

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

**Компетентнісний підхід Нової Української Школи і
музейна педагогіка в інноваційному освітньому просторі
(на прикладі роботи музейних закладів м. Коломиї)**

Виконала: студентка II курсу,
групи СОІм-2з
напряму підготовки (спеціальності)
014 Середня освіта (Історія)
Кречко Вікторія Юріївна

Керівник: кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України
і методики викладання історії
Королько Андрій Зіновійович

Рецензент: доцент кафедри історії України
і методики викладання історії
Дрогомирецька Людмила Романівна

АНОТАЦІЯ

Кречко В. Ю. Компетентнісний підхід Нової Української Школи і музейна педагогіка в інноваційному освітньому просторі (на прикладі роботи музейних закладів м. Коломиї).

Дипломна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта. Історія. – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». – Івано-Франківськ, 2021.

У дипломній роботі на основі джерелознавчого та історіографічного матеріалу здійснено спробу висвітлити та дослідити становлення та функціонування музеїв міста Коломиї, де нині вчителі ЗЗСО та керівники гуртків ЗПО організують освітній процес (музейна педагогіка), реалізуючи компетентнісний підхід НУШ.

Варто зазначити, що музейні заклади міста Коломиї, а саме Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського, Музей писанкового розпису та Музей історії міста Коломиї – це чудові та унікальні музейні простори, де нині легко організувати пізнавальний освітній процес, екскурсії, майстер-класи тощо.

Ключові слова: музей, музейна педагогіка, проект, компетентність, НУШ, інтерактивні технології, інноваційні технології навчання та виховання у ЗЗССО та ЗПО.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ	8
1.1. Джерельна база дослідження.....	8
1.2. Історіографія проблеми.....	10
РОЗДІЛ 2. МУЗЕЇ МІСТА КОЛОМІЇ	20
2.1. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського.....	20
2.2. Музей Писанкового розпису.....	35
2.3. Музей історії міста Коломиї.....	45
РОЗДІЛ 3. МАЙСТРИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА ГУЦУЛЬЩИНИ ТА ПОКУТТЯ	51
3.1. Кераміка	51
3.2. Різьбярство.....	58
3.3. Вишивка.....	65
3.4. Художнє ткацтво, килимарство та ліжникарство.....	70
РОЗДІЛ 4. МУЗЕЇ МІСТА КОЛОМІЇ НА ПЕРЕТИНІ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	76
4.1. Реалізація компетентнісного підходу в музеях міста Коломиї.....	76
4.2. Виховання учнів засобами народного мистецтва Гуцульщини.....	83
4.3. Ігрові методи та прийоми в музейній педагогіці.....	89
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ	107

ВСТУП

Актуальність теми. Згідно Концепції Нової Української Школи освітній процес нині повинен організовуватися таким чином аби дітям було пізнавально та цікаво, адже завдання вчителя закладу загальної середньої освіти полягає у вихованні обізнаного, впевненого та компетентного покоління. Реалізувати вищенаведені аспекти можливо за допомогою музейної педагогіки, дисципліни, яка межує з педагогікою, музеєзнавством та психологією. Тому нині дуже важливо організувати навчально-виховний процес у музейному освітньому просторі.

Місто Коломия – духовна скарбниця Прикарпаття. Тут було засновано чудові та неповторні музеї, які нині тісно співпрацюють з освітніми закладами м. Коломиї та сприяють гармонійному розвитку особистості. Перебуваючи у музеях міста Коломиї ви відчуєте дух епох та пізнаєте раніше неznані факти, матимете змогу зануритися у побут гуцулів і покутян та зрозумієте, що писанки – це рукотворне диво, що вражає глибиною краси та неповторності.

Перлиною м. Коломиї є Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського. Ця музейна установа – пристановище цінних експонатів, де панує дух гуцулів та покутян. Тут ви зможете не тільки побачити цінні експонати, а й поринути у побут гуцульського та покутського краю.

Справжнім чудом є Музей писанкового розпису. Це єдиний музей, аналогів якому ви не знайдете ніде у світі. У цій унікальній установі зберігаються численні писанки – страусині, перепелині, курячі тощо. Музей писанкового розпису дуже популярний – доказом цього є туристи з усіх куточків світу. А це закономірно, адже писанка – це рукотворне диво, створене людиною.

Музей історії міста Коломиї – є справжньою «оазою» коломийського часу, де відвідувачі із захопленням поринуть у давнє минуле нашого краю. Музейні працівники своїми титанічними зусиллями сприяють розвитку цієї музейної установи, тому відбувається активна співпраця зі школярами та талановитою

молоддю. Організовані на базі Музею історії міста Коломиї творчі вечори, пізнавальні лекції та презентації творів мистецтва місцевих митців захоплюють відвідувачів та сприяють зацікавленню історією рідного краю, яка є неповторною та вражаючою. Тож завітайте до нашого писанкового міста Коломиї, його дух вас захопить та залишить приємні спогади.

Об'єктом дипломної роботи є музеї міста Коломиї, їхня історія, сучасний стан, а також перспективи розвитку та їхній зв'язок із музейною педагогікою.

Предметом дипломної роботи виступають закономірності функціонування, комплектації фондів, а також науково-дослідна робота музеїв міста Коломиї.

Мета дипломної роботи полягає в комплексному вивченні та систематизації матеріалу з вивчення діяльності музеїв міста Коломиї та використання їхнього досвіду роботи в організації навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої освіти і закладах позашкільної освіти.

Виходячи з поставленої мети авторкою дипломної роботи визначено наступні **завдання**:

- висвітлити джерельну базу та історіографію проблеми;
- проаналізувати становлення та розвиток Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського, Музею писанкового розпису та Музею історії міста Коломиї;
- дослідити життєвий та творчий шлях майстрів народного мистецтва Гуцульщини та Покуття;
- показати зміст роботи музеїв міста Коломиї на перетині музейної педагогіки та концепції Нової Української Школи;

Хронологічні рамки дипломної роботи окреслені другою чвертю XIX – початком XXI ст. Нижньою межею дослідження є 1876 р. – обумовлена тим, що коломийський вчитель і громадський діяч М. Синьовицький вперше у місті зібрав колекцію зразків гуцульського мистецтва і видав в окремому каталозі, що стало спонукальним моментом для початку музейної справи у м. Коломиї.

Верхня межа – 2021 р. – сучасний стан та перспективи розвитку музейних закладів культурної столиці Прикарпаття.

Територіальні межі дипломної роботи охоплюють районний центр Івано-Франківської області – м. Коломию, де знаходяться ці цікаві і водночас оригінальні музеї Прикарпаття.

Методологічна основа дипломної роботи базується на застосуванні принципів наукової об'єктивності та історизму, сходження від абстрактного до конкретного, загальнодіалектичний принцип загального зв'язку й взаємодії, термінологічний, системний, когнітивний (пізнавальний), що дали змогу проаналізувати події і процеси досліджуваної проблеми. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи аналізу й синтезу, індукції і дедукції, актуалізації, історіографічного аналізу і синтезу, проблемно-хронологічний, біографічний, аналітичний, статистичний, діахронний.

Наукова новизна наукової роботи отриманих результатів дипломної роботи полягає у постановці, узагальненні та аналізі проблеми дослідження.

У роботі:

уперше:

- на основі вивчених наукових праць зроблено спробу узагальнення та систематизації структури практичної діяльності музеїв м. Коломиї;
- детально описано експозицію музеїв м. Коломиї;
- описано життєвий та творчий шлях майстрів народного мистецтва Гуцульщини та Покуття;
- описано ігрові методи та прийоми в музейній педагогіці;

удосконалено:

- тезу стосовно необхідності запровадження у навчально-виховний процес навчальних закладів освіти України музейної педагогіки як засобу національно-патріотичного виховання учнів;
- відомості щодо виховання молодого покоління на засадах гуцульщинознавства;

отримали подальший розвиток:

- дослідження окремих аспектів історії м. Коломиї, пов'язаних з музейною та пам'яткоохоронною діяльністю;
- вивчення музейної педагогіки, форм взаємодії, а також методів навчання в організації такого навчально-виховного процесу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дипломної роботи можуть бути використані у науково-дослідницькій (при підготовці праць з історичного краєзнавства, музеєзнавства, шкільного краєзнавства, організації позашкільної роботи), навчальній (для підготовки монографічних видань, праць, шкільних підручників, навчально-методичних посібників), державній (для використання органами державної влади управління та місцевого самоврядування при вирішенні питань формування та реалізації рекреаційної політики у сфері шкільної освіти), громадській (для проведення круглих столів з питань розвитку шкільного краєзнавства, музейної справи, екскурсознавства) роботі.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дипломної роботи апробовано на щорічних звітно-наукових конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університету імені Василя Стефаника» (2019, 2020 рр.), а також на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Історико-краєзнавча діяльність у закладах освіти: проблеми і перспективи» (м. Івано-Франківськ, 22 квітня 2021 р.).

Публікації. Результати дослідження висвітлені в одній науковій публікації «Особливості впровадження музейної педагогіки в сучасному інноваційному освітньому просторі України (на прикладі музеїв міста Коломиї)» [63, с. 88–93].

Структура та обсяг дослідження зумовлені його метою та завданнями. Робота побудована за проблемно-хронологічним принципом і складається зі вступу, чотирьох розділів, які містять дванадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків (18 найменувань). Основний обсяг викладений на 89 сторінках, загальний обсяг 124 сторінки.

РОЗДІЛ 1. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ

1.1. Джерельна база дослідження

Комплекс первинних джерел можна поділити на три групи. До першої групи ми відносимо неопубліковані архівні матеріали, котрі висвітлюють діяльність Володимира Кобринського задля втілення його задуму – заснування музею «Гуцульщина». До другої групи ми відносимо українську газетну періодику, яка дала можливість дізнатися змістовніше про проведення виставок (1880 р, 1912 р). Третя група первинних джерел представлена споминами В. Коринського та його доньки М. Кобринської.

Вагомим джерелом до вивчення історії заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (далі – НМНМГП) є матеріали Архіву НМНМГП. Зокрема, у ф. 5 знаходяться рукописні матеріали, які дають змогу дізнатися про з'їзд музеологів у м. Коломиї 1938 р. Дані архівні свідчення дуже важливі, адже ми мали змогу дізнатися про дану подію через власні враження В. Кобринського. Зокрема, він згадує, що дана подія засвідчила те, що патріотично налаштовна когорта науковців зацікавлена у вивченні та популяризуванні історії, а також відкритті народознавчих осередків. Варто зазначити, що даний з'їзд відбувся напередодні Другої світової війни і став останнім форумом українських музеологів Східної Галичини [1; 2].

Важливим джерелом та підґрунтям для змістовного вивчення особистості В. Кобринського та його ролі у заснуванні НМНМГП стали архівні матеріали відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника (далі – ЛННБ України) та Центрального державного історичного архіву України у м. Львові (далі – ЦДАІЛ України). Зокрема, у Фонді 167 ЛННБ України знаходяться цікаві свідчення, з яких ми почерпнули інформацію щодо активної діяльності В. Кобринського задля заснування та функціонування музею «Гуцульщина» у другій половині 1920-х – 1930-х рр. (нині – НМНМГП ім. Й. Кобринського). В одній із архівних справ ф. 146

«Галицьке намісництво, м. Львів» ЦДІАЛ України міститься інформація щодо активних дій В. Кобринського щодо будівництва музею «Гуцульщина» (купівля ним ділянки землі задля цієї справи) [3; 4].

Друга група джерел – українська газетна періодика австрійського часу. Важливими подіями громадсько-культурного життя міста Коломиї та краю стали організація двох великих виставок домашнього промислу у 1880 р. і 1912 р. Почерпнути інформацію про ці непересічні події нам вдалося завдяки газетній періодиці. Варто зазначити, що організація таких заходів була вкрай важлива, адже таким чином місцеві жителі розуміли про самобутню культурну окремішність, колорит та автентичність рідного краю. Виставки продемонстрували витончену вмільсть та неординарність місцевих майстрів народного мистецтва. А це було вкрай важливо у той час, адже сприяло самосвідомості населення. Зрештою, проведення цих заходів стало основою для формування музейництва в головному місті Покуття – місті Коломия [5, с. 2; 6, с. 1 -2; 7, с 80; 8, с. 149 – 150].

До третьої групи комплексу первинних джерел ми відносимо спогади. Володимир Кобринський – це засновник музею «Гуцульщина», його головний натхненник та людина, яка любила музею понад усе, тому працював на його благо та розвиток. Зокрема, залишені ним спогади у збірнику «Володимир Кобринський (наукові статті, спомини)» описують його діяльність задля заснування музею «Гуцульщина», а також зазначають про певні труднощі, з якими він зіткнувся у реалізації цього задуму. У цій книзі також поміщені спогади його доньки Марії Кобринської. Зокрема, вона описує свого батька люблячим та відданим своїй справі, зазначає, що Володимир Кобринський понад усе бажав залишити наступним поколінням духовний скарб – музей. Марія Кобринська згадує, що її батько був дуже доброю та світлою людиною, прагнув допомогти усім. Хоч на його життєвому шляху траплялося чимало труднощів та перешкод, він залишався відданим своїй справі та неодноразово допомагав всім, хто цього потребував [9, с 11–25].

Таким чином, джерельна база дослідження є різноманітною та пізнавальною. Неопубліковані архівні матеріали, спогади та газетна періодика австрійського періоду стали основою для формування уявлення про музейну справу у місті Коломиї, ролі Володимира Кобринського у процесі заснування музею «Гуцульщина». А спогади В. Кобринського та його доньки Марії засвідчують, що він був непересічною особистістю і прикладом для наслідування молодого покоління у царині творення і розбудови українського музейництва.

1.2. Історіографія проблеми

Основою для написання дипломної роботи стали використані праці сучасних українських краєзнавців, музеєзнавців та мистецтвознавців. За тематичним принципом наукову літературу з досліджуваної проблеми умовно поділено на чотири групи: 1) праці, в яких міститься матеріал про заснування музейних закладів м. Коломиї та про життєвий шлях і діяльність окремих музейних працівників; 2) нормативно-правові документи і дослідження, що регламентують роботу музеїв краю у розрізі освітніх процесів та впровадження концепції Нової Української Школи; 3) буклети, альбоми та путівники, які характеризують діяльність народних майстрів краю та окремих музейних закладів м. Коломиї; 4) підручники та посібники, в яких зосереджені матеріали про народне мистецтво Гуцульщини та Покуття.

Характеризуючи першу групу історіографічних джерел, необхідно виокремити працю нинішнього директора Музею історії міста Коломиї Михайла Арсака «Хроніка Музею історії міста Коломиї 1900 – 2005». У ній автор висвітлює діяльність музейних працівників упродовж вказаного часу, у хронологічній послідовності зазначає головні події у діяльності музейного закладу. Михайло Арсак підкреслює, що нині Музей історії міста Коломиї – це цікавий та пізнавальний музейний простір, де відвідувачі мають змогу поринути в «оазу» колонійського часу. У праці «Музей – це живий організм», він висвітлює свій професійний шлях як музейного працівника, а згодом

директора Музею історії міста Коломиї. Михайло Арсак зазначає, що зі шкільних років мріяв стати музейником, бо до цієї справи його надихнула класна керівниця. Для нього музей – це його життєдайне місце сили. Він відчувається щасливою людиною, адже його праця у Музеї історії міста Коломиї – це те, що його надихає та дає сили для подальшого розвитку [16, 21 с.; 18, с. 3].

У статті Михайла Ярого «Тут дрімає історія» висвітлюється історія заснування Музею історії міста Коломиї, автор звертає увагу на непересічну особистість М. Арсака та колишньої директорки НМНМГП О. Кратюк, які своїми невтомними зусиллями сприяли заснуванню цієї чудової музейної установи [55, с. 8].

Достатньо багато написано про життєвий шлях і діяльність окремих музейних працівників НМНМГМП та про його фундатора Володимира Кобринського. Так, нинішній генеральний директор цього музею Ярослава Ткачук у своїй праці «Музейник із Коломиї» звертає увагу на непересічну особистість В. Кобринського – засновника музею «Гуцульщина». Вона змістовно описала його життєвий шлях та невтомну працю задля заснування цього музейного закладу [50, с. 14 – 17].

В іншій розвідці «Європейські устремління коломийських музейників» Ярослава Ткачук звертає увагу на сучасний розвиток НМНМГП та на міжнародні зв'язки, зокрема з Польщею, Чехією, Німеччиною. Вона зазначає, що НМНМГП прагне до європейських стандартів, тому музейні працівники активно налагоджують відносини з європейськими музейними колегами [49, с. 3].

Ярослава Ткачук звертає увагу на культурно-просвітницьку діяльність отця Йосафата Кобринського, який приклав зусилля до будівництва Руського (Українського) Народного дому у м. Коломиї в кінці XIX – на початку XX ст., який пізніше став головним приміщенням для НМНМГП. Авторка висвітлює його життєвий шлях, вказуючи, що о. Й. Кобринський ціле життя дотримувався аскетизму, був порядною та віруючою людиною, яка прагнула та допомагала

всім потребує. Й. Кобринський – не залишався осторонь культурного життя міста, він був активним учасником товариств, а також сприяв гармонійному розвитку м. Коломиї австрійської доби [69, с. 186 – 195].

Колишня директорка Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття Ольга Кратюк у своїй праці «Твердиня національного духу» висвітлює у хронологічній послідовності головні віхи заснування та діяльності музею «Гуцульщина». Авторка звертає увагу на В. Кобринського і зазначає, що саме невтомна праця та його віддана любов до музею стала передумовою заснування цієї музейної установи [28, с. 2].

Катерина Каркадим – мистецтвознавиця та наукова співробітниця НМНМГП є авторкою низки праць, які стосуються історії заснування та сучасного функціонування НМНМГП. У своїй статті «Етапи становлення та розвитку» науковиця висвітлює головні віхи становлення музею, подає біографічну інформацію щодо працівників та попередніх директорів музейного закладу [60, с. 20 – 33].

Наукова співробітниця НМНМГП Оксана Венгриновська у своїй статті «Фондові збірки Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського в період Незалежності України (1991–2015 рр.)» висвітлює інформацію про те, яким чином поповнювалися фондові збірки музею. Дослідниця описує головних благодійників, людей, які дарували цінні експонати, таким чином, оновлюючи експозиційні збірки НМНМГП. За період Незалежності небайдужими людьми, мистецтвознавцями, музеологами було подаровано чимало цінних експонатів. Авторка зазначає, що активну роль у поповненні експозиційних збірок коштовними експонатами, відіграла українська діаспора Канади, США та інших країн, де проживають українці [58, с. 198–205].

Віта Сіленко у своїй статті «Писанки української діаспори у збірці Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського» також звертає увагу на те, що українська діаспора є когортою небайдужих людей, які незважаючи на те, що проживає за межами рідної

України, все таки не забуває свого коріння, тож з радістю дарує стародавні писанки у колекційну збірку НМНМГП [67, с. 44–47].

Оксана Ясінська – нинішня завідувачка філіалу НМНМГП Музею писанкового розпису у м. Коломия – є авторкою низки праць, котрі присвячені історії НМНМГП та Музею писанкового розпису. Зокрема, в одній зі статей авторка описує активну співпрацю НМНМГП зі школярами та молоддю. Музейна працівниця висвітлює освітні форми роботи музейних закладів м. Коломиї для взаємодії зі школярами, а також навіть із найменшими вихованцями. О. Ясінська зазначає, що НМНМГП – це сучасний музейний простір, де діти та всі відвідувачі мають змогу не тільки дізнатися детально про мистецьку спадщину Гуцульщини та Покуття, а й відчути себе справжніми науковцями та майстрами, адже форми взаємодії, які використовують музейні працівники сприяють активній та пізнавальній взаємодії із відвідувачами [74, с. 379 – 383].

Івано-франківський дослідник Андрій Королько у своїй пізнавальній статті «VI з'їзд українських музеологів Галичини в Коломиї 1938 року: передумови, хід та результати проведення» висвітлює перебіг цього важливого форуму музеологів Східної Галичини, який відбувався у м. Коломия. Зокрема, автор наголошує на винятковій важливості даного заходу, адже він засвідчив те, що патріотично налаштована тогочасна когорта науковців і музейних працівників мала намір сприяти подальшому поглибленому розвитку українського музейництва краю [62, с. 5–18].

Головним охоронцем фондів НМНМГП протягом величезного відрізка часу – з 1946 по 1999-ті рр. – був Любомир Кречковський. Саме його невтомна праця та компетентність сприяла правильному зберіганню експонатів. У своїй праці «Унікальне зібрання народного мистецтва» він зосередив свою увагу неповторності експонатів НМНМГП, а також детально описав експозицію музею та звернув увагу на те, що НМНМГП – це справжня скарбниця народного мистецтва, адже ці чудові експонати є підтвердженням досконалої

вмілості та таланту майстрів народного мистецтва Гуцульщини та Покуття [30, с. 6 – 8].

В іншій статті Любомира Кречковського висвітлюються етапи заснування Руського (Українського) Народного дому в м. Коломиї, що нині служить приміщенням для НМНМГП [32, с. 3 – 8].

Петро Арсенич – український історик, уродженець с. Нижній Березів Косівського району у своїй праці «Засновник музею В. Кобринський» описав життєвий шлях засновника музею «Гуцульщина», вказав, що незважаючи на всі труднощі, він був вольовою та сильною особистістю. В. Кобринський доклав великих зусиль для заснування музею, часто виділяв власні кошти та сприяв комплектації фондів музею. Автор розвідки резюмував, що В. Кобринський залишив нам цінний скарб – музей, тож нашою місією є його збереження [21, с. 35–37].

Діана Плай у своїй статті «Остання гончарка Коломиї» висвітлює життєвий шлях та творчість коломийської майстрині кераміки Надії Никорович. Авторка звертає увагу на те, що Н. Никорович займається улюбленою справою, яке їй до душі та приносить задоволення. Н. Никорович – нині є справді останньою гончаркою у м. Коломиї, тому що це ремесло їй нікому передати, її п'ятеро дітей допомагають матері у процесі виготовлення керамічних виробів, проте не поспішають переймати це давнє ремесло [46, с. 17].

Загальновідомо, що перлиною міста Коломиї є Музей писанкового розпису – єдиний у світі музей у формі яйця. А. Малащук у своїй праці «Хто є автором ідеї музею писанки?» зосереджує свою увагу на становленні Музею писанкового розпису, детально розкриває процес будівництва споруди у формі яйця. Дослідниця зазначає, що цей музей є візитівкою не тільки м. Коломиї, а й всього світу, про що свідчить велика кількість туристів з усього світу, які приїжджають з далеких країн аби побачити це диво [36, с. 3].

Мирослава Бойків у своїй статті «Наш музей – візитівка Коломиї» зазначає, що аналогів Музею писанкового розпису у світі немає. Дослідниця розкриває

суть та особливості цієї музейної установи, а також підкреслює те, що це неймовірний музей, де зібрано чимало неповторних та неймовірно красивих писанок, які вражають та надовго залишають відбиток у серці [22, с. 8].

Процес виготовлення писанок досить клопіткий та вимагає зосередженості і терпеливості. З часом, майстри зіткнулися із проблемою зберігання писанок, адже оболонка яйця є крихкою та недовговічною. Дану проблему вирішив Любомир Кречковський спільно з музейною працівницею НМНМГП Марією Боледзюк. Завдяки їм було винайдено спеціальну техніку для довговічного зберігання писанок, тож його праця «Невмируща писанка» присвячена саме винайденню цієї техніки як запоруки цілісності рукотворних скарбів [31, с. 25].

Віра Манько – добре знана українська писанкарка, яка є авторкою багатьох праць, присвячених мистецтву писанкарства. У своїй статті «Покутські писанки» дослідниця звертає увагу на неповторність та особливості писанок Покуття, вона описує технологію їхнього виготовлення та забарвлення. Важливо те, що авторка описує сучасних майстринь писанок на Покутті, розкриває їхні особливості та наголошує, що покутська писанка зачаровує своєю магічною красою, це рукотворне диво, яке нам потрібно зберігати та шанувати [64, с. 23–30].

Відомий майстер вишивки та писанкарства, уродженець с. Космач Косівського району Дмитро Пожоджук у статті «Еволюція космацької писанки» охарактеризував розвиток писанкарства у рідному селі. Автор висвітлює життєвий шлях відомих майстрів писанок с. Космач. Відомо, що це гуцульське село називають «келією сонця», тож автор зазначає, що місцеві писанкарки часто зображають цей символ на писанках [66, с. 107–109].

Науковий співробітник Національного історико-географічного заповідника «Переяслав», дослідник мистецтва писанкарства Віктор Ткаченко у статті «Орнаментальні мотиви писанок Західного регіону України» звертає увагу на відмінності орнаментального зображення писанок Західної України. Зокрема, автором описано основні центри писанкарства Західного регіону України,

наведено особливості мистецтва писанкарства Покуття, Гуцульщини, Буковини, Закарпаття тощо [70, с. 110–113].

Почерпнути інформацію про виховання учнів засобами народного мистецтва вдалося зі статей івано-франківського дослідника Тараса Паски. Зокрема, у його статті «Писанкове мистецтво Гуцульщини і формування християнських цінностей та етнокультурної ідентичності сучасної молоді» ми мали змогу дізнатися виховний аспект писанкового мистецтва [42, с. 163 – 171].

В іншій його статті «Роль гуцульщинознавства в українській національній школі» автор наголошує на неабиякому значенні вивчення рідного краю – Гуцульщини, адже любов до України починається з любові до маленької батьківщини [43, с. 78 – 83].

Про важливість народного мистецтва та впровадження його в освітній процес Тарас Паска зазначає у статті «Вивчення декоративно-прикладного мистецтва Гуцульщини як засіб формування художньо-творчих здібностей і професійного самовизначення здобувачів освіти». Автор змістовно описує головні осередки Гуцульщини, де нині активно впроваджено в освітній процес вивчення народного мистецтва [41, с. 210 – 241].

Ірина Самсакова – є старшим викладачем кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету. Сферою її наукового зацікавлення є музейна педагогіка. У своїй статті «Виховання особистості учня засобами музейної педагогіки» авторка розкриває суть поняття «музейна педагогіка», а також подає змістовну інформацію про виховні аспекти музейної педагогіки та важливість організації освітнього процесу у музейному просторі [48, с. 119 – 123].

До другої групи корпусу первинних джерел належать нормативно-правові документи. Варто зазначити, що нині освіта змінюється та набирає зовсім нових форм. З метою вдосконалення освітнього процесу та набуття вихованцями життєво-необхідних компетентностей було ухвалено Концепцію Нової Української Школи. Вона передбачає повне перезавантаження освітнього процесу, підсумком якого передбачається створити оптимальні та комфортні

умови навчання, де діти з радістю та приємністю навчатимуться та здобуватимуть практичні знання [11, 40 с.].

У 2017 р. задля вдосконалення та оновлення освіти було прийнято Закон України «Про освіту». Даний закон передбачає повне переформатування освітнього процесу. Згідно Закону «Про освіту» передбачається навчання терміном в дванадцять років, автономністю закладів загальної середньої освіти, збільшення посадового окладу педагогічних працівників тощо [10, 380 с.].

До третьої групи корпусу первинних джерел ми відносимо буклети, альбоми та путівники. За допомогою даних оглядових праць ми мали змогу змістовно дізнатися про життєвий та творчий шлях майстрів народного мистецтва, а також почерпнути інформацію про музеї міста Коломиї.

Відомий івано-франківський вчений-філолог Володимир Качкан є упорядником альбому про життєвий та творчий шлях сучасної майстрині вишивки Ганни Вінтоняк. Автор розкриває творчість Ганни Вінтоняк, звертає увагу на те, що майстриня дуже вміло та з любов'ю творить вишивані вироби, які вражають красою та неповторністю [76].

Регіональним туристично-інформаційним центром Прикарпаття, що розміщений у м. Івано-Франківськ, підготовлено цікавий буклет про майстрів народного мистецтва Прикарпаття. Тут подається детальна біографічна довідка майстрів, а також висвітлюються особливості творчості кожного з них [82].

Завдяки старанням директорки Ярослави Ткачук та колективу працівників НМНМГП було видано цінний та пізнавальний ілюстрований каталог «Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського». У каталозі чітко висвітлено та описано експозиційні відділи НМНМГП, подано ілюстрації, на яких зображено цінні експонати, що є підтвердженням скарбу та величної краси народного мистецтва Гуцульщини та Покуття [85].

Четверту групу історіографічних джерел становлять підручники та посібники, в яких містяться матеріали про народне мистецтво Гуцульщини та Покуття. Івано-франківський дослідник Михайло Гнатюк у праці «Красою гір

натхненні: народне мистецтво Гуцульщини і Покуття (кінець XIX – початок XXI ст.). Майстри, школи, музеї» висвітлює життєвий та творчий шлях майстрів народного мистецтва історико-етнографічних районів Прикарпаття досліджуваного періоду. У книзі подано змістовну інформацію про майстрів, описано особливості їх творчості. Цінним є те, що це дослідження містить матеріал про сучасний стан народного мистецтва Гуцульського та Покутського країв, автором детально описано творчість сучасних майстрів [87].

Українська мистецтвознавиця Тетяна Кара-Васильєва є авторкою цікавої та пізнавальної праці про народне мистецтво. У книзі подано інформацію про дивовижні види народного мистецтва, починаючи з вишивання, закінчуючи килимарством. У кінці праці авторка подала ілюстрації, які демонструють витвори майстрів народного мистецтва з куточків усієї України, зокрема з Гуцульщини й Покуття [88].

Відома українська науковиця-педагог Ірина Удовиченко у праці «Музейна педагогіка : теорія і практика» висвітлює сучасний стан музейництва та виокремлює важливу роль у цій сфері музейної педагогіки. Авторка зазначає, що нині важливо вчителям якомога більше організовувати освітній процес у музейному середовищі, адже це сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу та забезпечує цікаве та наочне навчання для вихованців [90].

Про те, як потрібно організовувати освітній процес з вивчення історії у ЗЗСО висвітлює Галина Яковенко – кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Вона є авторкою низки праць, присвячених методиці викладання суспільствознавчих предметів. Її праця «Методика навчання історії» висвітлює особливості організації освітнього процесу вивчення історії. Авторка подає різноманітні форми, прийоми та методи організації освітнього процесу при вивченні історичних дисциплін, які корисні і для організації цієї справи в музейних закладах України, зокрема і в м. Коломиї [93].

Аналіз історіографії наукової проблеми дозволив з'ясувати, що, незважаючи на достатню кількість наукових, історико-краєзнавчих і мистецтвознавчих праць, в яких міститься матеріал про заснування музейних закладів м. Коломиї, життєвий шлях і діяльність окремих музейних працівників, народних майстрів краю, все ж досліджувана проблема потребує ретельнішого вивчення, особливо в контексті характеристики музеїв міста Коломиї на перетині музейної педагогіки та Нової Української Школи. Основу джерельної бази роботи становлять неопубліковані архівні матеріали, газетна періодика австрійської доби і спогади. Використаний комплекс джерельної бази та наукового інструментарію сприяв всебічному розкриттю проблеми дослідження.

РОЗДІЛ 2. Музеї міста Коломиї

2.1 Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського

Предтечою для музейництва стали національно-визвольні змагання у Європі, які були покликані змінити федеральну форму правління. «Весна народів» (1848–1849 рр.) не оминула й Україну. Ця подія європейської історії стала своєрідним відліком для прихильників музейної справи розпочати збиральницьку діяльність, адже це сприяло формуванню власної національної ідентичності та зацікавленню історією рідного краю [68, с. 203].

Небайдужі ентузіасти почали вивчати історію своєї родини і краю. Пожвавленню їхньої збиральницької діяльності сприяла господарсько-промислова виставка, яка відбулася у м. Коломия 16 вересня 1880 р. Отже, склалися сприятливі умови для того аби якнайглибше дослідити історію рідного краю та переконатися, що цей край неповторний та багатий на історію [68, с. 204].

Маркелій Туркавський у своїй праці «Етнографічна виставка Покуття в Коломиї» зазначав, що виставка «... мала охопити, наскільки можливо, все те, що належить до знайомства з народом, який живе в цих повітах: представити одяг і строї, житло, всі знаряддя, домашній промисел». Отже, дана подія була покликана для ознайомлення із місцевим людом, а також піднести домашній промисел та добробут цих околиць [52, с. 10].

Ініціаторами господарсько-промислової виставки були українські діячі А. Блонський, М. Білоус, С. Трембіцький, представники москвофільського спрямування та члени «Общества им. Качковского» [7, с. 80]. На виставці було п'ять відділів, які представляли різні заняття простого люду: знаряддя праці, домашні промисли, тваринництво, мистецтво [8, с. 149–150].

М. Туркавський висловив своє приємне здивування та захоплення побаченим на даній виставці: «... дивлячись на стільки гарних та справді

оригінальних речей, неможливо опиратися подиву!. Дивлячись на ці домашні вироби, аж не віриться, що вони вийшли з-під селянської руки!» [52, с. 11].

Варто зазначити, що провідну роль в організації цієї важливої виставки відіграв Йосафат Кобринський – священник із с. Мишин Коломийського повіту (нині Коломийського району – *В. К.*). Ним було куплено ділянку землі, яка й послугувала місцем розташування цього дійства. Потрібно зазначити, що ця непересічна постать доклала багато зусиль для розвою культурного життя м. Коломиї [3, арк. 8].

60–70-ті роки XIX ст. були періодом жвавого та енергійного громадського життя міста Коломиї, бо саме тоді виникає літературно-драматичне товариство ім. Квітки-Основ'яненка, відкриваються читальні тощо. 4 вересня 1880 р. відбулися збори товариства ім. М. Качковського, було ухвалено здійснити побудову Народного дому, аби прославити подію, яка збіглася в часі – це була господарсько-промислова виставка (вересень 1880 р. – *В. К.*) [28, с. 2].

Ініціатором спорудження Народного дому був о. Йосафат Кобринський (1818–1901). Він народився у м. Коломиї, де й здобув початкову освіту. Пізніше він навчався у Станиславівській гімназії, проте недовго, адже захворів [69, с. 186] [Додаток А. 1].

Життя о. Йосафата було сповнене чималими труднощами та негараздами, проте це не заважало йому бути трудівником задля наступних поколінь. Він брав активну участь в житті краю, був членом низки культурно-просвітницьких товариств, зокрема став ініціатором створення у м. Коломиї Товариства ім. М. Качковського [4, арк. 2].

У своїх спогадах донька Володимира Кобринського Марія розповідає про свого батька, який «...у вільних хвиликах по праці батько знайомив нас з історією України, розповідав про своїх предків – а саме свого стрия о. Йосафата Кобринського, який не жалував труду, праці чи самопосвяти для людей. Він своїм коштом збудував Народний дім у Коломиї, де мали приміщення майже всі установи Покуття» [9, с. 13].

Питання будівництва Народного дому в м. Коломиї стало важливою справою для українців міста. Сприяло цьому й те, що національна свідомість та культура українського населення Східної Галичини зростала, незважаючи на те, що цей край був складовою багатонаціональної Австро-Угорської монархії. Тому передбачалося, що Народний дім стане оплотом для захисту інтересів люду цього краю, розвитку культури, поширення освіти, ремесла тощо. Процес будівництва Народного дому супроводжувався допомогою небайдужою громадськістю міста, яка займалась копанням землі, а також забезпечувала доставляння будівельних матеріалів [32, с 5].

На жаль, о. Йосафату Кобринському не судилося дожити до відкриття цієї важливої будівлі, до якої отець прикладав так багато зусиль і власних заощаджень. Він помер 27 березня 1901 р., його могила знаходиться нині у с. Мишин Коломийського району [32, с. 7].

Варто зазначити, що приміщення Народного дому в період з 1902 по 1920-ті роки було пристановищем універсальним, адже в його стінах було розміщено такі українські культурно-просвітницькі і молодіжні товариства: «Родина», «Боян», «Сокіл». На першому поверсі чотири кімнати слугували для перукарні та ресторану. Мала театральна зала була приміщенням для різноманітних заходів [32, с. 6].

Культурне життя міста чимраз активніше вирувало, свідченням цього є виставка домашнього промислу, яка відбувалася 21 вересня 1912 р. Варто зазначити, що етнографічні виставки – чудовий засіб для пробудження національної свідомості українців того часу, зокрема і м. Коломиї. Організація такого дійства була вкрай важлива, адже спонукала до вивчення та зацікавлення історією свого краю [61, с. 60] [Додаток Б].

Про важливість цього дійства дізнаємось зі статті у газеті «Діло», в якій зазначалося, що етнографічна виставка мала спонукати до згуртування української спільноти: «Покажім, що ми є зрілим народом, який вміє кожний важнійший момент в народному життю оцінити як слід. День отворення

вистави в Коломиї має бути днем незвичайний не лише для Покуття, а й для цілої України...» [5, с. 2].

Виставка домашнього промислу була організована завдяки коломийським («Родина», «Просвіта»), буковинським, львівським товариствам. Перед відкриттям виставки було проведено богослужіння під проводом отця О. Русина. [6, с. 1–2].

Експозиція виставки була розміщена у залі «військових уїзджалень» (зараз торговий центр «Колібріс» – *В. К.*), прикрасою якої стали експонати таких повітів: Коломийського, Косівського, Городенківського Снятинського, Товмацького та Надвірнянського [21, с. 36].

Отже, склалися сприятливі умови для того, щоб створити музей, а організація виставок сприяла цьому процесу та усвідомленню унікальності нашого краю. За справу відкриття музею взявся племінник о. Й. Кобринського – Володимир Кобринський [68, с. 205].

В. Кобринський – перший директор музею. У 1925 р. ним було організована структурована експозиція. Справа в тому, що він подорожував Європою, бував у музеях Відня, Парижа, тому добре знав як влаштовані європейські музеї. [68, с. 205] [Додаток А 2] [Додаток В 3].

Його донька Марія у своїх спогадах згадувала: «... він зосередив всі свої зусилля для однієї мети – збереження пам'яток нашого минулого». Основною метою його створення було «будити національну гордість, розгортаючи багатства нашої культури» [9, с. 14].

Сам В. Кобринський у своїх спогадах писав, що «для створення музею я віддав свою душу і свій труд та багато гроша», отже ця справа була для нього дуже важливою, тож він зосередив всі свої зусилля для відкриття музейної установи, яка й нині є гордістю та окрасою м. Коломиї та всіх містян [9, с. 22].

Варто зазначити, що В. Кобринський був досить далекоглядною особистістю, він нерідко бував в європейських музеях, знав як вони влаштовані, тож прагнув покращити роботу музею. В. Кобринський ініціював проведення VI з'їзду українських музеологів Галичини. Ця подія відбувалася у м. Коломиї

5-6 червня 1938 р. Важливо те, що даний форум пропагандував українську національну культуру та історію України, що було вкрай важливо. На жаль, 1939 р. із вторгненням Німеччини до Польщі розпочинається Друга світова війна, тож це був останній з'їзд музейних працівників [68, с. 206] [Додаток В 1] [Додаток В 2].

Проведенню такого заходу передувало те, що в 1930-х рр. землі Східної Галичини опиняються у полі зору науковців, які займалися етнографічно-краєзнавчим вивчення цих земель. Завдяки цьому утворюються осередки вивчення територій проживання гуцулів, бойків та лемків [1, арк. 4].

Для координації музеїв та захисту їх прав В. Кобринським було запропоновано створити комітет, який був створений 9 червня 1935 р. Комітет українських обласних музеїв розпочав активну діяльність у налагоджуванні зв'язків з музейними працівниками та науковцями, а це сприяло пошуковій та збиральницькій діяльності. 16–17 вересня 1937 р. у м. Перемишлі відбувся подібний з'їзд, що й в м. Коломиї 1938 р. [62, с. 5].

До початку Другої світової війни В. Кобринський залишався незмінним головою Комітету українських обласних музеїв, проте польська влада вороже була налаштована проти організації цього форуму адже вбачали в цьому «науковість», тому цей захід мав форму довірочного зібрання [2, арк. 3–5].

Дане дійство було надзвичайно важливим, бо її учасники продемонстрували своє патріотичне налаштування та зацікавлення історією свого народу. На ньому були присутні визначні громадські діячі та вчені, які вбачали у створенні музеїв можливість пробудити національне самоусвідомлення та окремішність [62, с. 7].

Про необхідність збереження культури Володимир Кобринський писав, що «... нація, що не шанує своїх пам'яток, що не зберігає свої традиції, не має права назвати себе народом і ніколи не зможе стати державним народом», отже це є складовою нації [9, с. 15].

Володимир Кобринський (1873–1958) народився в 1873 р. у с. Білоберізка Косівського повіту (нині село Верховинського району Івано-Франківської обл.) в сім'ї вчителя Василя Кобринського [21, с. 35].

Він добре розумів гуцульське життя, всі його тонкощі, знав побут, обряди та звичаї, тому не дивно, що саме це стало передумовою для більш глибокого вивчення цієї непересічної української етнографічної групи. Отже, ці знання стали передумовою для успішної організації музею «Гуцульщина» [50, с. 15].

Потрібно зауважити, що Гуцульщина завжди вабила своє красою та неповторністю багатьох відомих осіб. Одним із них був І. Франко, який писав про своє захоплення цим чудовим краєм на початку ХХ ст. так: «... це благословенний закуток нашого краю». Особливістю гуцулів є те, що їхні поселення розкидані по схилах гір, тому їхнім житлом слугувала рублена небілена хата, яка вривалася гонтою або драницею, сьогодні ж це хати й будинки європейського типу. Це працьовиті та хазяйновиті люди, які займаються скотарством, полонини слугують для випасання маржини (худоби), багато гуцулів зайняті в лісовому промислі, тому стає можливою художня промисловість: різьба на дереві, випалювання на дереві, виготовлення предметів домашнього вжитку тощо [26, с. 5–6].

Поїздки за кордон дозволили В. Кобринському набратися досвіду, тож він почав процес збирання старовинних речей для музею. В. Кобринський сприяв активній збиральницькій діяльності, тому до цієї справи долучилося багато людей, передовсім молодь, школярі, пересічні люди, які охоче ділилися з ним сімейними реліквіями. Наслідком такої роботи стало цінне поповнення експозиційних збірок музею [29, с. 195].

Значущою подією у м. Коломиї стало відкриття музею, тому що це засвідчило незламність національного духу та стало стимулом для боротьби задля збереження національної ідентичності українців. З нагоди важливої події в музей було надіслано близько двохсот вітальних телеграм, в яких адресанти вітали місто зі створенням цієї установи.

Про важливість цієї події згадував В. Кобринський, який стверджував, що «Тільки в музеї пізнається вартість народу. Ми бачили, як високо цінили поляки свої пам'ятки. На чужині, далеко від своєї землі, здвигнули в Рапперсвіллі (місто в Швейцарії. – В. К.) свій власний національний музей. І наш музей, якого торжество ми сьогодні святкуємо, є правдивим образом вродженої нашої культури. В тім то музеї бачимо, що, мимо вікового поневолення та страшного гніту і кріпацтва, не закріпощено вродженої української культури» [9, с. 18].

На момент відкриття музею там нараховувалось близько 4000 експонатів, які розміщувались у трьох кімнатах. Було створено такі відділи: історичний, гуцульський та церковного мистецтва. Відомо, що польська влада негативно поставилася до створення музею, а в 1937 р. намагався згорнути його діяльність, так би мовити за «нелегальне музеум» (*museum nielegalne*). Проте коло прихильників музею збільшувалось, особливо серед громадськості міста [68, с. 210].

Негативною сторінкою в історії музею став прихід радянських «визволителів» у 1939 р. Західноукраїнські землі стали складовою УРСР, а музейні установи були заборонені та зруйновані. Після радянських окупантів до м. Коломиї у роки Другої світової війни вступило військо Німеччини, що неминуче вело за собою крах. Про це так згадував В. Кобринський: «Німці зайняли Коломию, завмирало життя також і в музеї та з кожним днем зменшалося число відвідувачів» [68, с. 210].

З другим поверненням радянської влади 28 березня 1944 р. музей став власністю держави, було надано нову назву музейній установі – «Державний музей народного мистецтва Гуцульщини», а музей тепер мав нову ідеологічну програму та мету. В. Кобринського після публічних цькувань змусили вийти на пенсію, адже він не був підходящою кандидатурою для совітів, так би мовити не відповідав образу «советского человека». Володимир Кобринський помер 17 жовтня 1958 року, проте будівля музею, яка знаходиться нині на вулиці Театральній, 25 не тільки є скарбницею цінних колекцій мистецтва нашого

краю, а й є втіленням мрій та задумів його творця – невтомного В. Кобринського, який доклав зусиль до створення цієї установи [68, с. 212].

Проте з початком «правління» кадебістських комісій, у музеї настала нова історична доба. Проте вона не принесла позитивних змін для музею, а навпаки, більшість музейних експонатів опинилася під загрозою вилучення, бо відбувалося цільове знищення так званих «непрофільних» або ж «ідеологічно шкідливих» музейних експонатів. Але зберегти частину музейних предметів вдалося молодим на той час музейним працівникам Любомиру Кречковському, який завідував зберіганням фондів, Ганні Пудик та Мирославі Сахро, які винахідливо та сміливо змогли переховати стародруки XV – XIX ст., а також колекцію живопису та дерев'яні різьблені хрести [79, с. 6].

З початку 1960-х рр. в музеї розпочалася жвава експедиційна та дослідницька діяльність. У 1965 р. директором музею стала Ольга Кратюк. Вона налагодила зв'язки музею із багатьма народними майстрами різноманітних занять від різьблення до писанкарства. Ольга Кратюк займалася поповненням фондів музею, а в 1970 р. розпочала роботу над тим, щоб оновити експозиції, бо ті вже не відповідали вимогам сучасності. Важливо й те, що п. Ольга сприяла й вихованню молоді, нею було запрошено до музейної роботи молодих спеціалістів, які завершували навчання у мистецьких закладах. Вона приділяла увагу також і популяризації народного мистецтва, про що свідчать видання матеріалів з народного та образотворчого мистецтва, було знято документальні фільми, присвячені народним майстрам [68, с. 216].

Горбачовська «перебудова» (1985–1991 рр.) внесла певні корективи для подальшого розвитку музею, тому відбулися певні зрушення, що проявилися у налагодженні співпраці із колегами Польщі, свідченням цього стала виставка шедеврів народного мистецтва XVII – XX ст. [68, с. 217] [Додаток Г].

На зорі відновлення незалежності України у 1992 р. музейну установу було перейменовано на «Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського». Передумовою цьому стали багатолітні

дослідження регіону Покуття. Пожвавилась співпраця з європейськими музеями, а також міжнародна виставкова діяльність [68, с. 217] [Додаток Д].

Варто виокремити діяльність нинішньої директорки Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського Ярослави Ткачук (на посаді директора з 1992 р.). Пані Ярослава – непересічна особистість, вольова та відповідальна, вона сприяє гармонійному функціонуванню музею, нею видано понад 200 наукових статей, які присвячені історії народного ткацтва, а також народного одягу Гуцульщини та Покуття. За її ініціативою відбуваються міжнародні, всеукраїнські та регіональні науково-теоретичні конференції, що значно популяризують народне мистецтво. Я Ткачук налагодила співпрацю музею з іноземними колегами, свідченням цього слугують контакти, які є між НМНМГП та міжнародними інституціями у різних сферах музейної роботи [60, с. 24 – 25].

Праця Я. Ткачук є дуже важливою та оціненою на належному рівні, вона авторитетна особа серед своїх колег, науковців тощо. Пересвідчитися у цьому можна завдяки тому, що Я. Ткачук присвоїли звання «Заслуженого працівника культури України», вона кавалер орденів княгині Ольги III та II ступенів (2005, 2007 рр.), член Національної спілки майстрів народного мистецтва України (1992 р.). За сприяння Я. Ткачук започатковано низку музейних видань, а саме серію каталогів – Творчі особистості Західної України», особливою цінністю вважає вихід у світ видання про колекцію народного мистецтва НМНМГП – «Скарби Національного музею» [60, с. 24 – 25].

Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського є справжньою скарбницею, яка зберігає колекцію декоративно-ужиткового мистецтва Гуцульщини та Покуття, фондів збірки якого налічують п'ятдесят тисяч пам'яток. Представляють ці фонди різні види народного мистецтва, а саме тканина, кераміка, вишивка, живопис, писанкарство тощо [58, с. 198].

Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського розміщений у центрі міста Коломиї, на вул. Театральній,

25. Цікаво те, що колись це приміщення, де нині розташовується НМНМГП було Руським (Українським) Народним домом [51, с. 2].

Експозиція музею побудована згідно розділів, аби якнайяскравіше висвітлити перлини народного мистецтва, якими займаються гуцули та покутяни – вироби з дерева, художня обробка металу та шкіри, вишивка, керамічні вироби, писанкарство, ткацтво та вироби з сиру [30, с. 6].

Цікавою є збірка дерев'яних виробів, яка налічує близько чотирьох тисяч експонатів, вражає своєю унікальністю та красою, які віднесені до пам'яток національного значення. Варто зазначити і те, що дана колекція з'явилася завдяки небайдужим шанувальникам народного мистецтва, бо саме вони і наповнювали її цінними дарунками. З-поміж дерев'яних виробів особливу цінність мають предмети, які слугували гуцульським храмовим інтер'єром – фрагменти іконостасів, дерев'яні ікони, а також скриньки для пожертвувань – «скорбонки», поставники, переносні свічки тощо. Вони виділяються особливим оздобленням – рельєфною та круглою різьбою [85, с. 30].

Незвичайним та водночас унікальним експонатом, який зберігається у НМНМГП є сволок, виготовлений 1836 р. талановитим майстром Данилом Еколюком, жителя с. Білоберізка Косівського повіту (нині Верховинського району Івано-Франківської обл.). Його унікальність визначається тим, що на ньому зображені геометричні орнаменти, а також культові та анімалістичні мотиви – птахи, дерево життя, русалки-берегині – це своєрідні обереги родини, житла, а також самої людини [79, с. 16].

Цінною є колекція побутових речей, які представлені посудом, предметами побуту, знаряддями праці. Для них характерний традиційний геометричний орнамент з простою та раціональною формою [79, с. 17].

Художня обробка металу тісно пов'язана з потребами сільського населення та його побутом. Такі вироби виготовлялися в домашніх умовах, при цьому використовували недорогі метали та їхні сплави – мідь, латунь («мосяж»). Музейна збірка представлена чималою кількістю металевих виробів хатнього вжитку, прикрас для одягу: застібками для намиста та верхнього одягу (жіночі

нашійні прикраси – згарди). Майстри Гуцульщини відомі давнім заняттям – художньою обробкою шкіри, з якої виготовляються кептарі, пояси та постолі (гуцульське взуття – *В.К.*). В музейній експозиції представлені твори відомих майстрів, чії роботи оригінальні та відзначаються колоритним оздобленням [79, с. 62].

Музей збагачений творами художньої кераміки, колекція якої становить близько п'яти тисяч експонатів, які виготовлені у найбільш відомих осередках гончарства – Коломиї, Косові, Пістині та Кутах (Косівського району). На Гуцульщині переважно виготовляли посуд для щоденного вжитку – миски, дзбанки (глиняний або дерев'яний посуд для рідин), а також кахлі для облицювання печі [79, с. 86].

Найдавнішим експонатом у музейній збірці з-поміж керамічних виробів є зразки побутової кераміки пізньотрипільського періоду, а також археологічний артефакт – глиняна тареля, яка покрита зеленою поливою, даний виріб датується XII – XIII ст. [85, с. 175].

В музеї представлено зразки народних музичних інструментів, що розкривають всю сутність духовної культури Гуцульщини та Покуття. Експозиція збагачена близько п'ятдесятьма музичними інструментами, які вражають своєю різноманітністю, про що свідчить багатство культури гуцулів та покутян: фрілкою (гуцульською говіркою звучить «флоєрка») – це коротка б-отвірна флейта, яка часто входить до гуцульської весільної капели; флюярою – б-дірковою подовженою флейтою, яка використовується на похоронах, цей інструмент виготовляли з ліщини, бузини або ж тиси, свідченням цьому слугує така коломийка: «Грают скрипки, грают дутки, флоєри тисові. Одна любка в Криворівні, друга в Єсенові»; тилинками – які використовувалися жінками, які проводжали своїх чоловіків на полонину вівчарувати; трембітами, які поділяють на полонинські, похоронні та колядницькі; дрімбами – це найдавніший музичний інструмент, який використовується для танців, а також вівчарями на полонинах [85, с. 117].

Вражаючою колекцією музею є твори іконопису, що поєднали в собі професійне і народне малярство Гуцульщини та Покуття. Музей зберігає ікони XVI ст., це переважно твори, які виконані анонімними майстрами з місцевих осередків написання ікон. Вражаючими є ікони, які призначені для іконостасів: «Богородиця з Дитям», «Святий Миколай», а також «Воскресіння – Сходження до аду» [85, с. 201].

У музеї представлено твори малярства та графіки, чисельність яких становить 600 одиниць. Завдяки існуванню в м. Коломиї Мистецької школи Олекси Новаківського (1872 – 1935), яка існувала у 20-30-х рр. XX ст., відбулося значне поповнення музею цінними шедеврами вихованців цієї школи. Музейна збірка зберігає твори і самого О. Новаківського, які виділяються неповторним оформленням, адже малярем було здійснено симбіоз українського та європейського малярства першої третини XX ст. Музейна колекція збагачена творами мишинського маляра Василя Петрука (1886 – 1968), який зображував на картинах красу свого краю [59, с. 224].

Збагачують колекцію малярства і роботи Ярослава Пстрака (1878 – 1916), родом з с. Гвіздець Коломийського повіту. Навчаючись в Академії мистецтв (м. Мюнхен, Німеччина), він не забував про рідний край, підтвердженням цьому є тематика його творів, яка демонструє пейзажі рідного краю: «Понад Прутом», «Копиця сіна», «Осінь» [85, с. 261].

Музейна колекція народного одягу – це свідчення неповторного мистецтва гуцулів та покутян. Споглядаючи експозиції одягу, ми маємо можливість простежити стильові особливості та колорит, форми та еволюцію використання різноманітних видів тканин. В музеї зібрано колекцію одягу, яка свідчить про певні художні смаки гуцулів. Підтвердженням цьому слугують пояси, які найчастіше були вузькими та переткані сухозлотою. Високогірним районам Гуцульщини притаманні широкі смуги, а для Покуття – «павучкові» та зі складним геометричним орнаментом [79, с. 148].

Музей має зібрання жіночих головних уборів. Мова йде про перемітки, що використовувалися для заміжніх жінок аби підкреслити їхній статус, це білий

вузький рушник, який має барвисті кінцівки – забори [79, с. 149]. Велика частина колекції представлена тканинами Гуцульщини та Покуття кінця XIX – початку XX ст.: натільне вбрання – жіночі та чоловічі сорочки; нагрудне – кептарі; верхнє плечове – сердаки, байбараки, манти, гуглі, гуня; поясне – запаски, опинки, спідниці. Одяг виготовляли з вовни, який слугував для щоденного використання та виділявся красою та барвистістю [85, с. 296].

Захопливою збіркою музею є традиційні гуцульські вироби з сиру. Непростим було життя гуцульського вівчара, який ранньої весни, покинувши домівку та свою родину, вівчарував далеко на полонинах. Проте радісною ознакою його повернення додому було те, що він приносив родині фігурні вироби із сиру у формі баранчиків або пташок, що й означало щасливе повернення до рідної домівки. Як відомо, сир є нетривким, що уможливлювало швидке псування, тому колекція музею представлена сирними виробами починаючи з 1970 р. із сіл Косівського та Верховинського районів [85, с. 400].

Відомо, в процесі поповнення цінними експонатами збірок музею значну роль відіграли саме небайдужі ентузіасти та прихильники музейної справи. Важливо й те, що цей процес продовжується й сьогодні і сприяє збагаченню експозиційних колекцій. Підтвердженням цьому слугує те, що музей донедавна мав налагоджені зв'язки з громадським діячем та меценатом з м. Коломиї Михайлом Петрівим, яким було подаровано графічні роботи коломийського художника Володимира Михальчука, а також поповнив бібліотечний фонд музею цінними виданнями [58, с. 198].

Заслужений артист України та коломиянин Микола Савчук подарував музею предмети домашнього вжитку та вишиванки села Великий Ключів Коломийського району [58, с. 199]. Ганна Вінтоняк – коломиянка та Заслужена художниця України збагатила музейну колекцію тканин жіночим та чоловічим ансамблем одягу «Лебідка» у 2001 р. [58, с. 199].

Колекції музею поповнилися прикрасами з бісеру із Городенківського, Косівського та Коломийського районів. У 2013 р. мисткиня бісероплетіння Марія Чулак (1933–2013) подарувала для Музею жіночу прикрасу «Кризу» у

вигляді округлого коміра. Її син Віталій Чулак також займається бісероплетінням, тому у 2014 р. ним було збагачено музейну колекцію виробами з бісеру – силянками та писанками-дряпанками [58, с. 200]. У 2013 р. косівськими гончарями Людмилою та Романом Якібчуками було подаровано Музеєві керамічні вироби – фруктівницю на підставці, яка має характерну для Косівщини триколіну гаму [58, с. 200].

Отже, можна пересвідчитися в тому, що за роки незалежності нашої держави Музей збагатився багатьма творами мистецтва, які є духовною скарбницею нашого народу [58, с. 202].

Незважаючи на те, що Музей писанкового розпису є скарбницею писанок, у Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття є також можливість побачити ці неповторні витвори. У НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігається збірка писанок української діаспори. Відомо, що найбільше емігрантів з України проживає у США та Канаді. Українці мають можливість проживаючи тут також і розвиватися, не забуваючи при цьому своєї культури та традицій. Роман Ковалик (1921 р. н.) став першим, хто подарував для музейної колекції свої писанки. Він родом з Львівщини, громадянин Канади, проте не забував про свою рідну батьківщину. Писанки Юстини Нагорняк (1919 р. н.) також є окрасою музею. Відомо, що її писанки зберігають не тільки в НМНМГП ім. Й. Кобринського, а й в Українському музеї в м. Чикаго (США). Писанкарка, а також жителька м. Торонто Параня Созанська (1928 р. н.), яка народилася на Лемківщині (с. Височани), подарувала для музейної колекції чотири писанки з гусячих та страусиних яєць [67, с. 45].

Відомо, що популяризація мистецтва писанкарства відбувається в Німеччині. Розпочала цю справу Валентина Терешкун (1958 р. н.). Ще змалку вона виявила мистецькі здібності – вишивала, а також філігранно розписувала писанки. Ольга Галабурда, жителька м. Мюнхен також сприяє популяризації цього давнього мистецтва, разом із своєю сестрою Надею часто є учасниками багатьох виставок писанок, де їх гідно оцінюють. Пані Ольга неодноразово проводила майстер-класи з писанкарства у німецьких містах, зокрема у

м. Берлін та м. Шлізер. У 2012 р. музею збагатився її чудовими писанками [67, с. 45]. Отже, зважаючи на все вищесказане можна переконатися в тому, що вихідці з України є генераторами писанкарства, а також сприяють його популяризації та незабуттю цього давнього мистецтва.

Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського – це сучасна культурна установа, де окрім науково-дослідної діяльності музейні працівники сприяють популяризації Музею, організовують екскурсії, зустрічі та презентації. Важливою роботою в музеї є проведення фестивалів, конференцій та круглих столів. Саме такі заходи порушують актуальні питання народного мистецтва, при цьому зосереджуючи увагу на нові тенденції сучасного мистецтва [25, с. 5].

Музей тісно співпрацює із закордонними колегами. Підтвердженням цьому є те, що з 27 березня до кінця квітня 2011 р. у Краківському етнографічному музеї відбувалася виставка експонатів Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського [49, с. 3].

Виставкова діяльність є значущою у роботі музею. Варто зауважити, що щороку музей організовує від 8 до 12 виставок, які розкривають громадськості всю красу та унікальність народного мистецтва краю [85, с. 15]. У грудні 2015 р. було відкрито виставку «Космач – келія сонця». Дане дійство продемонструвало мистецькі надбання космацьких майстрів – писанкарство, бісероплетіння, ткацтво та вишивку, вироби з дерева тощо [45, с. 8].

Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського – це багатофункціональний та відкритий для всіх охочих осередок культури, освіти та виховання. Тому Указом Президента України в 2009 р. музею було надано статус національного за значущість цієї культурної установи, сприяння у вихованні патріотично налаштованої молоді, а також за збереження унікальних мистецьких збірок в умовах тоталітарних режимів [13].

Отже, Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського – це справжня скарбниця нашого міста, а також усієї України. Перебуваючи в музеї, кожен з відвідувачів має змогу зануритися в

побут гуцулів та покутян, дізнатися їхні мистецькі вподобання та переконатися в неперевершених здібностях майстрів народного мистецтва. Завдячувати цьому ми маємо невтомним музейним працівникам, які крізь непрості часи змогли зберегти для нащадків цінності нашого народу.

2.2. Музей Писанкового розпису

Коломия – мальовниче покутське місто, яке вражає красою архітектурних будівель, саме тут знаходиться диво не тільки України, а й всього світу – Музей писанкового розпису у формі 13-ти метрового яйця.

Писанка – це символ життя, надії та благополуччя, а також оберіг нації, її культури. Писанкарство є давнім мистецтвом наших предків, бо за допомогою писанок вони відбивали свої уявлення про світ та все, що їх оточувало. Неповторна краса писанки, багатство її орнаментів та гамма кольорів, а також усвідомлення значущості збереження писанок стала передумовою для створення унікального Музею писанки в м. Коломиї [85, с. 399].

Варто зазначити, що започатковано першу збірку писанок, які згодом стали основою Музею писанкового розпису першим директором Коломийського музею «Гуцульщина» Володимиром Кобринським. У звіті від 1945 р. В. Кобринський пише: «Жінки-гуцулки створили також два мистецтва, а саме прегарних вишивок та ще кращих писанок...» [75, с. 7].

Таким чином, це стало предтечею для формування колекційної збірки писанок Музею писанкового розпису. Варто зазначити, що історія становлення Музею писанкового розпису є багатою на події, бо ідея створення такої культурної установи витала у задумах ще за радянських часів, це було дуже важливо, бо в ті часи атеїсти намагалися знищити усі прояви писанкарства. Музейні працівники врятували це становище, бо їм дозволялося зберігати всілякий «непотріб» [72, с. 306].

Науковцями Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття (нині НМНМГП ім. Й. Кобринського) починаючи із 1970-х рр. було розроблено програму, яка своєю місією зазначила зібрання писанок з сіл, де займаються писанкарством. Експедиційна діяльність науковців була плідною,

бо карпатські села була збагачені майстрами писанок та їхніми неповторними витворами. Поява Музею писанкового розпису мала вагоме значення на шляху до зберігання та популяризації писанок [75, с. 7].

До процесу поповнення музейних збірок писанками долучилися Любомир Кречковський та Василь Ласійчук. Вони спільно мандрували до Галицької Гуцульщини, Закарпаття та Північної Буковини у пошуках цих неповторних витворів мистецтва [39, с. 6].

Музей писанкового розпису було відкрито 1987 р. У церкві Благовіщення Пречистої Діви Марії (пам'ятка архітектури XVI ст.) було розміщено експозицію писанок. Музей писанкового розпису є філіалом Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського. Нині завідувачем Музею писанкового розпису є Оксана Ясінська [75, с. 7].

Приміщення церкви Благовіщення Пречистої Діви Марії не годилося для експозиційної виставки взимку, бо приміщення не опалювалося, тому в цю пору року експонати перевозилися до Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття. Завдяки директорці Музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського Ользі Кратюк (1966 – 1992 рр.), було подано клопотання до виконкому Коломийської міської ради (13 серпня 1983 р.) щодо створення громадського музею писанкового розпису у м. Коломиї. Мистецтвознавець з м. Івано-Франківськ Мирослав Аронець розробив структуру, а Ольгою Кратюк було підготовлено тематико-експозиційний план [34, с. 6].

Варто згадати, що ще в 1990 р. коломийський художник, а також майстер вітражу Володимир Блащук леліяв задум про створення писанки. За його ідеєю ця споруда мала бути виконана зі скла і мала б мати вітражні вставки [36, с. 3.]

Незабутньою подією міста було будівництво у центральній частині міста спеціального приміщення у вигляді яйця-писанки. Під час проведення X Міжнародного гуцульського фестивалю містянам та всім гостям міста було представлено відкриття даного приміщення, яке відбулося 23 вересня 2000 р.

У цьому контексті потрібно згадати про Михайла Вишиванюка, голову Івано-Франківської обласної державної адміністрації, бо вирішальну роль у побудові музею належить саме йому. Відомо, що він охоче сприйняв цей задум та доклав багато зусиль до втілення даного музею в реальність [22, с. 8].

Відомо, що екстер'єр приміщення музею було оформлено коломийськими художниками Мирославом Ясінським та Василем Андрушком. Генеральний директор НМНМГП ім. Й. Кобринського Я. Ткачук була задіяна у процесі оформлення експозицій [37, с. 11].

Музей писанкового розпису вражає відвідувачів своєю унікальністю. Це єдина у світі споруда у формі яйця, заввишки 13 метрів [80, с. 2].

Музей володіє колекцією понад 12 тисяч писанок з багатьох областей України, а також Білорусі, Польщі, Швеції, Франції, Індії, Пакистану. В музеї є традиція, коли шановані гості на згадку про їхній візит до музею, мають змогу самостійно виготовити власну писанку, тож тут є можливість побачити писанки з підписами Президентів України, зокрема В. Ющенко та Л. Кучми [31, с. 25].

Виготовлення писанок – це давнє мистецтво, що сягає дохристиянських часів. Загальновідомо, що для українців здавна яйце було зародком життя, вважаючи його уособленням сонця. Коли людина осмислювала світ, то намагалася також і захиститися від нечистої сили, тому вважалося, що орнаменти на писанці мали певні замовляння [71, с. 58].

Писанки на Гуцульщині здавна писали тільки жінки та дівчата, зрідка цим займалися хлопці та чоловіки. Прикметно, що впродовж століть писанкарки передавали своїм наступникам власну технологію написання і особливості орнаментів, бо кожен край має свої вподобання у виборі кольорової гамми [75, с. 7].

Писанка є не тільки рукотворним скарбом та оберегом, а й незамінним атрибутом, який газдині (господиня. – *В. К.*) кладуть до великоднього кошика. До нині на Гуцульщині збереглася традиція, коли дітки у Чистий (Живий) Четвер відвідують кожну хатину та сповіщають господарю благу вість – скоро Великдень. Натомість господарі дому дарують маленьким гостям писанки та

солодощі. Цікавою є традиція, коли дівчата розписували писанку для хлопців, при цьому останній міг заздалегідь просити її про такий дарунок. На жаль, сьогодні ця традиція не є такою поширеною [75, с. 9].

Цікавою та неповторною є технологія виготовлення писанок. Відбувається це так: писанки пишуть на сирих яйцях, перед використанням його змащують оцтом для знежирення. Для того аби наносити рівномірний орнамент використовують писачок, який потрібно наповнювати бджолиним воском, бо тоді майстрині краще бачать орнамент писанок. Варто зазначити, що питання вибору кольору та орнаменту залежить тільки від самої майстрині, а також місцевості проживання [75, с. 7].

Колись писанки починали виготовляти виключно в час Великого посту, зараз же писанки виготовляються протягом календарного року. Писанки для людей відіграють важливе значення, бо в них вбачається початок життя, а орнаменти та кольори мають певні символи. Отже, писанки забороняється варити або споживати, дітям було заборонено ними бавитися [75, с. 7].

Потрібно згадати про значущий аспект у процесі виготовлення писанок – вибір кольору. Варто підкреслити те, що в сучасних умовах писанкарки мають можливість прикрашати писанки синтетичними аніліновими барвниками, вони швидко висихають, проте писанки мають неприродне яскраве забарвлення. На відміну від своїх наступників, писанкарки другої половини XIX ст. використовували для цього виключно натуральні барвники рослинного походження. Для того аби отримати жовтий колір – відварювали ромашку або цвіт бузини; зелений колір був синтезом синього та жовтого кольорів, отримати його було можливо з відвару листя берези, зеленого жита та пшениці; коричневий колір отримували з кори дуба. Важливим аспектом у виготовленні природних барвників є додавання до них протрави (галуна – безколірного природного мінералу – *В. К.*), без якого відвар не буде насичений кольором [65, с. 92]. Тому стає очевидним той факт, що й донині деякі місцевості називають писанки – галунками [64, с. 26].

Музей писанкового розпису – це справжня скарбниця унікальних писанок нашого краю, а також зарубіжжя. Ця культурна установа приваблює своєю унікальністю та неперевершеними писанками людей з усього світу. Тому не дивно, що перебуваючи в музеї можна відчутти дух писанкарства, споглянути шедеври майстрів та й самому захопитися цим чудовим заняттям. Таке можливе завдяки музейній працівниці Ірині Блонській, яка готова навчити вас писанкарства [57, с. 46].

Відомими осередками писанкарства є такі історико-етнографічні райони: Галицька та Закарпатська Гуцульщина, Покуття, Північна Буковина. Кожне із перелічених районів вирізняється унікальністю та неповторністю писанок, бо кожен має свої художні вподобання, стилі та особливості розпису [73, с. 59–60].

Нині в експозиційній колекції зберігається понад 3500 писанок. Найцікавіше те, що придатними для розпису писанок є різноманітні яйця: страусині, гусячі або перепелині [57, с. 47].

Перед тим як оглянути експозиції писанок, відвідувачі мають змогу зануритися в побут гуцульського помешкання початку ХХ ст. Поряд розміщено вітрину, в якій знаходиться приладдя для писанкарства, обабіч – писанки, які виділяються з-поміж інших своєю барвистістю та унікальною технікою виготовлення. Дізнатися, де побутує традиція писанкарства, можна споглядаючи на мапу, яка розміщена поруч, на ній окреслено основні осередки цього мистецтва та наведено ім'я писанкарок [81, с. 3–4].

Наступною є експозиція писанок Косівського району, саме с. Космач є найбільш знаним центром писанкарства. Космацькі писанки вирізняються своєю особливістю, бо дуже філігранно розписані, їм притаманні такі елементи: «ружі» (квіти. – *В. К.*), «штерна» (зірочки. – *В. К.*), «коники», «баранячі ніжки»; майстрині використовують таку кольорову гамму: червоні барви, яскраво жовті, оранжеві. Тож сплутати космацьку писанку з-поміж інших не важко [75, с. 8].

В Музеї писанкового розпису є можливість побачити писанки таких майстринь та майстрів Косівського району: Марії Капуляк (1938 р. н.), Ганни Ліндюк (1949 р. н.), Параски Варцаб'юк (1952 р. н.), Дмитра Пожоджука

(1955 р. н.), Ганни Чупірчук (1968 р. н.) тощо. Потрібно згадати в цьому контексті про Дмитра Пожоджука – заслуженого майстра народної творчості України, саме він є популяризатором космацьких писанок, пропагуючи їхню неповторність та барвисту гамму кольорів. Цікаво те, що молоде покоління, приймаючи досвід своїх попередників також долучається до цього мистецтва, тож можливо побачити чудові писанки молодих майстринь: Марії Бойчук (1991 р. н.), Тетяни Сіреджук (1997 р. н.), Наталії Кушнірчук (1998 р. н.), Ганни Кравчук (2002 р. н.) [75, с. 9].

Відомо, що космачани вважають своє село «келією сонця», тож не дивно що майстрині цього осередку писанкарства більше тяжіють до кольорів сонця. Тому космацькі писанки можна побачити й у провідних музеях світу, адже їх активно закупають до музейних колекцій. А писанкарі української діаспори розписують свої писанки, беручи до уваги саме космацькі неповторні писанки [70, с. 111].

Наприклад, у с. Старі Кути писанковим мотивом є хрести у вигляді деревця, представницею такого розпису є майстриня Євдокія Халаманда. Даний хрест утворюється з тринадцяти квадратів, які вписані у ромб [64, с. 28].

Писанкам майстрині з с. Стопчатів Юстині Комищук також притаманні хрестоподібні мотиви на писанках, проте орнаменти переважають у вигляді рослин [35, с. 24]

Майстрині с. Тюдів зображають на своїх писанках ведмежі лапки. Звичайно, що з плином часу сучасні писанкарки дотримуються традиційності розпису своїх попередниць, проте і намагаються створити власні мотиви [64, с. 28].

Брустурівським писанкам притаманні «кривульки» та «зигзаги». Ці символи мають значення весняної грози, яка після зимового періоду зрошує землю дощем [70, с. 111].

Шешорські писанки здебільшого мають рослинні мотиви, нерідко майстрині зображають навколишню природу, наприклад – «сосонки» (польовий хвощ – *В. К.*) [70, с. 111].

Дивовижними писанками вражають майстрині сусідньої Верховинщини – з с. Замагора Верховинського району. Цікаво те, що на відміну від косівських писанок, яким притаманні рослинні орнаменти, писанки с. Замагори відображають навколишнього середовище, в якому живе майстриня. Нерідко можна побачити на даних писанках сценки із життя місцевих жителів, наприклад на одній з писанок зображено бенкетування двох гуцулів. Замагорські писанки вражають також своєю казковістю та уявою майстрів писанок, які люблять зображати казкових левів або зозульок, павичів чи баранчиків [70, с. 111].

Писанки Бойківщини вирізняються тим, що для них характерні мотиви «пустої рожі», «хвігури», «церковці», «соняшники». Їх можливо розрізнити з-поміж інших за допомогою орнаменту, який символізує засіяне поле (ромб з крапкою, або трикутники). Кольорова гамма здебільшого червона або жовта, тло переважно є чорного кольору [70, с. 112].

Писанкам Буковинської Гуцульщини притаманні геометричні мотиви, хрестики, трикутники або ромби. Народні майстрині обирають для оформлення писанок оранжево-білі або жовто-білі кольори, традиційними мотивами таких писанок є «безконечник», «клинці», «метелики» [70, с. 110]. Буковинські писанки цікаві тим, що на них майстрині часто зображали побут, який їх оточував, тож не дивно, що частим мотивом таких писанок були граблі, гребінці, рушники, драбинки тощо [56, с. 65].

Відвідувачі Музею писанкового розпису також мають можливість ознайомитися з писанками Покуття. Майстри цього історико-етнографічного району послуговувалися восковою технікою для їх виготовлення, а також до ХХ ст. фарбували писанки виключно барвниками природного походження (переважно лущиння квітів, соняшника, цибулі). Тільки з початком ХХ ст. на зміну традиційним барвникам з'явилися фарби штучного походження [71, с. 59].

Відомо, що дотепер покутські майстри послуговуються восковим методом аби виготовити писанки. Традиційними кольорами покутських писанок є синій,

білий, фіолетовий та рожевий. Технологія виготовлення майстринями писанок Покуття відрізняється від гуцульських. Покутяни пишуть писанки виключно на сирих повних яйцях, а гуцули послуговуються порожніми (видутими) яйцями [64, с. 25].

Традиційними мотивами писанок Покуття є рослинна фауна цього краю, бо живучи в оточенні багатой природи, писанкарки намагалися відтворити всю її велич та красу [71, с. 59].

Покутським писанкам притаманні поділи, один із них ділить яйце на дві половини, другий – ділить на вісім частин. Дані писанки вражають символізмом. Поширеними символами писанок на Покутті є хрести, «волочкове око» (коло жовтого кольору, яке має зелену цятку), зірочки, червоні «слезки» тощо. Майстрині частіше зображають на писанках зооморфні елементи (пташки та рибки). Часто можна зустріти покутську писанку, на якій зображено виноград, гуцульським писанкам таке ж не притаманне [64, с. 28].

Музей писанкового розпису зберігає писанки Коломийського, Снятинського, Городенківського та Тлумацького районів Покуття. Чисельність коломийських писанок в збірці Музею писанкового розпису становить 572 експонати. Ці писанки було виготовлено майстринями м. Коломиї та Коломийщини: Марією Боledзюк (113 шт.), Катериною Каркадим (90 шт.), Ольгою Кратюк (30 шт.), Параскою Дутчак (44 шт.), Катериною Стефанців із с. Воскресинці (21 шт.) тощо [71, с. 61].

Найбільш відомими осередками писанкарства Коломийщини є прилеглі до міста Коломиї села – Воскресинці та Королівка, а також Ковалівка. Жителька с. Воскресинці та майстриня писанок Катерина Стефанців оформлює свої твори рослинно-геометричними мотивами, традиційними кольорами її писанок є білі, жовті, оранжеві та сині. Її писанки вирізняються такими мотивами: «хрестиками», «павучками» та «вітрячками» [71, с. 61].

В с. Ковалівка живе та працює майстриня Варвара Лесюк. Виготовлені нею писанки також мають геометричні орнаменти, проте її кольорова гамма є більш

яскравою. Часто писанкарка зображає такі орнаменти: «княгиньку», «кучері», «ромби» [71, с. 61].

Музейна збірка збагачена 802 писанками м. Снятина та Снятинщини. Їхніми творцями є такі майстрині: Галина Лесик із с. Іллінців (85 шт.), Марія Кусяк (15 шт.), Ганна Кобринська із с. Любківців (20 шт.) тощо. Ганна Ярема з с. Іллінці надає перевагу жовто-зеленим кольорам для забарвлення писанок. Вона зображає переважно предметно-побутові мотиви. Жителька с. Тростянець Євдокія Якубовська часто зображає на писанках «хрести». Для неї характерним є використання складних орнаментів, які доповнюються такими мотивами: «заячими вушками», «литочками», «фасульками», «ружами» [71, с. 62].

В музеї також експонуються писанки Городенківського району, чисельність яких становить 280 експонатів. Знаними майстринями Городенківщини є Марія Гуцуляк, Марія Неміш, Олена Шоколюк та Ганна Хома. Для писанок Марії Гуцуляк характерні рослинні орнаменти, нею запозичений елемент космацьких писанок – «сіменку», яким вона послуговується для своїх писанок. Ганна Хома з с. Чернятин здебільшого використовує такі кольори для оформлення: рожевий, синій та зелений, тло має червоне забарвлення [71, с. 62].

Цінним експонатом музейної збірки є 500-літня писанка. Її особливістю є те, що на ній зображено символіку трипільської культури. Завдяки львівським археологам цю цінну писанку було віднайдено та передано на зберігання до Музею писанкового розпису [24, с. 16].

Варто зазначити, що на шляху до збереження цінних писанок потрібно завдячувати хранителю фондів НМНМГП ім. Й. Кобринського Любомиру Кречковському (1946–1999) та лаборантці фондів Марії Боледзюк. Саме ними було розроблено певну методику зберігання рукотворних скарбів [73, с. 56].

Яєчна шкаралупа досить крихка, тож з часом вона починає повністю загнивати. Вирішення даної проблеми було довготривалим та невдалим до 1979 р., коли Л. Кречковським було запропоновано такий метод тривалого зберігання писанок: спершу потрібно розібрати яйце на дві частинки,

внутрішню сторону добре просушують та наносять клей. Наступним кроком є обережне наклеювання всередину яйця паперу, який скріплює обидві частини яйця. Такий метод дозволив музейним працівникам значно покращити та забезпечити довготривалість та належне зберігання писанок [31, с. 25].

Нині Музей писанкового розпису – це інноваційний та культурно-освітній простір, який відкритий для кожного. Щороку цей унікальний музей відвідує понад 100 тисяч відвідувачів з України та 70-ти країн світу. Музейні працівники сприяють популяризації писанкарства, організовуючи виставки та співпрацю з міжнародними установами [75, с. 9].

Важливо те, що покутські та гуцульські писанки неодноразово представлено на фестивалі «Карпатська краслиця» у м. Ополе (Польща), у німецьких містах Дюссельдорфі, Кельні, Ліндлярі тощо. Для розширення знань про писанки та вагомість їхнього збереження, музейними працівниками організовуються екскурсії та майстер-класи, тематичні уроки та лекції [75, с. 10].

Про вагомість Музею писанкового розпису свідчить й те, що дану установу було нагороджено в 2017 р. «Сертифікатом про досконалість» [73, с. 62].

Отже, Музей писанкового розпису в м. Коломия є сучасною установою, де є можливість ознайомитися з цінними та цікавими писанками нашого краю, а також світу. Писанкарі роками вкладали свою душу та любов у свої витвори, сприяючи незабуттю цьому давньому мистецтву, а ми, їхні нащадки, маємо зберегти їх для наступних поколінь, бо це диво, створене людськими руками.

2.3. Музей історії міста Коломії

Місцем збереження експонатів історії нашого міста та сучасним відкритим освітнім простором, що сприяє вихованню патріотично налаштованої молоді є Музей історії міста Коломії. Це цінна та цікава скарбниця епохального розвитку нашого писанкового міста, унікальна культурна установа, в якій можна відчувати себе частинкою історії літопису рідної малої батьківщини. На

шляху становлення цього музею було багато перепон, адже потрібно згадати, що УРСР була підвладна СРСР, тому культурний розвиток нашої країни перебував у складному становищі. Сприятливим чинником для розвитку та становлення цієї культурної установи було те, що 26 грудня 1991 р. відбувся розпад СРСР, Україна виборола незалежність та розпочала власний шлях розвитку.

Наслідком виборення незалежності Україною стало рішення Ради міністрів УРСР (31 березня 1990 р.) створити Музей історії міста Коломиї: «Цей край уславив себе антифеодальними селянськими повстаннями. З цим містом пов'язані життя та діяльність І. Я. Франка, М. І. Павлика, композитора А. Кос-Анатольського. Цей заклад має стати центром збереження та вивчення пам'яток історії, культури та архітектури». 8 жовтня цього ж року було призначено директором цієї установи Михайла Михайловича Арсака, який попередньо виконував обов'язки завідуючого методично-науковим відділом НМНМГП ім. Й. Кобринського [33, с. 5].

До процесу формування Музею історії міста Коломиї долучалися небайдужі ентузіасти, однією з них була Ціля Кремер (Оренштайн), яка пожертвувала для цієї справи 5 тисяч карбованців. Коломийка Стефанія Кадоб'янська-Пришляк також долучилася до цієї важливої справи, нею було пожертвовано 1 тисячу карбованців на розвиток музею [12].

Натхненною була робота місцевого краєзнавця Петра Сегала та тодішньої директорки Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини Ольги Кратюк, які допомагали Михайлу Арсаку в процесі збирання експонатів, до цієї роботи долучилися всі небайдужі задля подальшої долі цієї музейної установи [33, с. 5].

Музей урочисто було відкрито 14 жовтня 1990 р. в день святкування вірянами свята Покрови Пресвятої Богородиці. Це стало справжньою сенсаційною подією, адже за часи існування УРСР у складі СРСР навряд чи це стало можливим [55, с. 8].

Потрібно зазначити, що на час заснування цієї установи не було постійного приміщення, проте завдяки зусиллям директора М. Арсака організовується перша експозиційна виставка «Понад Прутом моя Коломия». Згодом музей отримує в користування непостійні приміщення, але це не заважає провадити експозиційну діяльність, серед яких: «Репресована історія» (фоторозповідь про учасників-коломиян, які боролися за незалежну Україну в часи панування нацистських окупантів та сталінських репресій), а також експозиція про коломиян-підпільників ОУН та УПА. Ці тематичні виставки стали важливою подією для містян, бо вони змогли довідатися правдиву історію свого міста, а також про славних односельчан, які доклали свої зусилля для творення незалежної України [17, с. 6].

Експозиційна діяльність музею й надалі активно провадиться, про це свідчить те, що музейні працівники своїми стараннями організовують в травні 1993 р. виставки про релігійно-культурне життя нашого краю, діяльність Кирила Трильовського та Олену Кисілевську. Всі ці експозиційні виставки давали можливість ознайомитися змістовніше із раніше невідомими сторінками історії нашого міста, адже раніше були замовчуваними та забороненими [54].

Звичайно, що відсутність постійного приміщення для музею було перешкодою для подальшої діяльності, тож отримання місця для розміщення цієї музейної установи на довготривалій період ставало першочерговим завданням для музейних працівників та всіх небайдужих. За клопотанням тодішнього міського голови м. Коломиї Ігоря Довганюка та головині Конгресу української інтелігенції Коломиїщини Ольги Руданець було надано в користування музею будівлю колишньої повітової ради ЗУНРу на вулиці Романа Шухевича, ця подія відбулася у 1997 р. У жовтні того ж року відбулося урочисте відкриття музею, а також було засновано відділ образотворчого мистецтва, окрасою якого стали твори Андрія Коренюка, Марти Томенко та Романа Захарчука [47, с. 11].

Створення у Музеї історії міста Коломиї відділу мистецтва посприяло тому, що наступного року містяни та всі охочі мали змогу милуватися красою картин, які виконала Ірина Ткачук. Доповненням до цієї виставки стали роботи

Емілії Бережицької, коломийської мисткині, чії твори захоплюють своєю унікальністю та витонченістю [38, с. 3].

5 січня 2000 р. у музейній установі було представлено виставку, яка присвячувалася 200-літтю Різдва Христового. У жовтні цього ж року було організовано виставку творів декоративно-прикладного мистецтва коломийської мисткині Ганни Вінтоняк [16, с. 7].

Музейні працівники плідно працювали у 2001 р., бо у травні ними було представлено виставку майстринь вишивання Марії Гнатюк, Галини Соляник, Лідії Клапків та Людмили Ткачук. А у серпні було відкрито тематичну експозицію «Археологічні знахідки. Бивні мамонта» [16, с. 8].

У листопаді 2003 р. в Музеї історії міста Коломиї відкрито унікальну експозицію, яка відображала події тоталітарного режиму, це була перша в Україні виставка, яка присвячувалася цій складній сторінці історії нашої країни [27]

Музей історії міста Коломиї має налагоджені зв'язки з Науковим товариством ім. Шевченка. Сьогодні директором музею є Михайло Арсак, який є головою цього осередку в м. Коломиї. Даним осередком організовано вечори-спомини, які присвячувалися Володимирі Яневу та Василю Сімовичу. Обидва були дійсними членами НТШ, зокрема Володимир Янів був ректором Українського Вільного Університету у м. Мюнхені (Німеччина), а Василь Сімович знаним літературознавцем [15].

Музей історії міста Коломиї має 18 експозиційних зал, у яких присутні 20 тисяч одиниць зберігання: матеріальні речі, фото, документи. Вони є свідками цікавої та унікальної історії нашого міста, саме ці артефакти є цінним надбанням музею [19, с. 10].

Усі охочі відвідувачі музею мають змогу ознайомитися з історією міста Коломиї через призму таких експозицій: «З історії органів місцевого самоврядування», «Німецькі колонії», «Коломия і Габсбурги», «З історії єврейської громади міста Коломиї», «Економіка і торгівля міста ХІХ – початку ХХ» [19, с. 10].

З Коломиєю пов'язано багато відомих культурних та політичних діячів, які проживали або навчалися, або ж просто мандрували до цього прекрасного міста. Тому не дивно, що кожен відвідувач музею має змогу побачити в одній з експозиційних зал особисті речі цих осіб. Зокрема, тут зберігається крісло Івана Франка, рояль добре знаного коломийського лікаря Паляниці, або ж кухонне приладдя Іванни Біберович [20, с. 37–38].

Відомо, що м. Коломия тривалий час перебувала у складі Австро-Угорської імперії, тож цьому присвячена одна з експозицій музею, де відвідувачі можуть ознайомитися з віршем пароха о. Луки Дакевича. Цікаво те, що його твір описує той час, коли гуцули потрапили до м. Париж, оскільки воювали під час наполеонівських війн, вони відзначали, що кращого міста за Коломию немає в цілому світі [17, с. 8].

Аби дізнатися про те, якими були намісники цісаря в м. Коломия слугує експозиція, в якій зберігаються портрети Агенора Голуховського та Альфреда Потоцького. Перший відзначався ворожістю до українців, а ось Альфред Потоцький, був незграбний та невмілий для посади намісника, проте не мав ворожого ставлення до місцевого населення на відміну від свого попередника [20, с. 38].

Коли в Європі відбувалася хвиля революційних подій під час «Весни народів», то Коломия також була залучена у вир цих доленосних подій. Виявом цього було те, що коломиянами було створено Коломийську Руську Раду. Відвідувачі мають можливість побачити цікавий лист від керівництва Головної Руської Ради до Коломийської Руської Ради, в якій перша повідомляла про необхідність зібрати підписи про поділ Галичини на Східну, тобто українську та Західну (польську) [20, с. 39].

У Музеї історії міста Коломиї зберігається унікальна книга почесних громадян нашого міста, яка бере початок з 1846 р. Ця книга містить інформацію про людей, які своєю невтомною працею увіковічили добрі справи для міста Коломиї, сприяли його розквіту та подальшому розвитку [17, с. 11].

Завдяки невтомній праці нинішнього директора Музею історії міста Коломиї Михайла Арсака та наукових співробітників ми маємо змогу бачити цю музейну установу сучасною та відкритою для кожного. Недаремно Михайло Арсак називає цю музейну установу «оазою коломийського часу». А й справді, перебуваючи тут всі охочі мають змогу поринути у давнє минуле нашого міста, споглянути крізь призму експонатів всю красу та таємничість містян та людей, які пов'язані з Коломиєю [33, с. 5].

Михайло Арсак та музейні співробітники займаються також й видавничою справою, таким чином це сприяє широкому ознайомленню коломиян історією, а також цікавими фактами м. Коломиї, які були невідомі впродовж багатьох років [16, с. 15].

Музей історії міста Коломиї доступний для молоді, школярів, студентів та всіх бажаючих детальніше дізнатися про історію рідного міста. Тут неодноразово відбуваються творчі вечори, виставки молодих митців та презентації наукових видань тощо. Сьогодні Музей історії міста Коломиї є сучасною культурною установою, яка не тільки зберігає цінні експонати з історії нашого міста, а й сприяє тому аби цікаво та творчо ознайомити коломиян, молодь та всіх бажаючих з цікавою та неповторною історією м. Коломиї. Музейними співробітниками було докладено чимало зусиль для облаштування цієї музейної установи. Тож нині ми маємо змогу захоплюватися та пізнавати захоплююче минуле нашого міста, відкривати для себе неznані раніше сторінки історії та відчувати себе її частинкою [33, с. 5].

Необхідно підкреслити, що Музей історії міста Коломиї стає оплотом для тих, хто шукає інформацію про своє родинне покоління. Неодноразово сюди звертаються поляки, німці та євреї, які в пошуках інформації про свою родину мають можливість дослідити свою генеалогію, а музейні співробітники цьому сприяють та допомагають у пошуках. Це не дивно, адже відомо, що в Коломиї проживало багато різних національностей, найбільше з них – поляки, євреї та німці [18, с. 3].

Ця музейна установа сприяє розвитку талантів молодих митців. Тут організовувалися виставки вишиваних робіт мисткині Галини Соляник та Майї Братівник, які своїми роботами захоплювали відвідувачів. Картини Галини Соляник стали окрасою виставки в 2006 р., її композиції та гамми кольорів є свідчення майстерності та неповторності її художнього стилю [33, с. 5].

Важливою ділянкою роботи музею є організація наукових конференцій та інших культурних заходів. Наприклад, у 2002 р. музейні співробітники організували Міжнародну наукову конференцію «Гуцульщина; освіта, наука, культура», яка сприяла змістовному вивченню цього краю та презентації наукових надбань дослідників [14, с. 152].

Натхненний своєю любов'ю до праці у музеї Михайло Арсак є прикладом для молоді, адже він засвідчує, що тільки віддана праця та любов до рідного краю є запорукою щасливого та гармонійного майбутнього. Історія створення та становлення Музею історії міста Коломиї була нелегкою та мала чимало перепон для функціонування. Проте зусилля директора Михайла Арсака та всіх небайдужих засвідчило про те, що ми маємо берегти нашу історію, сприяти тому аби наступні покоління пишалися працею своїх попередників. Нині ця установа є осередком культури, мистецтва та науки, місцем, де живе історія, дух різнобарвних епох м. Коломиї.

РОЗДІЛ 3.

Майстри народного мистецтва Гуцульщини та Покуття

3.1. Кераміка

Гуцульщина та Покуття – це край неповторного мистецтва, самобутніх традицій та умільців, які творять красу власними руками, збагачуючи нас унікальними та цінними витворами мистецтва, а це свідчить про те, що ми маємо оберігати їх та шанувати мистецьке багатство нашого краю.

Відомо те, що м. Коломия в XVI ст. була знаним осередком гончарства, це було закономірно, адже було достатньо якісної глини, а також те, що люди потребували у побуті глеків, мисок, а також кахлю для облицювання печей. Передували розвитку цього мистецтва також популярність серед верств населення. Визначальна роль у виробництві керамічних виробів належала Коломийській гончарній школі, яка існувала у 1876 – 1914 рр. Відомий коломийський фахівець у сфері кераміки В. Крицінський став директором цього закладу. Ним було покращено матеріальну базу, упорядковано інвентар та закуплено відповідними знаряддями. Окрім цього, В. Крицінський захоплювався творчістю відомого кераміка Покуття – Олекси Бахматюка (1820–1882). Керамічні вироби цього майстра відзначалися своєю самобутністю та унікальністю, бо ним було збережено давні орнаменти на виробах: тюльпани, грона винограду, а також зображав фігури людей [87, с. 97–101].

Коли В. Крицінський зрозумів, що ним було доволі багато зроблено задля розвитку гончарної школи та підготовки молодих митців, він залишив свою посаду директора у 1890 р. Його наступником став хімік О. Клімашевський, який обіймав цю посаду до 1914 р. На жаль, з початком Першої світової війни діяльність гончарної школи припинилася, проте майстри і далі продовжували займатися керамічним мистецтвом. До початку війни школу закінчили 340 учнів, які намагалися відроджувати та передавати своїм наступникам технологію виготовлення керамічних виробів [87, с. 104–105].

Активна діяльність коломийської гончарної школи сприяла утвердженню гончарству на Косівщині в таких осередках: Косові, Пістині та Кутах. Серед найбільш знаних майстринь косівської кераміки була Павлина Йосипівна Цвілик (1891–1964) [86, с. 38].

Павлина Цвілик народилася у м. Косові, в сім'ї знаного гончаря Йосипа Совіздранюка. Крім Павлини у родині було ще шестеро дітей, вони жили бідно, але вмілі руки його батька «годували» всю сім'ю. Про те, як з дитинства маленька Павлінка почала захоплюватися керамікою згадує, що «...восьмирічною дівчинкою я цілими днями просиджувала біля гончарного круга мого дідуся Михайла Волощука» [83, с. 5–6]. Павлінка з радістю допомагала своєму батькові, з дитячим захватом місила глину, а згодом і сама почала виготовляти маленьких півників, дитячі іграшки [86, с. 38] [Додаток Е].

Отже, починаючи з дитинства вона любила це мистецтво, вкладала всю душу та пронесла його крізь життя. В той час, коли західноукраїнські землі були складовою частиною Австро-угорської імперії, Павлина не отримала початкової освіти, тому мусила своїми силами та талантом прокладати життєву дорогу [86, с. 39]. У дев'ятнадцятирічному віці її роботи було продемонстровано на виставках, а слава про молоду гончарку ширилася всією Гуцульщиною. У 1910 р. у м. Відні відбулася виставка робіт Павлини Цвілик [83, с. 7].

Згодом Павлина одружилася зі знаним коломийським гончарем Григорієм Цвіликом. Вони спільно виготовляли керамічні вироби, а їхньою особливістю були неповторні орнаменти: «копитці», квадрати та «серденька». Для діток подружжя виготовляло свистульки, баранчики та півники, а ще статуєтки гуцулів та гуцулок [83, с. 7].

Роботи Павлини Цвілик неодноразово демонструвалися на виставках, а наприкінці 1920-х рр. до м. Косова приїжджали туристи Франції та Швейцарії, які закохувалися у її вироби, радо купували та вивозили за кордон. А голландські художники, відпочиваючи у м. Косові, замовили у Павлини Цвілик сервіз, який складався з тарелей, фруктівниць та були розписані неповторним

гуцульським орнаментом. У 1929–1934 рр. родину Цвіликів було нагороджено на виставках у Львові, Кутах та Ворохті. В цей час майстриня почала займатися розписом кахлів, на них вона зображала мотиви життя гуцулів, пташок, а також квітково-рослинні орнаменти [86, с. 40].

Важким випробуванням для Павлини Цвілик стала смерть її чоловіка Григорія у 1925 р. Про те, як їй вдалося повернутися до спокійного життя вона згадувала: «Саме у праці я знайшла єдину відраду у житті». З того часу допомагала її онука, Надія Вербівська, яка отримала цінний досвід від своєї бабусі, а згодом і сама стала званою майстринею [83, с. 8].

Характерними кольорами, які використовувала у свої творчості Павлина Цвілик були зелені, жовті та коричневі. Своєрідністю відзначаються її вироби, адже мають ужитково-декоративний характер. Майстриня наносила орнаменти на ангобовану (побілковану) поверхню, деколи вона могла мати темно-вишневе забарвлення. Декор виконувався площинно, зеленими чи жовтими кольорами. Варто зазначити, що ці кольори є характерними для гуцульської кераміки [86, с. 40].

Цікавими є квіткові мотиви та жанрові сцени із життя гуцулів, їх Павлина Цвілик наносила винятково на біле поле, використовуючи при цьому тільки свої улюблені кольори. Колекція НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігає кілька подібних ваз, які виготовила Павлина Цвілик. Якщо поглянути на одну з таких ваз, то можна побачити сцену гуцульського весілля: сопілка грає на сопілці, а молодята енергійно йому підтанцюють. Іншим виробам характерні рослинно-аніمالістичні орнаменти [83, с. 9].

Майстриня тонко відчувала мистецтво, її вироби сповнені душевності та чіткості виконання. Окрім різного асортименту керамічних виробів, майстриня також виготовляла з глини підвазонники, баклаги, маслянки, цукорниці та сільнички, попільниці у формі постолів, пічні кахлі. Майстринею було виконано декілька скульптурних та рельєфних зображень, зокрема погруддя Т. Шевченка [86, с. 40].

Особливою рисою, яка відрізняла роботи Павлини Цвілик від інших майстрів, було те, що вона створила власні оригінальні мотиви квіток без пелюсток, які складаються з ромбиків, квадратів, рисочок та ліній. Для того аби досягти ефекту соковитості та насиченості виробу, майстриня поливала його прозорою поливою, яка сприяла цьому [83, с. 41].

Про значущість та особливу цінність мистецтва Павлини Цвілик свідчить те, що її роботи було продемонстровано на всесвітній виставці, яка відбувалася 1958 р. у столиці Бельгії – м. Брюсселі [86, с. 41].

Павлина Цвілик окрім своєї мистецької роботи знаходила час для зустрічей з митцями міст Косова та Коломиї. Частими відвідувачами її майстерні були художники та письменники, які зачаровувалися красою та барвистістю її виробів. Майстриня мала тісний зв'язок з вихованцями Косівського технікуму народних художніх промислів (нині Косівське училище прикладного та декоративного мистецтва), вона завжди їх підтримувала, давала цінні поради та надихала власною самобутньою творчістю [83, с. 45].

Зазвичай, в поважному віці, майстри полишають власну справу, передаючи її своїм наступникам, проте так неможливо сказати про Павлину Цвілик. Вона будучи в сімдесятирічному віці і надалі займалася виготовленням керамічних виробів. У 1962 р., незадовго до своєї смерті, вона виготовила набір для пиття, у складі якого був графин та горнятка. Влітку 1962 р. у столиці Чехії – м. Празі було вкотре продемонстровано всю велич та красу гуцульської кераміки, прикрасою виставки були роботи Павлини Цвілик [83, с. 48].

Наступниками її справи стали донька Стефанія Заячук та онучки Ірина Заячук і Надія Вербівська. Разом зі своєю матір'ю Надією Вербівською працюють її син Олександр та донька Оксана. Отримавши цінний досвід своєї бабусі Павлини, п. Надія передає свої дітям тонкощі цієї справи, яку вона перейняла у бабусі Павлини. Таким чином, бачимо, що мистецька династія Цвіликів продовжує розвиватися та зберігати це давнє та неповторне мистецтво [83, с. 50].

У колекційні збірці кераміки НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігаються такі керамічні вироби Павлини Цвілик: «Дзбанок» (1959 р. виконання), полив'яний, виконаний у зелених, червоних та жовтих тонах, характерні рослинні орнаменти та безпелюсткові квітки; два дзбанки «Двійнята» (1960 р. виконання), мають вигляд двох схрещені між собою глечики, виконані на білому тлі, зображено рослинні орнаменти, а також зірочки, на покриттях зображено квітки.

Надбанням колекційної збірки керамічних виробів є роботи її онучок Надії Вербівської (1919–2011) та Стефанії Заячук (1909–1999). Збагатила цю збірку Стефанія Заячук горням-горщиком (1971 р. виконання), а також декоративною тарілкою «Павою» (1952 р. виконання). Обидві її роботи оформленні рослинними орнаментами, майстриня використовувала жовті, зелені та коричневі кольори. Сестра Стефанії Заячук Надія Вербівська також оздоблювала свої роботи рослинними орнаментами, приділяючи значну увагу квітковим мотивам. Колекція кераміки НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігає значно більше її робіт, ніж її сестри Стефанії: горщик-цукорницю (1979 р. виконання), плесканець (1960 р. виконання; посудина для напоїв – *В. К.*), піднос (1960 р. виконання), колач з червоної глини (1967 р. виконання).

У с. Пістинь Косівського району проживав та творив добре знаний кераміст Петро Григорович Кошак (1864–1941). Його роботи мають оригінальні рослинні та анімалістичні мотиви. НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігає ці чудові вироби, а саме вазу-дзбанок та кахлю «Олень». Ваза-дзбанок виготовлена з червоної глини, на ній зображено квіти з пуп'янками, а також геометричні форми (зубці та решітки). На кахлі «Олень» (1911 р. виконання) зображено двох оленів, тіло яких заповнене коричневими цятками, їхнє тло зелене та жовте, від них проростають квіти та пелюстки [87, с. 211].

Відомим косівським митцем кераміки був Михайло Роциб'юк (1903–1972). Його дружина Ганна та донька Орися також займалися гончарством. Керамічна збірка НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігає такі вироби М. Роциб'юка: скульптуру «Баран», (1959 р. виконання), баранчик

виготовлений з червоної глини, прикрашений білими точками, де поміж них є біло-зелені лінії, а також велика квітка на шиї фігурки; дзбанок (1956 р. виконання), виконаний з червоної глини, посередині зображено ромби, зверху ромбів розміщено зубці, на шийці дзбанку квітки з листками, оформлений в жовто-зелених тонах [86, с. 51].

Учнем-послідовником Михайла Роциб'юка був Михайло Кікоть (1931–1994). Його роботи зберігаються у керамічній збірці НМНМГП ім. Й. Кобринського. Зокрема, можна побачити такі роботи майстра: скульптурні композиції «Біля вориння» та «Гончарі на базарі». Перша виконана в 1968 р., з червоної глини, зображено фігурки гуцула та гуцулки, які одягнені у традиційний для них одяг; друга скульптура датована 1981 р., на ній відтворено двох жінок та чоловіка, одна з них тримає у руках вінок цибулі та звернена до чоловіка-гончаря, зліва розміщена жінка, яка тримає в руках керамічні вироби, жінки одягнені у кептарики [86, с. 52].

Знаним в с. Старі Кути Косівського району був кераміст Михайло Якович Волощук (1906–1959), він також був учнем Михайла Роциб'юка. Відвідувачі мають можливість побачити його вироби у НМНМГП ім. Й. Кобринського. Зокрема, це такі твори майстра: підвазонник «Баран», зверху розміщено невеликий горщик, який опирається на баранчика, що має чотири ніжки, зверху на шийці горщика зображено жовті квіти та поміж них є фіолетові дзвіночки, виріб полив'яний, з характерним для косівської кераміки кольорами (жовтий, голубий, зелений); дійничка, яка призначена для доїння корів, має опуклу форму відерця, на ньому зображені геометричні орнаменти (ромби, квадрати та круги); цукорниця, яка виготовлена з червоної глини, прикрашена пелюстками, зубцями та решітками [86, с. 53].

Добре знаним колумійським гончарем був Василь Федорович Кахнікевич (1917–2001). Його неповторні роботи є цінним надбанням НМНМГП ім. Й. Кобринського. Зокрема, відвідувачі мають можливість споглядати такі його роботи: Свічник (1987 р. виконання), підставка для свічок виконана з червоної глини, полив'яний, декорований маленькими чорними орнаментами у

формі трикутників та хвилястих ліній; Поставник виконаний зелено-жовтими кольорами, які розміщені на білому фоні. Особливістю останнього виробу є те, що при виконанні автор послуговувався технікою фляндрування, яка є досить давньою у виготовленні керамічних виробів [87, с. 217].

Продовжувачкою справи батька є його донька Надія Никорович-Кахнікевич (1947 р. н.), яка зараз проживає та працює у власній майстерні в с. Воскресинці Коломийського району. Майстриня продовжує створювати унікальні керамічні вироби, які змалку навчив її батько Василь Кахнікевич. Вона заслужений майстер народної творчості України, є членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Виготовлені нею керамічні глечики, мисочки та інше побутове начиння є екологічним, бо покриття виробів не має хімічного походження, майстриня використовує для цього харчову глазур. Надія Никорович-Кахнікевич випікає свої вироби у печі, температура якої становить тисячу градусів. Також проводить у своїй майстерні майстер-класи з виготовлення різноманітних керамічних виробів – мисок, макітр, дзвіночків та свистульок для дітей [82, с. 5].

Надія Никорович-Кахнікевич розповідає, що секретом неповторних візерунків на її виробах є те, що вона використовує для печі «...дрова з покинутих будинків, а на посуді вогонь витворює такі орнаменти, що й сама не можу вигадати». Про безмежну любов до її праці свідчать слова мисткині: «Гончарство не приносить мені великих прибутків, однак глина оживає щоразу, як беру її до рук, і ніколи ця праця мені не набридає!». Своєю натхненною та відданою працею вона надихає та вчить молоде покоління поважати та зберігати це давнє та неповторне мистецтво [46, с. 17] [Додаток В].

Керамічне мистецтво – дуже непроста справа, бо вимагає неабияких зусиль, точності та любові до цієї справи. Майстри кераміки є свідченням цієї неабиякої любові до керамічного мистецтва, адже їхні твори виготовлені з любов'ю та прагненням зберегти для нащадків ці духовні скарби. Наше завдання полягає у збереженні та популяризуванні скарбів, залишені нашими предками.

3.2. Різьбярство

Різьбярство – це досить складний вид мистецтва, який вимагає точності, філігранності виконання та терпіння майстра. Ці риси притаманні лише тим митцям, які справді люблять свою справу, відносяться з обережністю до дерева, витворюючи з нього неймовірної краси вироби. Наші попередники залишили нам ці скарби, а ми, сучасне покоління, маємо оберігати їх та не дозволяти згаснути цьому мистецтву.

Гуцульські майстри художнього різьблення по дереву відзначалися унікальністю своїх робіт, неповторністю та технікою виконання. На Гуцульщині цією справою займалися у населених пунктах Косівського району – Яворові, Косові, Брустурах, Річці, Космачі [86, с. 5].

Яворівським майстрам притаманні чіткість та ритмічність в обробці дерева. Створені ними вироби мали декоративно-побутове значення, а з плином часу вони почали виготовляти невід’ємні для гуцулів компоненти до їхнього народного одягу, наприклад топірці, табівки (невелика шкіряна чоловіча сумка. – *В. К.*) [86, с. 5].

Чільне місце серед різьбярів належить Юрію Шкрібляку (1822–1885) – зачинателю художньої обробки дерева на Гуцульщині. Він є уродженцем с. Яворів Косівського повіту. Його батько Іван Шкрібляк був бондарем (той, хто виготовляє бочки. – *В. К.*), тож малий Юрась змалку мав справу з деревом. Їхня родина була чимала, бо батьки виховували вісімнадцятеро дітей, а Юрій був найстаршим з-поміж них. Він з дитячих літ придивлявся до різьбярства, цікавився кожною деталлю та батьковою роботою [84, с. 8] [Додаток Г].

Юрій зростав серед гуцульського колориту та традицій, карпатська краса надихала на створення з досить примітивних інструментів неповторних речей. Цьому сприяло ще й те, що він добре знав кожну породу дерева і володів технологією виготовлення для кожної з них. Його роботам притаманні простота та філігранне оздоблення. Часто майстер прикрашав дерев’яні вироби інкрустацією з білого та чорного баранячого рогу або дроту з міді. Для його

ранньої творчості характерні наступні мотиви: «рески», «кривульки», «пасочки», «сливки», «кучері» тощо [86, с. 6].

У НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігаються різьблені вироби Юрія Шкрібляка. Зокрема, це барильце (посудина для рідини. – *В. К.*), яке має циліндричну форму та хрести, які розміщені посередині виробу; також цінним надбанням є вироблений ним пістоль.

Батькову справу продовжили його сини Василь (1856–1928) та Микола (1856–1920). Роботи Василя Шкрібляка оздоблені площинним різьбленням, а також на них є інкрустовані вкладення, зокрема з металу, бісеру та кольорового дерева [86, с. 7]. Колекційна збірка дерева НМНМГП ім. Й. Кобринського збагачена такими його роботами: цукорницею, яку він виготовив у 1917 р., вона вироблена з груші, інкрустована бісером та кольоровим деревом; рахвою; свічником та тарелями.

Роботи Миколи Шкрібляка відрізняються від тих, які виготовляв його брат Василь. Зокрема, це спостерігається в оздобленні, бо Микола прикрашав роботи на «цьоканому» (подовбаному) тлі. Прикрасою колекційної збірки є виготовлені ним цукорниці, свічники, рахви (дерев'яні шкатулки. – *В. К.*) та барильця [84, с. 10].

Наступними добре відомими яворівськими різьбарями були Юрій та Семен Корпанюки (1892–1977). Вони були внуками по матері Юрія Шкрібляка, тож їхня любов до різьбарства була в крові. Роботи талановитого Юрія Шкрібляка стали для братів прикладом та насагою для різьбарства. Відомо, що в 1912 р. у м. Коломиї відбувалася виставка домашнього промислу, на якій продемонстровані роботи Юрія Корпанюка – дві скрині та дерев'яні пляшки. Вироби Корпанюків були представлені на виставці у м. Львові (1927 р.) та у м. Познань (Польща) [86, с. 11].

Вироби Корпанюків були втіленням нових композицій. Їхнім роботам притаманні барвисті та неповторні орнаменти. Колекційна збірка дерева НМНМГП ім. Й. Кобринського збагачена такими роботами Юрія Корпанюка: винним набором, виготовленим 1964 р.; рахвою 1945 р виконання; тарелями та

ложкарями. Виготовлені Семеном Корпанюком дерев'яні вироби також є окрасою музейної колекції: тарелі, скриньки і гарчики (посудина для сквашування молока. – *В. К.*).

Село Річка, що на Косівщині є давнім центром не тільки вишивання, ткацтва та ліжникарства, тут проживали також славні умільці різьблення по дереву. У цьому гуцульському селі цією справою займалися не тільки чоловіки, а й жінки, серед яких Катерина Кіщук, Марія Тонюк, Катерина Тонюк та Ганна Словак [86, с. 9].

Визначним різьбярем цього краю був Михайло Медвідчук (1912–1984), уродженець с. Снідавка, проте пізніше постійно проживав у с. Річка Косівського району. Його батько Микола Медвідчук був добре знаним мосяжником (ті, що виготовляли зі сплавів кольорового металу різноманітні вироби. – *В. К.*). Тому малий Михайлик ще з дитячих літ спостерігав за батьковою роботою та старався йому допомогти. Передумовою створення ним багатьох предметів домашнього вжитку у майбутньому було те, що він добре розумів та знав побут гуцулів, їх спосіб життя та вподобання. Його роботи було продемонстровані на виставках: 1952 р. у м. Лейпцигу (Німеччина), 1953 р. у м. Пловдиві (Болгарія) та 1957 р. у м. Лілль (Франція) [86, с. 12].

У НМНМГП ім. Й. Кобринського відвідувачі мають змогу також побачити його роботи. Колекційна збірка збагачена такими витворами мйстра: тарелем, яку він виготовив у 1974 р.; палицею, 1982 р. виконання; курильним приладом та письмовим приладдям. Роботам Михайла Медвідчука притаманні геометричні орнаменти у формі ромбів, кругів та зірочок. Вони відзначаються філігранною роботою та неповторним оздобленням, бо саме уява та наполегливість майстра й сприяла створенню особливих робіт.

Видатним майстром різьбярства у с. Річка Косівського району був Микола Кіщук (1910–1993). Майстерності різьбярства він навчався у славнозвісній родині Шкрібляків. Микола Кіщук засвоїв досвід знаних різьбярів родини Шкрібляків, тож в майбутньому він відмінно знався на різноманітних прийомах

різьблення, а згодом розробив власні орнаментальні вставки, не забуваючи при цьому гуцульських мотивів [86, с. 12].

Колекційна збірка виробів з дерева НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігає роботи Миколи Кіщука: рахви, тарелі та скриньки. Цікаво те, що майстер в центральній частині виробу вміщував тематичні зображення, які були інкрустовані різноманітними матеріалами. Варто зазначити, що майстер окрім різьбярства займався також і виготовлення художніх меблів [86, с. 13].

Ще одним осередком різьбярства є с. Брустури Косівського району. Добре знаним різьбярцем цього гуцульського села був Микола Грепиняк (1933–2020). Його батько Іван Грепиняк славився тим, що був не тільки різьбярцем, а ще й ковалем та бондарем, тож Микола мав можливість перейняти цінний досвід від нього. Микола Грепиняк захоплювався народним мистецтвом, що стало передумовою для його подальшого вивчення. Він був також фотографом та живописцем, тож не дивно, що його роботам притаманні образи людей. Його роботи зберігаються у НМНМГП ім. Й. Кобринського. Зокрема, колекційна збірка дерева збагачена виробленими Миколою Грепиняком тарелями. На одній з таких тарелей, а саме з портретом Т. Г. Шевченка (виготовлений 2006 р.) можна помітити з якою точністю та акуратністю працював майстер. Даний виріб вражає, бо на ньому видно образ славного поета, майстерно зображено його обличчя. Наступна таріль зображає гуцула-мисливця, майстер чудово постарався аби якнайкраще відтворити гуцульський колорит [87, с. 50].

Необхідно відзначити і славнозвісну різьбярську родину Миклащуків з с. Брустури Косівського району. Тут проживав добре знаний майстер писанок та кушнірства (виробництво зі шкур тварин одягу. – *В. К.*) Петро Миклащук, який мав п'ятеро синів: Лук'яна, Миколу, Івана, Василя, і наймолодший з-поміж братів Юрко. Петро Миклащук був вояком УСС під час Першої світової війни, тож родині жилося нелегко, батько брався за будь-яку роботу і привчав до цього своїх синів. Батьковою надією були його сини, тож вони не стали його розчаруванням, а всього навчалися та продовжували батькову справу. Коли Лук'ян та Микола закінчили початкову школу, то вирішили повчитися

різьбярства у знаного майстра Миколи Тонюка. Побачивши, що його сини натхненно вчать, батько був змушений продати корову аби купити у Якова Тонюка токарню, яка згодом стала для Миклащуків їхньою майстернею [87, с. 52].

Нині у колекційній збірці виробів з дерева НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігаються праці одного з братів, а саме Миколи Миклащука (1913–1995) Прикрасою цієї колекції є виготовлені ним рахви, винні сервізи та декоративні писанки. Помітити майстерність виконання можна з рахви, яку він виготовив в 1969 р. Автором філігранно прикрашено цей виріб, на ній видніються неповторні орнаменти та кольори: синій, червоний та жовтий.

Найвизначнішими майстрами різьблення по дереву з с. Старий Косів Косівського району були брати Микола (1904–1993) та Василь Девдюки (1873–1951), які народилися у простій селянській сім'ї, а їхній батько Григорій змалку привчав до сумлінної роботи. Його називали «майстром на всі руки». Василь та Микола, спостерігаючи за майстерністю свого батька, згодом зрозуміли, що прагнуть продовжувати його справу [89, с. 10].

Їхня мати народилася у с. Яворів Косівського району, а це дозволяло братам бувати у славній родині Шкрібляків. Цікаво, що Василь Шкрібляк (син Юрія Шкрібляка) навчав їх різьбярства, допомагав їм набути знання в інкрустації тощо [89, с. 12].

Роботи Василя Девдюка були продемонстровані на виставках у м. Кракові (1887 р.) та у м. Львові (1894 р.), де його було належно оцінено. Для подальшої його різьбярської роботи позитивно послужив досвід, який Василь отримав в час навчання на курсах по художній обробці металу у столиці Австро-Угорської імперії м. Відні (1904 р.) [86, с. 16]. Роботи Василя та Миколи Девдюка були експоновані на виставці домашнього промислу у м. Коломиї в 1912 р. [89, с. 22].

Сьогодні колекційна збірка НМНМГП ім. Й. Кобринського збагачена такими роботами братів, зокрема Василя Девдюка: таріль з інкрустацією, піднос та свічник-трійник, нині їх можливо переглянути у збірці виробів з

дерева. Вироби молодшого брата Миколи Девдюка також є окрасою цієї збірки, зокрема зберігається касетка (скринька. – *В. К.*).

Ще одним осередком різьбярства є с. Космач Косівського району. Тут серед гірських потоків та дивовижної карпатської краси творили відомі різьбярі. Одним з таких був Василь Олексійович Юсипчук (1893–1984). Його батько був будівельником та займався столярством. Тож він навчився цього у свого батька та перейняв від нього досвід. Ще до свого одруження, Василь допомагав батькові у будівництві, а також вчився у місцевих майстрів різьбярства, зокрема навчився виготовляти «посагові скрині». В той час кожна відданиця (дівчина, яка досягла шлюбного віку. – *В. К.*) мала мати свою скриню з посагом, тож їхнє виробництво було дуже популярним та мало попит. Нині в експозиції музею НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігається понад 30 виробів майстра [87, с 62].

Варто згадати про сучасних майстрів різьбярства, адже завдяки їхній наполегливій та невтомній праці продовжується це давнє мистецтво, яке нам залишило в спадок наші попередники. Таким майстром є Василь Петрів (1945 р. н.), уродженець с. Прокурава Косівського району. Батька дали його на науку до Косівського інтернату, там же й зародилося його захоплення різьбярством. Згодом він навчався у сільськогосподарській академії в м. Київ, де мав змогу познайомитися з Іваном Гончарем – добре знаним живописцем та етнографом. Саме йому вдалося надихнути молодого Василя мистецтвом, тож той вирішив, що він прагне стати народним майстром. У 1976 р. його праці було продемонстровано на міжнародній виставці у столиці Бельгії м. Брюсселі [89, с. 184].

Нині в НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігаються такі праці майстра: таріль, дві рахви, ваза і туалетне приладдя. Його роботи виконані дуже чітко, характерні геометричні орнаменти, які свідчать про багату уяву митця.

Сучасним різьбярем є Іван Кочержук (1953 р. н.), уродженець м. Косів. Він є заслуженим художником України, його праця оцінена гідно, адже він нагороджений почесними відзнаками Міністерства культури України. В

експозиції НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігаються виготовлені ним тарелі, свічники, вази та раківки. Іван Кочержук неодноразово організовує майстер-класи з різьбярства та декорування виробів, це значно популяризує дане мистецтво та сприяє повазі та цінному ставленні до роботи майстрів та мистецькому спадку наших предків [82, с. 13].

Різьбярство – витончене та давнє народне мистецтво, якими займалися гуцули та покутяни. Це не дивно, адже Гуцульщина та Покуття – благословенний край, де надзвичайна природа, а сировинні ресурси сприяють для виготовлення різьблених виробів з дерева. Майстри різьбярства вклали свою душу у це мистецтво, а також залишили по собі когорту талановитих майстрів, які й нині продовжують це давнє ремесло.

3.3. Вишивка

Вишивка – це унікальний вид мистецтва, за допомогою якого зображають орнаменти або ж сюжетні мотиви на тканині. Передумовою вишивання було давньоруське мистецтво, яке залишило для наступників багатий досвід та унікальність орнаментики і техніки. Відомо, що саме соціально-економічні умови, в яких жили наші предки і стали базисом для виникнення народної вишивки, яка мала свої локальні особливості [40, с. 123].

Варто зазначити, що на Гуцульщині та Покутті вишиваними узорами прикрашали нагрудний та поясний одяг, головні убори, капчурі (шкарпетки з вовни. – *В. К.*) та онучі (тканина, якою обмотували ноги перед тим як надягали взуття. – *В. К.*) тощо [40, с. 123].

Вишивані вироби стали для людей не тільки необхідністю, а й виконували звичаєво-обрядову функцію. Відомо, що нині на Гуцульщині майстрині вишивок мають традицію від своїх предків оздоблювати вразливі місця одягу (горловини, рукава та низ) особливими оберегами у вигляді хрестів та ромбів. Вишивані тканини гуцули використовували у ритуальних, родильних та весільних обрядах [40, с. 89].

Гуцули застосовували вишивані вироби при пологах. Зокрема, безузорну тканину, яка прикрашена тканин орнаментом використовували з моменту народження дитини і впродовж усього її життя. Після пологів породілля тричі мала обмити руки своїй повитусі (жінка, яка приймає пологи. – *В. К.*) та обгортала їй руки новим полотном аби дитя не було з «голими руками» [40, с. 92].

У весільній обрядовості на Гуцульщині та Покутті важливе значення мали полотно, вишитий рушник, намітка та сорочки. Це були основні компоненти посагу нареченої. Вишиті рушники використовували на заручинах та в обряді, коли «вводили» та «виводили» з-за столу наречених, такий ритуал в гуцулів відомий й нині. Найціннішою реліквією був вишитий рушник, який молодята мали берегти упродовж спільного життя [40, с. 96–100].

Гуцули вірили, що вишивані вироби є такими, які можуть впливати на самопочуття людей, особливо в час смерті. Тому поширеним звичаєм було одягати померлого в білизну, обов'язково мало бути присутнє щось зі шлюбного вбрання та при цьому застеляти чисту постіль. Коли в гуцульській хтось помер, знаком цього слугувала біла перемітка, яка вивішувалася знадвірку. Люди вірували, що перемітка – це своєрідне місце, де покійник має змогу відпочити дорогою до потойбіччя [40, с. 114].

Вишивка – це код нації, духовний скарб нашого народу, який з покоління в покоління передавали наші предки. Традиції вишивання перейняли майстрині, які з трепетом та душею займалися цим мистецтвом, сприяючи аби майбутні покоління пишалися та й самі долучалися до мистецтва вишивання.

Однією з таких майстринь була Ганна Юліанівна Герасимович (1889–1974). Вона уродженка с. Пилипче Борщівського району Тернопільської області, проте життєва доля змінила свій напрямок, тому вона жила і працювала у м. Косів. Протягом 1939–1955 р. Ганна Герасимович викладала у Косівському училищі прикладного мистецтва художню вишивку, була добре знаною майстринею ткацтва та вишиття. За її вагому працю та майстерність у 1958 р. вона стала членкинею Спілки художників України [86, с. 35] [Додаток 3].

Окрасою колекції вишиття НМНМГП ім. Й. Кобринського є роботи Ганни Герасимович. Зокрема, зберігається рушник, яки майстриня виготовила у 1966 р. Його особливістю є те, що цей вишиваний виріб виконаний дуже майстерно, на рушнику зображено орнаментальні мотиви у формі ромбів та трикутників, в кольоровій гаммі домінують червоні, зелені та жовті кольори. Також колекційна збірка вишиття зберігає рядно або веретено (простирадло з льону або бавовни. – *В.К.*), яке майстриня виготовила у 1965 р. з вовни. Домінуючими кольорами є червоний, жовтий, бордовий та оранжевий; на вереті зображено поперечні смуги, які чергуються, а кінці верети мають «клинці».

Відомою майстринею вишиття була Євгенія Генік (1926 - 2016) із села Верхній Березів Косівського району. Ще змалку маленька Євгенія вчилася

вишиттю у своєї мами, і відтоді почала проявляти свій талант, вона вимальовувала власні орнаменти і починала їх реалізовувати на тканині. Потрібно зазначити той факт, що зростаючи серед гірської краси та віковичних традицій с. Верхній Березів Євгенія мала можливість вчитися у кращих майстринь та надихатися красою рідного краю [78, с. 5] [Додаток К].

Євгенія Геник навчалася у Львівській педагогічній семінарії, тож після закінчення навчання, свою трудову діяльність розпочала у школі с. Чорний Потік (нині Надвірнянський район). Важкими часами для її родини став 1944 р., коли її сім'ю вивезли до Сибіру, бо брат Василь не прийняв нової радянської влади, ставши підпільником УПА. Проте Євгенії вдалося втекти додому, їй вдалося переховуватися у м. Коломия [78, с. 6].

Згодом їй вдалося завершити навчання у Коломийському педагогічному училищі (нині Коломийський педагогічний коледж), а вишиття стало відрадою для неї у час випробувань. На шляху до утвердження власного стилю Євгенія Геник пізнавала творчість вже добре знаної майстрині вишиття Ганни Герасимович. У 1977 р. у м. Коломия відбулася перша виставка робіт Євгенії Геник, згодом її роботами захоплювалися у м. Києві та в столиці Азербайджану – м. Баку. Визнанням її вагової та неповторної творчості стало те, що мисткиню було прийнято у 1989 р. до Спілки художників України [78, с. 7].

Майстриня володіла понад шестидесятьма техніками, які гармонійно поєднувала, тож її вишивані вироби виділяються з-поміж інших своїми неповторними орнаментами [78, с. 7]. Пані Євгенія використовувала для орнаментальних композицій техніку «низинку» та «хрестик». Пересвідчитись у цьому можна в НМНМГП ім. Й. Кобринського, бо в колекції вшивки зберігаються такі її роботи: полотняний рушник (1981 р. виконання); доріжка (1976 р. виконання, матеріал з вовни, а техніка виготовлення «низинка»); полотняний рушник «Зустріч весни», який майстриня виконала у 1988 р. тощо.

Відомою коломийською художницею та майстринею вишиття є Ганна Григорівна Вінтоняк. Вона народилася 1941 р. в с. Космач Косівського району. Зростала у багатодітній селянській сім'ї. Ще змалку їхня мати Парасковія

залучала своїх доньок Ганну, Олену та Марію до прядіння, плетення, і навчала їх найрізноманітніших технік виконання. Закінчивши Космацьку середню школу у 1959 р. Ганна Вінтоняк вступила до Івано-Франківського медичного училища, а з 1966 р. працювала медичною сестрою у м. Коломия [77, с. 9 – 11].

Проте в серці Ганни Вінтоняк тяжіло прагнення до творчості, тому маючи вільний час, вона залюбки займалася улюбленою справою. У 1970-1980-х рр. Ганна Вінтоняк працювала у майстернях Чернівців та Косова майстринею художньої вишивки. Свідченням майстерності та чіткості виконання виробів Ганни Вінтоняк свідчить те, що 1980 р. майстриня стала членом Національної спілки художників України, а 2001 р. їй було визнано заслуженим художником України [77, с. 45].

Нині Ганна Вінтоняк проживає та творчо працює в м. Коломия. Її роботи неодноразово експонуються на виставках, які організовують працівники НМНМГП ім. Й. Кобринського. В колекції тканин музею зберігаються ансамблі народного одягу, які створила Ганна Вінтоняк. Переконатися у майстерності, барвистості та неповторності її творчості можна після споглядання її виробів. Наприклад, сукня «Графіка», яку майстриня виготовила в 1981 р. з лляного полотна та оздобила геометричними орнаментами, додавши до сукні лляну шаль є підтвердженням цього. Майстриня тонко відчуває стиль і займається цією справою з любов'ю, навчаючи своїх наступників цьому витонченому та особливому мистецтву.

Традиції вишивання зберігає коломийська майстриня Лілія Романівна Мехно, яка нині працює у відділі ткацтва, вишивки та одягу НМНМГП ім. Й. Кобринського. Майстриня добре обізнана в техніках вишивання, в її арсеналі їх понад 150, які нею використовуються у вишиванні. Особливістю її вишиваних виробів є те, що майстриня дуже вміло використовує кольорову гаму, сприяючи гармонійному забарвленню тканин, а підбір правильної техніки для виробу сприяє неповторності та унікальності вишивки. Окрім цього, майстриня вміло виготовляє головні убори та кептарі. Її роботи були окрасою

багатьох міжнародних виставок, а деякі з них зберігаються колекціонерами у приватних збірках [82, с. 5].

Майстриня з с. Корнич Коломийського району Катерина Іванівна Романенчук виготовляє вишивані сорочки, запаски та скатертини. Майстриня у виготовленні вишиваних виробів послуговується технікою «низинка», яка є притаманною гуцульським майстриням. Пані Катерина має власну майстерню, вона також займається ткацтвом, тож тут можна ознайомитися з ткацьким верстатом та творчістю майстрині. В рідному селі Катерини Іванівни побутує цікава традиція виготовлення весільного головного убору для молодої (наречена. – *В. К.*), яку майстриня з люб'язністю може продемонструвати для всіх охочих [82, с. 7].

Воскресінецька (с. Воскресинці Коломийського району) майстриня Дарія Іванівна Гуцуляк є продовжувачкою сімейної традиції вишивання. Майстриня ще змалечку цікавилася цим мистецтвом, тож мала можливість навчитися цікавих та неповторних технік від своєї бабусі та матері. Пані Дарія зображає на вишитих виробах давні та оригінальні узорі, а ще й сама їх створює та відтворює на виробах. У селі Воскресинці її добре знають як майстриню неповторних вишитих весільних суконь [82, с. 7].

Цікаво те, що молоде покоління зберігає давні традиції вишивання. Представницею молодої генерації майстрів вишивання у м. Коломия є Діана Василівна Хриптун. Любов до цього мистецтва виникла у неї ще змалечку, тож пані Діана вирішила навчатися у Косівському училищі декоративного та прикладного мистецтва, який завершила з відзнакою. Молода майстриня окрім вишивання займається також ткацтвом, опанувала безліч неповторних технік вишивання [82, с. 6].

Загальновідомо, що вишивка – це генетичний код кожного українця. Змалечку матері вишивали своїм дітям вишиванки, які були огорнені материнською любов'ю та трепетом. Це давнє мистецтво увібрало в себе давні традиції та звичаї. Вишивка – це оберіг, таємничий символ якого знають тільки майстрині, бо вкладають у цю працю щирю любов та неабияку працю.

3.4. Художнє ткацтво, килимарство та ліжникарство

Самобутнім та яскравим видом народного мистецтва Гуцульщини і Покуття є ткацтво та ліжникарство, яким народні майстрині і майстри займалися ще з давніх часів. Особливістю даного мистецтва є неповторні орнаментальні мотиви, а також ритмічно побудована композиція, яка зачаровує барвистістю та філігранністю.

Поширеними орнаментальними композиціями народних майстрів ліжникарства та ткацтва є «граничник», «колиска», «кучер» та «гуцул»; інколи майстрині та майстри прикрашають килими квітково-рослинним орнаментом, який надає виробу барвистості та витонченості. Особливістю гуцульських килимів є те, що їх виготовляють гладкими, тобто без ворсу. Традиційності даним виробам надають локальні кольори: золотистий, жовтий, зелений, червоний тощо. Гуцульські ліжники є довговічними, а це забезпечують натуральні рослинні барвники, якими послуговуються майстри при виготовленні тканин та килимів [86, с. 32].

Варто зазначити, що килим здавна використовували для домашнього вжитку. Ним завішували також стіни, часто вкривали лави, скрині, підлоги та вози. Цей тканий виріб був ознакою заможної сім'ї, якщо ж у бідній родині не було можливості мати килим, на місці, де б він мав бути, люди замальовували стіну, імітуючи його композицію [88, с. 24].

Традиції килимарства продовжував знаний майстер цього давнього мистецтва косівчанин Микола Юрійович Ганущак (1913–2005). Особливістю майстра було тонке відчуття художнього смаку у його вмінні підбирати кольорову гамму для тканих виробів. Майстер впродовж своєї творчої діяльності не тільки виготовляв красиві вироби, а й вдосконалював ткацько-килимарські техніки, які допомогли майстрам значно швидше прискорити процес ткання та виготовлення килимів [86, с. 33] [Додаток І].

Барвисті та неповторні килими, верети, скатертини та інші вироби майстра зберігаються у відділі тканин НМНМГП ім. Й. Кобринського. Відвідувачі музею мають змогу милуватися тканим налавником, який майстер виготовив в

1974 р. Даний виріб виготовлений з вовняної пряжі, на якому присутні геометричні орнаменти, а барвисті кольори підкреслюють красу та неповторність виробу, внизу налавника є чорні тороки. Ще одним виробом майстра є килим «Писанка», яку майстер виготовив в 1977 р. Даний килим оформлено жовто-коричневими кольорами, посередині килима – ромби. Ще одним неповторним виробом майстра М. Ганущака є килим, тло якого має сіре забарвлення, а також орнаментальні мотиви «кучері» та «скосики». Вироби майстра вражають неповторними орнаментами, кольоровою гамою та композицією, а це свідчить про багату уяву М. Ганущака.

Талановитим майстром килимарства був Роман Іванович Горбовий (1890–1976), уродженець м. Косова. Він навчався у ткацькій школі Казімежа Ямроза (нині Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва). Після закінчення цього закладу він впродовж усього життя плекав любов до мистецтва килимарства та ткання, про що свідчать його неповторні та оригінальні вироби. Майстер за своє життя виготовив чимало художніх виробів: занавісок, килимів, верет, запасок, доріжок тощо. Про велику цінність виготовлених ним виробів свідчать неодноразові виставки, зокрема, його твори було представлено у столиці Бельгії м. Брюсселі (1957 р.) [86, с. 34].

Вироби майстра нині зберігаються у колекції тканин НМНМГП ім. Й. Кобринського, в колекційній збірці тринадцять виробів майстра, серед них: доріжки, килими та верети.

У с. Яворів Косівського району живе знана майстриня Василина Іванівна Калинич (1931 р. н.). Вона увібрала у себе традиції виготовлення килимів, які притаманні лише цьому населеному пункту. Якщо в інших гуцульських селах майстри виготовляють безворсові килими, то у с. Яворіві побутують волохаті. Вироби майстрині характеризуються простими декоративними композиціями, а також геометричними орнаментами. Цікавою є композиція виробів майстрині В. Калинич: в центрі ліжника розміщено великі «ромби», а боки майстриня прикрашає притаманним гуцулам «кривулькою». Варто зазначити, що в

кожного з майстрів забарвлення ліжника є різним, адже це залежить тільки від природного кольору вовни [86, с. 35].

Відомою мисткинею художнього ткацтва була Ольга Іванівна Горбова (1907–1989), яка народилася у м. Косів. Ще змалку Ольга вчилася у своєї матері цього мистецтва, допомагала їй, виявляла хист до цієї справи. Свідченням її наполегливої та клопіткої роботи було те, що вироби мисткині неодноразово були на виставках у Львові, Косові, Івано-Франківську, а також за межами України в Канаді та Бельгії [86, с. 35].

Нині в колекційній збірці тканин НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігаються такі вироби Ольги Горбової: верети, доріжки, скатерті, наволочки та торбини. Про оригінальність та неповторність її виробів свідчить виготовлена майстринею у 1977 р. верета з бавовни. Майстриня щедро прикрасила її орнаментом «півкачурі», що надало виробу унікальності та барвистості.

Чоловік п. Ольги Петро Васильович Горбовий (1901–1969) також займався художнім ткацтвом. Спільно зі своєю дружиною вони творили красиві ліжники, верети, налавники, запаски, перемітки в оригінальному гуцульському стилі, з багатою гамою кольорів та орнаментів. Вироби Петра Горбового неодноразово експонувалися на міжнародних виставках, поціновувачі народного мистецтва гідно оцінювали його роботи [86, с. 36].

Неперевершеною майстринею художнього ткацтва була Ганна Василівна Василящук (1924–2004). Вона народилася у с. Шешори Косівського повіту у бідній селянській родині. Ще змалечку мала Анничка спостерігала за роботою біля верстата своєї сестри та брата Параски і Мілька, які займалися цією роботою аби прогодувати родину. У 1936 р. вона закінчила п'ять класів місцевої школи, а опісля цього була змушена заробляти самостійно: пасла худобу в панів, санітаркою у лікарні, а також була відбірницею дерева на лісництві. Проте її серце тяжіло до мистецтва, а саме до ткацтва. Після «возз'єднання» західноукраїнських земель з Радянською Україною в 1939 р. Ганна Василящук вирішує присвятити себе творчості. Про свій вперше виготовлений рушник

вона розповідала, що «мій перший рушник «Темна нічка гори вкрила» на тему відомої пісні Романа Савицького «Гуцулка Ксеня». Нашими сусідами були колись Бурачинські, і була в них єдина донька – Ксеня. На одній із гуцульських забав, Ксеню було обрано королевою свята, тож вона звернулася до свого дядька по матері Романа Савицького із проханням створити пісню, яка б жила у серцях гуцулів вічно. Тож вуйко (дядько. – *В. К.*) Роман за ніч створив «Гуцулку Ксеню», яка заповонила серця гуцулів та весь світ...» [76, с. 6] [Додаток Й].

Нині у колекційній збірці тканин НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігається даний рушник, який має синій фон та витканий червоними, голубими, білими нитками із шовку і бавовни. Особливості рушнику надають орнаментальні мотиви «рачки», «розети» та «зірнички».

Ганна Василящук створювала тематичні ткані рушники на слова Тараса Шевченка («Думи мої, думи мої...»), Лесі Українки («Гетьте, думи, ви хмари осінні»), Івана Франка («Вічний революціонер»), а також на твори Степана Руданського і Марка Черемшини [76, с. 7].

Колекційна збірка тканин НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігає виконаний Г. Василящук рушник «Думи мої, думи мої...». Майстриня виткала рушник із бавовняних та шовкових ниток, а також прикрасила цікавими геометричними орнаментами, які надають неповторності та барвистості виробу.

Майстриня окрім добре знаних орнаментів, які притаманні гуцульській вишивці, різьбярству та ткацтві, а саме ромб, хрестик та зірочки, старалася запровадити нові, особливі орнаментальні символи [76, с. 10]. У збірці тканин НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігаються також й інші рушники та килимки Ганни Василящук, тож всі охочі можуть їх побачити і переконатися у неперевершеності майстрині та її любові до мистецтва.

Необхідним та важливим предметом для повсякденного вжитку гуцулів та покутян слугували ліжники, якими ті застеляли лавки, постіль та розвішували на дерев'яних сволоках. Сфера використання гуцулами ліжників різноманітна, вони застосовувалися для сидіння на возі або ж санях, а також цей виріб

дарували молодятам, оскільки символізував щастя та злагоду у подружньому житті. У гуцулів побутувала традиція, коли батьки благословляли молодят біля порогу, який був застелений ліжником, а наречений мав завести свою новоспечену дружину у дім, який мав бути вистелений ліжниками аж до самого порогу. Колись саме кількість ліжників визначала заможність гуцула, а також слугувала посагом для нареченої [88, с. 40].

Процес виготовлення ліжників є непростим. Довготривалість даного процесу полягає у тому, що перед виготовленням ліжника потрібно підготувати пряжу, для цього залучаються жителі села, особливо чоловіки. Спершу потрібно навесні зістригти вовну, вимити її, а також сушити, шкребти, пражити та фарбувати. Колись майстри послуговувались тільки рослинними барвниками, які швидко висихали та надавали соковитого кольору виробу, проте нині використовують переважно штучні барвники. Варто зазначити, що майстри самостійно добували кольори. Наприклад, жовту фарбу отримували із гречаної полови; коричневий отримували за допомогою горіхової шкаралупи та вільхової кори; із дикої марени отримували червоний колір [88, с. 41].

Після цього майстри розпочинають ткати вовну на верстаті, для цього використовують скручену товсту нитку. Для того аби ліжник мав пухнастий ворс, його замочують у річку та валяють у «валилі» близько восьми годин. Після цього ліжник висушують та розчісують. У ворсистих ліжниках контури орнаментів є розпливчастими, але це сприяє їхньому гармонійному переходу один в один. Давнім типом такого ліжника є смугасто-поперечний, який в народі називають «у паси». Цікаво те, що ворсистість ліжника пов'язана з умілістю майстра поєднати різні сполучення геометричних елементів, сприяючи їхній гармонійності. Варто зазначити, що у кожному селі є свої вподобання щодо кольорової гами ліжників. Наприклад, у с. Брустурів Косівського району – білі смуги на чорному тлі, у селах Верховинського району переважають широкі смуги. [88, с. 42].

Серед гуцульських майстрів найбільш поширеною орнаментальною композицією ліжників є «кривий». Його особливістю є те, що він представляє

собою великі ромби, а по їхніх боках розміщують «кривулі», які утворюють вертикальну композицію ліжника. У 1950–1960-х рр. ткалі часто поєднували орнаменти ліжників, які були спорідненими із місцевою вишивкою. Таким чином, у селах Косівського району Космачі, Прокураві та Річці майстрині ткали «княгинькові», «баранкові» та «вуставкові» ліжники [88, с. 42–43].

Першою жінкою-ткалею у с. Яворів Косівського району була Надія Шкрібляк-Король, вироби якої свідчили про її витончений художній смак та неповторність орнаментів. Завдяки їй було передано секрети та майстерність ткацтва багатьом односельцям, які продовжували займатися цим мистецтвом [88, с. 44].

Добре знаною яворівською ткалею була Параска Іванівна Хім'як-Шкрібляк (1932–1987) з добре знаної династії майстрів різьбярства Шкрібляків-Корпанюків. Вона народилася у с. Яворів Косівського району. Про талант та любов до мистецтва пані Параски свідчить те, що вона займалася не тільки ткацтвом, а й вишивкою, в'язанням та бісероплетінням [88, с. 45]. Нині у колекційній збірці тканин НМНМГП ім. Й. Кобринського зберігаються вироби цієї майстрині, а саме ліжники, запаски, бесаги (гуцульські сумки, торби, які мають дві сумки. – *В. К.*), силянки (бісерна прикраса. – *В. К.*).

Отже, отримавши у спадок від своєї попередників неповторне мистецтво, гуцульські майстри ткацтва, килимарства та ліжникарства не дали згаснути духовну скарбу нашого народу – мистецтву, яке вирізняє нас з-поміж інших народів. Їхні роботи є предметом уваги цілого світу, якими захоплюються та високо цінують.

Народне мистецтво Гуцульщини та Покуття – різнобарвне, таємниче та неповторне. У керамічних виробах, різьблених виробах, вишивці ткацтві, килимарстві та ліжникарстві є часточка душі майстра, його щира любов та прагнення до прекрасного. Споглядаючи на неповторні та чудові вироби майстрів народного мистецтва, ми маємо змогу пересвідчитися у тому, що Гуцульський та Покутський краї є «серцем» талановитих майстрів.

РОЗДІЛ 4.

Музеї міста Коломиї на перетині музейної педагогіки та Нової Української школи

4.1 Реалізація компетентнісного підходу в музеях міста Коломиї

Нині сучасна освіта повністю переформатовується та оновлюється, сприяючи вихованню молоді, яка в майбутньому оперуватиме компетентностями (досвід, обізнаність. – *В. К.*) у власному житті. Дані компетентності вихованці мають почерпнути у закладах загальної середньої та позашкільної освіти, а також і в музеях, які нині є не тільки місцем зберігання цінних експонатів, а й простором для освіти та гармонійного розвитку суспільства.

Сьогодні стало можливим розвинути у дітей ключові та предметні компетентності, які в майбутньому дозволяють людині розв'язувати проблеми, що можуть виникнути у певній сфері діяльності. Метою освіти є всебічний розвиток, виховання та соціалізація особистості, яка протягом свого життя прагне до самовдосконалення та навчання, готова до життєвого вибору та чітко розуміє свою громадянську позицію у суспільстві [10].

Для реалізації мети освіти слід залучати вихованців до вивчення надбань наших попередників, для розуміння ними цінності та неповторності духовного скарбу українського народу. Це стане можливим тоді, коли вчителі виховуватимуть дітей засобами музейної педагогіки, при цьому враховуючи необхідні для життя вихованців компетентності. Оволодіння ними сприяє набуттю цінностей, досвіду та обізнаності у різних сферах життя, що в майбутньому сприятиме їхньому гармонійному та змістовному життю [48, с. 120].

Музейною педагогікою називається наукова дисципліна, яка межує з музеєзнавством, педагогікою та психологією, а музей при цьому розглядається як освітній простір, придатний для навчання та розвитку особистості [48, с. 120].

Організовувати навчання у музейному просторі можна як і з гуманітарних, так з і точних дисциплін, при цьому сприяючи виконанню цілей навчальної програми, а також вдосконалення знань, навичок та вмінь. В умовах класно-урочної системи вчителів досить важко залучити до навчання всіх учнів, проте в музейному просторі це реалізувати легше, оскільки навчання в музейній освітній контент є невимушеним та комфортним, а діти виступають активними дослідниками. До того ж наочність та позитивна атмосфера сприяє засвоєнню знань [23, с. 4]. Навчання в музейному просторі допомагає вихованцям набутти ключових та предметних компетентностей [92, с. 37].

Рішенням колегії Міністерства освіти і науки України було ухвалено Концепцію Нової Української Школи, це відбулося 27 жовтня 2016 р. У даній концепції обґрунтовано певні зміни та мету шкіл, які мають відбутися протягом певного часу. Згідно Концепції освітні зміни відбуватимуться протягом фаз, які передбачають докорінну зміну освітньої системи та навчального процесу. У Концепції Нової Української Школи запропоновано формулу нової школи, яка відповідає потребам нинішньому поколінню Z («зумери» – люди, які народилися у 1997 – 2010 рр. – *В.К.*). Отже, їхні погляди на життя та цінності значно відрізняються від старших поколінь, тому школа має бути сучасною та орієнтованою на потреби і запити вихованців. Таким чином, молоде покоління буде активне і свідоме, здатне до самореалізації та навчання протягом життя [11, с. 6].

Відомо, що під час перебування вихованців у музейному просторі відбувається осмислення ними цінності та значущості експонатів, отже складаються сприятливі умови для формування аксіологічних (ціннісних) засад у процесі формування особистості. Саме засоби музейної педагогіки допомагають учителям розкрити внутрішній світ дитини, допомогти їй «вибудувати» власні цінності та погляди. Музей виступає таким культурним осередком, де людина не тільки споглядає прекрасне, а й вчиться берегти та цінувати духовні скарби нашого краю [90, с. 15].

Сприятливими для виховання молодого покоління є музеї міста Коломиї, це не тільки музейні установи, які зберігають цінні експонати, а й освітні простори, які відкриті для всіх охочих.

Згідно дидактики, уроком називають одиницю освітнього процесу, який чітко обмежений часовими рамками (45 хв.), а також складом класу та планом роботи, який відповідає рівню знань та освітнім потребам вихованців. Проте окрім уроку існує ефективна форма роботи з учнями, а саме позакласна (позаурочна) робота, яку можна організовувати у музейному просторі, сприяючи цікавому та пізнавальному навчанню. Незважаючи на свій профіль, кожен музей – це освітній простір, де діти можуть почерпнути для себе досвід, дізнатися нове, при цьому виконуючи цілі навчально-виховного процесу з будь-якої дисципліни (гуманітарні або точні дисципліни) [92, с. 208]. У музеї цілком можливо реалізувати інтерактивне навчання, суть якого полягає у постійній взаємодії вихованців, що сприяє невимушеному та пізнавальному навчанню. Відомо, що саме практична діяльність допомагає учневі засвоїти навчальний матеріал, отже сприятливим місцем для цього виступає музей, де вихованці через наочність, демонстрацію експонатів та практичну діяльність навчаються із задоволенням та цікавістю [93, с. 269].

Прикладом слугує Музей писанкового розпису – це сучасний музейний заклад, який відкритий для всіх охочих, це справжня скарбниця писанок. Окрім наукової та експозиційної діяльності, цей музейний заклад сприяє вихованню та навчанню молодого покоління, використовуючи при цьому культурне надбання нашого краю. Педагогічний процес у цьому культурному закладі опирається на принципи інтерактивності та комплексності. У ході реалізації даних принципів, відкривається можливість розвинути у вихованців асоціативне мислення, а також сприяти формуванню естетичного смаку та культури [57, с. 49].

Для того аби популяризувати та сприяти більш змістовному вивченню та зацікавленню мистецтвом писанкарства музейними працівниками було засновано Школу писанкарства у 2008 р [Додаток М]. Наукова співробітниця Музею писанкового розпису пані Ірина Блонська навчає дітей та молодь

розписувати писанки. У ході таких занять вихованці мають можливість ознайомитися із технікою розпису писанок та їхнім оформленням. Окрім цього на заняттях діти дізнаються про прадавні символи цих рукотворних скарбів, а також звичаями та традиціями, пов'язані із писанками. Неодноразово на базі Школи писанкарства відбуваються зустрічі із майстрами писанок, які організовують для вихованців майстер-класи. Важливою складовою даних занять є практика, впродовж якої діти самостійно виготовляють писанки, у них формується власний художній стиль, за допомогою діяльнісного аспекту навчання реалізується компетентність самовираження та обізнаності у сфері культури [57, с. 49].

Коли дитина самостійно розробляє власну символіку, техніку розпису та оформлення писанки, це сприяє реалізації ініціативної компетентності, адже саме вона є генератором ідей. Спілкування зі своїми однолітками, а також всіма, хто навчається у Школі писанкарства допомагає вихованцю соціалізуватися, а це означає, що дитина вільно комунікує з іншими, вчиться налагоджувати соціальні зв'язки з оточуючими, що сприяє реалізації соціальної та громадської компетентності.

Працівниками Музеї писанкового розпису з 2013 р. запроваджено проєкт «Писанкові фантазії», який допомагає реалізувати соціальну компетентність у школярів. Даний проєкт передбачає ряд творчих зустрічей з майстрами писанкарства, в рамках якого відбуваються майстер-класи, а також зустрічі з надихаючими та цікавими людьми. За час існування цього проєкту для дітей було організовано зустріч з поетесою, художницею Юлією Долінською, знаним коломийським писанкарем Олегом Кіращуком та художником Віталієм Бартьєєвим. Таким чином, діти мали можливість дізнатися про творчий шлях митців, запитати у них про все, що їх цікавило, у результаті це сприяло цікавій дискусії та активному спілкуванню дітей зі своїми однолітками та цікавими людьми [57, с. 50] [Додаток Л].

Варто зазначити, що навчально-виховний процес у музейному просторі потребує активності не тільки музейних працівників, вчителів та вихованців, а

також й батьків. Згідно Концепції Нової Української Школи постає питання щодо педагогіки співробітництва, яка передбачає залучення до навчально-виховного процесу батьків для кращого розуміння та підтримки своїх дітей. У такому разі роль учителя змінюється, адже його постать не має бути авторитарною над учнем, а відкритою та дружньою, адже якщо дитина боїться свого наставника, це не сприятиме успішному навчанню. Роль батьків є важливою, адже кожна дитина є особливою та неповторною, тому саме вчителі та батьки мають допомогти дітям розвиватися, а також бути для них опорою та підтримкою [11, с. 14].

Справжньою духовною скарбницею нашого краю та всієї України є НМНМГП ім. Й. Кобринського. Ця музейна установа зачаровує красою та неповторністю експонатів, які свідчать про любов та невтомну працю наших попередників до народного мистецтва. Це відкритий простір для всіх охочих, у якому музейні працівники сприяють гармонійному вихованню молоді та любові до мистецтва нашого краю.

Музейні працівники цього закладу сприяють активній комунікації з відвідувачами, орієнтуючись на вікові потреби та вподобання навіть найменших відвідувачів. Активній взаємодії відвідувачів сприяють інтерактивні програми та проекти, які музейні працівники використовують для цього [74, с. 380].

Фондові збірки НМНМГП ім. Й. Кобринського – це скарбниця усіх видів народного мистецтва нашого краю. Задля їх популяризації та широкого ознайомлення музейними працівниками було запроваджено програму «Музей – школі», яка створена для учнів закладів загальної середньої освіти задля урізноманітнення та цікавого навчально-виховного процесу. Під час тематичних лекцій, інтерактивних уроків та вікторин вихованці розвивають вміння берегти та любити прекрасне, сприяти збереженню та популяризації народного мистецтва [74, с. 380].

Отже, під час організації таких форм навчально-виховного процесу реалізується ціннісна (аксіологічна) складова. Відомо, що Концепція НУШ

передбачає виховання на цінностях, саме так можливо формувати у вихованців базис для щасливого життя, їхнє вміння взаємодіяти з суспільством. Таким чином, вихованці плекають скарби свого народу, дбають про її збереження та чітко розуміють свою ідентичність, яку не можна сплутати.

У НМНМГП ім. Й. Кобринського реалізується педагогіка партнерства, яка передбачає рівноправну взаємодію вчителя, учнів та батьків. Задля цього у НМНМГП ім. Й. Кобринського діє мистецька студія «Коло ідей», під час якої діти спільно зі своїми батьками творчо працюють та ознайомлюються із культурною спадщиною свого краю та народними майстрами. Під час такої взаємодії батьки мають можливість дізнатися більше про свою дитину, дізнатися про її вподобання, творчі ідеї та мрії, адже невимушена та доброзичлива атмосфера сприяє цьому [74, с. 380].

Музей історії міста Коломиї – музейна установа, яка зберігає цінні експонати, що передають дух епох нашого міста. Музейні працівники сприяють патріотичному вихованню молоді, організовують пізнавальні екскурсії, а також сприяють зацікавленню історії міста Коломиї. Ця музейна установа є придатним простором для навчання, де можливо наочно та цікаво дізнатися про давнє минуле нашого міста, а також організувати пізнавальний навчально-виховний процес. Велика кількість експонатів, а також особистих речей письменників, загалом культурних діячів минулого допомагають «оживити» історію, зацікавити вихованців дізнаватися про минуле рідного краю та сприяти розвитку ціннісного аспекту до культурних надбань наших предків.

В Музеї історії міста Коломиї можливо організувати цікаві екскурсії, які можна поєднати з темами історії, які вивчаються у відповідних класах. Наприклад, при вивченні теми з історії України у 9-му класі «Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії» цілком можливо організувати екскурсію, адже у Музеї історії міста Коломиї є експозиційний відділ «Коломия і Габсбурги», присвячений цій історичній епосі. Неповторні та цікаві експонати сприяють образному мисленню, адже наочність генерує краще запам'ятовування та активізацію творчого мислення. У цьому експозиційному

відділі вихованці можуть ознайомитися із колекцією раритетних фото радників магістрату та краєвидів м. Коломиї, а побутові речі даного періоду історії сприяють активізації мислення та образному запам'ятовуванню. Про економічне становище нашого краю діти мають змогу дізнатися за допомогою експозиційного відділу «Розвиток промисловості, ремесел і торгівлі міста Коломиї кінця ХІХ – початку ХХ ст.», адже у шкільному курсі історії України 9 класу міститься тема про економічний розвиток рідного краю, тож задля того аби пізнавально та цікаво організувати урок, слід провести його у Музеї історії міста Коломиї.

Неодноразово у Музеї історії міста Коломиї відбуваються презентації юних художників, зокрема вихованців Коломийської художньої школи імені Ярослава Пстрака, де діти отримують схвальні відгуки та захоплення їхньою неповторною творчістю [Додаток Н].

У Музеї історії міста Коломиї сприяють різнобічному вихованню молоді та поглиблюють зацікавлення історією рідного краю. Задля цього доступна музейна бібліотека, де школярі та всі охочі мають змогу проявити свої пошукові здібності та стати дослідником історії рідної малої батьківщини. У Музеї історії міста Коломиї вчителів легко організувати проектну діяльність, в ході якої учні набудуватимуть нових знань та вдосконалюватимуть навички.

Відомо, що особистість формується під час діяльності, а проектна діяльність передбачає набуття знань, яких потрібно у житті: вміння спілкуватися з оточуючими, вміння орієнтуватися у вирі інформації, а також набуття досвіду для життя у суспільстві тощо. Це сприяє активному самоствердженню вихованця у соціумі та подальше його вдосконалення. Проектна діяльність розпочинається із постановки вчителем проблеми, яку потрібно вирішити, тож учень самостійно вирішує яким чином можна її можливо розв'язати [53, с. 259].

У ході проектною діяльності в учнів розвивається такі компетенції: соціальна (вміння працювати з іншими, встановлювати контакти); інформаційно-цифрова (вміння працювати з інформацією, синтезувати її);

громадянська (вміння приймати рішення); ініціативність (вміння бути генератором ідей); спілкування рідною мовою (вміння аргументувати свою думку) [11, с. 14].

Таким чином, нині актуальним є виховання молоді у руслі компетентнісного підходу, який передбачає нагромадження знань та навичок, які у майбутньому сприяють гармонійному та активному життю вихованців. Кожна дитина є унікальною та має свої особливості, які вчителів слід помітити та сприяти їх подальшому вдосконаленню. Засобами музейної педагогіки можливо розкрити таланти дітей, залучити їх до шанобливого ставлення до народного мистецтва та сприяти його популяризації.

Навчання у музейному просторі дозволяє вчителів ефективно та наочно організувати навчально-виховний процес, і залучити усіх дітей. Музей постає для вихованців цікавим та пізнавальним, адже нині музейні працівники сприяють якомога більше наблизити відвідувача до музейних експонатів, а також зацікавлюють цікавими квестами, дидактичними іграми та іншим формам активної взаємодії. У музеї дитина стає активним дослідником, адже панує доброзичлива атмосфера та підтримка вчителя. Навчання у музеї урізноманітнює навчально-виховний процес, а наочність допомагає кращому засвоєнню навчального матеріалу. Важливо те, що вихованці стають активними дослідниками минувшини рідного краю.

Нині музейні заклади м. Коломиї відкриті для всіх охочих, це сучасні культурні осередки, які сприяють вихованню молоді у руслі патріотизму та зацікавлюють історією рідного краю.

4.2. Виховання учнів засобами народного мистецтва Гуцульщини

Гуцульщина – це неповторний край, оповитий легендами, унікальними звичаями та традиціями. Мешканці цього краю працьовиті та вольові, несхожі на інші етнографічні групи. Гуцули – завзяті та кмітливі, хазяйновиті та сміливі, вони зачаровують красою свого національного одягу, народним

мистецтвом та традиціями, які плекають та передають у спадок своїм наступникам.

Гуцули народжуються та зростають серед чарівної природи та шуму енергійних гірських річок, неповторних традицій та звичаїв, тож у їхніх серцях тяжіє любов до прекрасного та вічного – мистецтва. Тож не дивно, що цей неповторний край є скарбницею народного мистецтва, яке зачаровує унікальністю та барвистістю.

Відомо, що сьогодні пріоритетними є принципово нові аспекти шкільного виховання, які сприяють розвитку творчої, свідомої, компетентної особистості, яка є носієм загальнолюдських цінностей, а також вміє реалізуватися та визначити своє місце у суспільстві [43, с. 78].

Потрібно зазначити, що неодмінною умовою для гармонійного розвитку особистості відіграє естетичне виховання, у процесі якого у вихованця формується естетична свідомість та поведінка вихованця [92, с. 293].

Залучення дітей до мистецтва є важливою передумовою для розвитку інтересу та здатності дітей реагувати на твори мистецтва, сприяючи виробленню свого власного смаку та таланту. Залучення дітей та молоді до вивчення народного мистецтва має розпочинатися з рідного краю, спонукаючи учнів до глибшого та змістовнішого вивчення свого села чи міста.

Багатогранне та неповторне народне мистецтво нині є потужним засобом виховання для дітей та молоді, адже відбувається відродження його давніх традицій та залучання їх до цієї діяльності. Дана діяльність відбувається за допомогою небайдужих вчителів, які сприяють популяризації народного мистецтва. Свідченням цього є функціонування «Школи здібностей» у Яворівському закладі загальної середньої освіти, що на Косівщині. Її засновником є Петро Васильович Лосюк (1936–2020), який протягом п'ятдесяти років був директором школи та натхненником гуцульщинознавства [43, с. 79].

У «Школі здібностей» діти мають змогу отримати знання місцевих народних ремесел: різьбярства, вишивання, ткацтва або ліжникарства. Цікаво те, що поряд із набуттям знань народних ремесел, діти вчаться грати на

народних інструментах (дримбі, сопілці, трембіті, флюярі), пробують себе у ролі акторів (розігрують сценки з народних казок), а також ознайомлюються з народними обрядами Гуцульщини. Все це сприяє зацікавленню у дітей народним мистецтвом, допомагає їм стати майстрами та виготовити свій неповторний виріб [43, с. 80].

Неповторністю та унікальністю визначається народна вишивка, яка є генетичним кодом нації. Відомо, що в закладах позашкільної освіти Гуцульщини відбувається залучення молоді до вивчення та виготовлення вишиваних виробів. Тут вихованці вивчають унікальні види орнаментів вишивки, а також давні техніки виконання. Неодмінним аспектом у популяризації та вивченні народної вишивки є залучення до цієї діяльності народних майстрів, які неодноразово проводять майстер-класи та ознайомлюють дітей з власними особливостями виготовлення вишиваних виробів. Вихованці мають можливість ознайомитися із творчістю народних майстрів гуцульської вишивки Дмитром Походжуком, Ганною Арсенич, а також Марією Гудимою. Діти безпосередньо можуть ознайомитися з давніми експонатами гуцульської вишивки у с. Зелене Верховинського району. Місцева майстриня вишивки Василина Янушевська-Шкрібляк заснувала у своєму будинку музей давніх вишиванок, тож неодноразово тут мали можливість побувати туристи, молодь та учні закладів загальної середньої освіти і вихованці гуртків закладів позашкільної освіти [41, с. 225].

Поглибленню знань та популяризації писанкарського мистецтва сприяють заклади позашкільної освіти Гуцульщини та Покуття. Зокрема, на Гуцульщині у с. Космач Косівського району відроджувачем та популяризатором писанки є народний майстер вишивки та писанкарства Дмитро Онуфрійович Походжук (1955 р. н.). Завдяки його старанням діти мають можливість дізнатися про таємниці створення писанок, унікальні техніки та способи їхнього забарвлення [42, с. 168].

Залученню дітей до мистецтва писанкарства сприяє майстриня народної творчості України та вчитель-методист з м. Коломия Світлана Стадник. За її

сприяння було видано численні навчальні програми для закладів позашкільної освіти «Писанкарство» та «Писанковий розпис». Вона навчає дітей розписувати писанки, знайомить з технікою виконання та забарвлення, а також відроджує давні символи на писанках [42, с 168].

Великою скарбницею писанок є Музей писанкового розпису у м. Коломия, тут діє «Школа писанкарства», а також відбуваються майстер-класи народних майстрів. Писанкове мистецтво Гуцульщини вихованці мають можливість вивчати під час екскурсій, наприклад до Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини, Делятинського краєзнавчого музею, Яремчанського музею етнографії та екології Карпатського краю, яка являється філією НМНМГП ім. Й. Кобринського, тощо [42, с. 169].

Яскравим та самобутнім народним мистецтвом є кераміка. Гуцульські митці створювали чудові керамічні вироби, які були потрібні для побутового вжитку людей. Талановиті та добре знані майстри кераміки, уродженці м. Косів, Олекса Бахматюк (1820–1882) та Павлина Цвілик (1891–1964). Їхні керамічні вироби вражають унікальністю та філігранністю виготовлення. Їхня творчість заслуговує на увагу, тож у НМНМГП ім. Й. Кобринського молодь та усі охочі мають ознайомитися з їхніми неперевершеними виробами, які оповиті любов'ю та трепетом [41, с. 230].

Відомо, що в закладах загальної середньої освіти Гуцульщини засновані гуртки «Художня кераміка» та «Гончарство», які сприяють опануванню дітьми та молоддю навиками гончарства та керамічного мистецтва, а також давніми техніками виготовлення керамічних виробів. На базі гуртків діти ознайомлюються з гончарними інструментами та засвоюють практичні навички під час виготовлення виробів з глини [41, с 229].

Ліжники – неодмінна річ, яка побутувала у житлі гуцулів, це давнє мистецтво найбільше побутувало у гуцульському с. Яворів Косівського району. Сьогодні мистецтво ліжникарства популяризують та залучають до його вивчення молодь та школярів. При закладах загальної середньої освіти на Гуцульщині діють гуртки «Ткацтво», «Валяння вовни», а також

«Ліжникарство». Діти засвоюють теоретичні знання ліжникарства, а закріплюють їх практичною діяльністю. Під час теоретичних занять вихованці знайомляться з творчістю місцевих майстрів ліжникарства, досліджують їхній життєвий шлях та особливості виготовлення ними ліжників та тканих виробів. Дана діяльність сприяє розвитку низки компетентностей, а також розвитку уяви та зацікавленню історією місцевого ремесла [41, с. 232].

Варто зазначити, що зразки виробів багатьох яворівських майстрів ліжникарства зберігаються у колекційних фондах НМНМГП ім. Й. Кобринського, де діти та молодь мають можливість споглянути на чудові ліжники майстрів рідного села.

Різьбярство – це художня обробка дерева. Гуцульські різьбярі створили шедевральні різьблені вироби, які користувалися попитом у гуцулів. Варто зазначити, що саме наявність лісу та доброякісної сировини стали передумовою для гуцульського різьбярства, а краса довколишньої природи, яка оточувала гуцулів сприяла натхненню для виготовлення неповторних виробів з дерева [41, с. 233].

На Гуцульщині діти опановують навички різьбярства на уроках трудового навчання, або ж на факультативах та гуртках які діють при закладах загальної середньої освіти на Гуцульщині. Нерідко самі місцеві майстри залучають молодь до опанування цього давнього мистецтва, які передають свій досвід та любов до мистецтва [41, с. 233].

Уроки різьблення по дереву для дітей та молоді є дуже цікавими та пізнавальними, адже кожен урок різьбярства не схожий на попередній. На вступних заняттях дітей знайомлять зі спадщиною відомих різьбярів, представляють їхні твори, а також розповідають про життєвий шлях майстрів. Особливу увагу звертають на вивчення досвіду та життєвого шляху засновника різьбярства у с. Яворів Косівського району Юрія Шкрібляка (1822–1884). Це відомий та талановитий майстер різьблення по дереву та металу, який виховав і передав свій досвід плеяді талановитих майстрів [41, с. 234].

Після вступного заняття, діти мають можливість опанувати навички технології виконання різьблених виробів, а також вчаться обирати найбільш принагідну для різьблення деревину. Наступні заняття мають діяльнісний характер, адже передбачають виготовлення виробу, а також вміння його гармонійно та красиво оздобити. На цьому етапі вчитель має можливість допомогти кожному з учнів, скерувати у правильному руслі та мотивувати власною працею. Неодмінною умовою для опанування різьбярства є відвідування творчих майстерень різьбярів, а також й музеїв, які зберігають твори майстрів різьбярства. Зокрема, у НМНМГП ім. Й. Кобринського є колекційна збірка багатьох гуцульських майстрів різьбярства, тож усі охочі школярі під орудою вчителя чи керівника гуртка мають можливість з ними ознайомитися [41, с 235].

Варто зазначити, що учні можуть поповнити свої знання з різьбярства у музеї-садибі «Родини Шкрібляків» у с. Яворів Косівського району, де з дітьми встановлюють активну взаємодію, а також сприяють активній популяризації гуцульського мистецтва різьблення [41, с. 236].

Отже, завдяки невтомній праці вчителів та небайдужих музейних працівників народне мистецтво стає ближчим до дітей та молоді, відбувається його популяризація та створюються передумови для його збереження та шанування. Вчителів і керівнику гуртка важливо скеровувати учнів і своїх вихованців на більш глибоке вивчення рідного краю, його особливостей та неповторностей. Засобами мистецтва можна відкрити невідомі раніше таланти вихованців, сприяти їхньому різнобічному та гармонійному розвитку, адже молодь – це майбутнє, а вчителі і керівники гуртків закладів загальної середньої освіти і закладів позашкільної освіти закладають основи майбутнього покоління, прищеплюють любов та повагу до славного минулого рідного краю та України.

4.3. Ігрові методи та прийоми в музейній педагогіці

Загальновідомо, що для організації ефективного та пізнавального освітнього процесу, вчителю ЗЗСО та керівнику гуртка ЗПО слід вміло підібрати методи, засоби та прийоми навчання, які будуть відповідати віковим та індивідуальним потребам кожного вихованця. Якщо вчитель або ж керівник гуртка організовує освітній процес в умовах музейного простору, то їм також потрібно підібрати вміло методи, засоби та прийоми. Таким чином, вдасться ефективно організувати освітній процес та залучити до нього усіх вихованців, адже під час уроку це реалізувати досить важко [48, с. 120].

Музейні заклади м. Коломиї – це придатні для організації освітнього процесу простори, де вдасться ефективно та пізнавально організувати даний процес. Навчання у музеї, на відміну від класно-урочної системи, що функціонує у закладі загальної середньої освіти, є більше ефективне, адже цьому сприяє невимушена атмосфера, можливість та здатність вихованцем самостійно досліджувати та пізнавати, а також активно комунікувати зі своїми однолітками та безпосередньо вчителем. Це стане можливими тільки за вмілого використання вчителем ЗЗСО та керівником гуртка ЗПО методів та прийомів навчання [90, с. 40].

Методом навчання називається взаємопов'язана активна діяльність вчителя та учня, яка сприяє реалізації завдань освіти, виховання та гармонійного розвитку під час освітнього процесу. Прийомом навчання ми розуміємо частину методу, тобто його складову. Якщо вчитель та керівник гуртка вміло оперуватиме методами та прийомами навчання, то це стане неодмінною запорукою якісного та ефективного освітнього процесу [92, с. 119].

Для того аби відбувалася активна комунікація у музейному просторі, потрібно розуміти те, що музейні експонати не можуть стати серцевиною цього процесу. Адже відомо, що за допомогою демонстрації вихованці засвоюють тільки 30% навчального матеріалу, а практична діяльність сприяє 90%

засвоєнню. Отже, активні (мотиваційні) методи навчання сприятимуть засвоєнню знань на основі практичної діяльності [93, с. 269].

Музейний простір – це місце, де цікаво, пізнавально, а також є можливість вихованцю самостійно пізнавати раніше незнане навколишнє середовище. Ігрові методи є такими, які сприяють під час музейної комунікації інтелектуальному, естетичному, а також етичному розвитку, без яких не обійтись у майбутньому гармонійно розвиненій особистості [90, с. 57].

Ігрові методи нині досить широко застосовують у закладах загальної середньої освіти, тож музейні заклади не є винятком. Відомо, що ігри – це чудовий спосіб активізації та стимулювання освітнього процесу. Вони сприяють створенню позитивної та цікавої атмосфери. Цікаво те, що вчителів та керівнику гуртка слід не забувати про те, що ігрові методи можуть застосовуватися для всіх вікових категорій вихованців [90, с. 57].

Наприклад, при вивченні теми «Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – поч. XIX» (Історія України, 9 клас) у Музеї історії міста Коломиї в експозиційній залі «Коломия і Габсбурги» можливо організувати гру «Впізнай героя». Дана гра сприятиме змістовному вивченню історичної особистості, а також можливості вихованців перевтілитися в цю особу. Відомо, що в цій експозиційній залі розміщені портрети намісників цесаря Агенора Голуховського та Альфреда Потоцького. Для того аби організувати дану гру, педагогу слід заздалегідь підготуватися. Якщо це можливо, вчителів або ж керівнику гуртка потрібно подбати про декілька регалій цієї особи (корона, мантія, речі, які підкреслюють статус цієї особи). Вихованцям пропонується перевтілитися в цю історичну особу, надягнувши корону, або запропоновану вчителем, або учнем річ, яка притаманні цій особі. «Перевтілившись», вихованцям потрібно розповісти про цю історичну постать від першої особи, застосовуючи при цьому цитати, або ж власні творчі пропозиції [93, с. 259]

При вивченні історичних особистостей варто також застосовувати гру «Реставратор». Вчителів слід заздалегідь підготувати аркуш або ватман,

надавши йому форму застарілості (аби надати такої форми, слід трохи спалити боки паперу). На цьому аркуші паперу вчителеві слід подати неправдиву інформацію щодо історичної особи, завдання учнів полягає у їхньому виявленні та коректуванні. Як приклад, це може бути постать Івана Франка або Франца Йосифа I – австрійського імператора. Відомо, що в експозиційній залі «Коломия і Габсбурги» зберігається крісло Івана Франка та портрет Франца Йосифа I [93, с. 260].

Наприклад, при вивченні теми «Політичне й національно-культурне життя Західної України на початку ХХ ст.» (Історія України, 9 клас) можливо організувати гру «Люди майбутнього». В експозиційній залі Музею історії міста Коломиї розміщується експозиційна зала «Коломия кінця ХІХ – початку ХХ ст.», в якій зберігаються цінні раритетні фото «січовиків» та їхнього «батька» Кирила Трильовського. Знайомлячись з цими експонатами та використовуючи знання з цієї теми учні мають можливість відтворити ці події, говорячи від імені історичних осіб (Кирила Трильовського, січовиків тощо), таким чином, заглядаючи в майбутнє. Тобто, діти мають розповісти від імені першої особи (історичної постаті) інформацію для майбутніх поколінь [93, с. 60].

Музей писанкового розпису у м. Коломиї – це духовна скарбниця, де ви можете побачити чимало цінних рукотворних див – писанок. В цьому музейному просторі легко організувати освітній процес цікаво та пізнавально. Для того аби розвинути комунікативні навички та впевненість учнів слід організувати гру «Екскурсовод». Під час оглядової екскурсії діти знайомляться з дивовижними писанками, а також обирають декілька писанок, які найбільше привернули їхню увагу. Таким чином, за бажанням учнів обираються екскурсоводи, завдання яких полягає у змістовній розповіді про експонат (форма, техніка, забарвлення, орнаментика тощо). Дана гра сприяє активній взаємодії вихованців та позитивній атмосфері [93, с. 59].

Важливе значення під час освітнього процесу відіграє зорова пам'ять, яка є передумовою для образного мислення. Для реалізації розвитку зорової пам'яті,

вчителю ЗЗСО або керівнику гуртка ЗПО слід використовувати гру «Стоп-кадр». Наприклад, у НМНМГП розміщується частина гуцульської гражди, де розміщено предмети побуту гуцулів, їхній національний одяг та відтворено інтер'єр хати гуцула. Під час гри «Стоп кадр» вихованцям пропонується детально ознайомитися з цією репродукцією, а через декілька хвилин педагог пропонує відворити кожному з учнів те, що вони запам'ятали на аркуші паперу, або ж спільно створити на ватмані цілісну картину побуту гуцулів тощо. Дана гра допомагає учням розвинути творче мислення, тож пропозиції учнів можуть бути різноманітними [93, с. 49].

Розвиток креативності та творчих здібностей є передумовою для гармонійної та успішної особистості в майбутньому. Наприклад, у НМНМГП досить багато експозиційних зал, які представляють народне мистецтво. Варто зазначити, що велика різноманітність експонатів може спантеличити учнів, проте аби акумулювати побачене слід організувати гру «Біном фантазії». Вихованцям пропонується об'єднатися у декілька груп, на основі побачених експонатів їм потрібно обрати два найбільш цікаві для них. Завдання учнів полягає в об'днанні даних експонатів, як приклад створення казки, історії, римованого або довільного віршу, малюнку тощо [93, с. 55].

Варто зазначити, що під час знайомлення з експозицією у Музеї історії міста Коломиї, Музеї писанкового розпису та Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття цікавим заняттям для учнів усіх вікових категорій буде пропозиція вчителя чи керівника гуртка у створенні ескізу портрета особи, або його печатки, особисту річ (наприклад у Музеї історії міста Коломиї: Івана Франка, Іванни Біберович, Агенора Голуховського, Кирила Трильовського тощо); логотип або емблему відвідуваного музею; ескізи побачених експонатів тощо. Варто зазначити, що педагогу не слід стримувати уяву та творчість учнів, роль вчителя полягає у спогляданні та допомогі за потребою учнів.

Окрім зазначених методів, слід зазначити, що у музейній педагогіці є ряд прийомів, які активізують освітній процес. Цікавим для учнів буде прийом

театралізації, або ж відтворення історичної події. Наприклад, перебуваючи у музеях міста Коломиї, вчитель може запропонувати учням відворити перебування Івана Франка у м. Коломиї (Музей історії міста Коломиї) або заснування музею «Гуцульщина» В. Кобринським (НМНМГП) тощо [93, с. 61].

Позитивним та захоплюючим є прийом гумору. Звичайно, що повідомляючи про важливі історичні події та історичних осіб педагоги не послуговуються гумором. Проте, відомо, що гумор знімає напругу, а також сприяє активній та цікавій взаємодії вихованців. Не менш важливим є мистецький прийом (створення лічилок, загадок, віршів, історій, казок) є не менш важливими, адже сприяють розвитку гармонійному розвитку емоційної сфери вихованців [93, с. 62].

Для того аби організувати освітній процес у музейному просторі вчителю ЗЗСО та керівнику гуртка ЗПО слід пам'ятати, що важливим елементом в цьому процесі є досконале володіння педагогом методами та прийомами навчання. Місія педагога полягає в організації ефективного та гармонійного освітнього процесу, де кожен учень буде залучений у цей процес.

ВИСНОВКИ

Україна – це наша рідна земля, оповита неймовірною красою, неповторними традиціями та звичаями. Дуже важливо сприяти збереженню, популяризуванню та збереженню нашої культури, адже це наша ідентичність, що й відрізняє нас від інших націй. Музеї – це скарби українського народу, адже окрім збереження цінних експонатів, музейні працівники цих культурних установ з трепетом і любов'ю сприяють збереженню та популяризуванню історії рідного краю.

Місто Коломия – це чудове прикарпатське місто, в якому розташовані неповторні музеї: Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського, Музей писанкового розпису та Музей історії міста Коломиї.

Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського – це справжня скарбниця народного мистецтва, тут зберігаються дивовижні експонати, які виготовляли народні майстри різьбярства, керамічного мистецтва, ліжникарства, вишивання тощо. Тут неймовірна атмосфера, адже споглядаючи шедеври народного мистецтва, автентичний одяг гуцулів та їхні побутові речі, душа наповнюється любов'ю до рідного краю та прагненням до його популяризування.

Важливою ділянкою роботи НМНМГП ім. Й. Кобринського є співпраця з молоддю та школярами. Така робота є дуже важливою, адже молоде покоління вчиться любити свій рідний край та сприяти збереженню народного мистецтва.

Варто зазначити, що для того аби захопити школярів та молодь народним мистецтвом потрібно вихованцям розкривати життєвий шлях кожного майстра, адже життя кожного із них сповнене любов'ю до мистецтва, а також прагненням до збереження давніх мистецтв Гуцульщини та Покуття. Талановиті майстри протягом усього життя плекали любов до мистецтва, творили та надихали.

Отже, якщо вчитель або керівник гуртка організовує освітній процес у музеї, то окрім демонстрації цінних експонатів, варто звертати увагу вихованців на життєву долю майстрів, їхній шлях становлення майстра та захоплення справою усього життя. Таким чином, реалізується ціннісний аспект освітнього процесу.

У м. Коломия знаходиться єдиний у світі Музей писанкового розпису – це споруда у формі яйця, аналогів якому немає ніде у світі. Писанкарство – досить клопітка та непроста справа, тож щоб переконатися у цьому, відвідувачі мають змогу самостійно виготовити писанки. У Музеї писанкового розпису зберігаються унікальні писанки: страусині, курячі, гусячі та перепелині. Тут можна споглянути на писанки різних країн світу: Болгарії, Польщі, Франції, Таїланду тощо.

Музей писанкового розпису співпрацює зі школярами, тому було засновано «Школу писанкарства», де діти вчать розписувати та прикрашати самостійно писанки. Окрім цього на базі музею відбуваються зустрічі із писанкарями краю, які не тільки навчають охочих, а й розповідають власну технологію виготовлення писанок, яка притаманні кожному історико-етнографічному району Івано-Франківщини, України.

«Оазою» коломиїськоого часу є Музей історії міста Коломиї. Це чудова культурна установа, в якій відчувається дух епох головного міста Покуття. У експозиційних залах музею ви можете подорожувати у часі починаючи від найдавніших часів до сьогодення. Окрасою музею є цінні експонати, наприклад крісло Івана Франка, портрети намісників австрійського імператора, побутові речі містян, а також кухонне приладдя відомої коломиїської актриси Івонни Біберович.

Музей історії міста Коломиї залучає до вивчення історії рідного краю молоде покоління, на базі музею відбуваються цікаві творчі вечори, а також виставки художників Коломиїської художньої школи імені Я. Пестрака.

Варто зазначити, що нині освіта повністю переформатовується. Це означає, що важливим питанням сьогодні є набуття вихованцями необхідних компетентностей, якими вдасться вміло оперувати у різноманітних сферах життя. Навчання у музейному просторі сприяє реалізації компетентнісного підходу, важливу роль в цьому процесі відіграють музейні працівники та вчителі закладів загальної середньої освіти.

Організація освітнього процесу у музейному просторі сприяє активній взаємодії учнів із вчителем, а також допомагає виявити у вихованців творчі здібності та таланти. Важливо зазначити, що успішність освітнього процесу залежить від майстерного володіння педагогом методами, прийомами та засобами навчання. Цікавими та пізнавальними для вихованців виступають ігрові методи, адже у процесі гри діти не тільки здобувають знання через практичну діяльність, а й вчаться взаємодіяти один із одним.

Музеї міста Коломиї – це сучасні музейні установи, придатні для освітнього процесу. Вчителеві тут легко організувати цікаві та пізнавальні уроки, цьому сприяють й музейні працівники. Нині дуже важливо залучати вихованців до вивчення рідного краю, мистецтва та культури. Адже тільки через вивчення рідного краю можлива любов до рідної країни. Отже, місією сучасного педагога є не тільки сприяння набуттю вихованцями знань, а й розуміння того, що кожна дитина є особистістю, яка має крила, а вчитель має допомогти їм розправити для польоту у життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. Архівні матеріали

1. Архів Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (далі – Архів НМНМГП). Ф. 5 VI-й з'їзд Українських музеєологів 5–6 червня 1938 р. в м. Коломиї. Оп. 1. Од. зб. 12. Звернення Управи музею до «Високого Воєвідського Уряду в Станиславові з проханням надати дозвіл на проведення з'їзду українських музейників в Коломиї. 17.05., 4.06.1938 р. Машинопис. Рукопис. 9 арк.
2. Архів НМНМГП. Ф. 5. Оп. 1. Од. зб. 21 «VI з'їзд українських музеєологів в Коломиї дня 5 і 6 червня 1938 р.». Спогади В. Кобринського про організацію, проведення з'їзду та прийняті рішення учасників з'їзду. Коломия. Рукопис. Б. д. 12 арк.
3. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, відділ рукописів. Ф. 167. Оп 2. Спр. 1476. п. 49. Арк. 8.
4. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 146. Оп. 58. Спр. 868. Арк. 1–14.

II. Газетно-журнальна періодика австрійського періоду

5. Вистава домашнього промислу в Коломиї. *Діло*. 1912. 24 вересня. Ч. 215. С. 2.
6. Вистава домашнього промислу в Коломиї. *Свобода. Політична, просвітна і господарська часопись*. 1912. 26 вересня. Ч. 39. С. 1–2.
7. Вѣсти господарскі, промыслові и торговельні. Выстава господарско-промислова въ Коломыи. *Батькѣвщина*. 1880. 16 мая. Ч. 10. С. 80.
8. Вѣсти зъ краю. Зъ Коломыѣ. Выстава етнографычна товариства Татрянського и господарско-промислова общества. Загальні збори общества им. Качковского. *Батькѣвщина*. 1880. 1 жовтня. Ч. 19. С. 149–150.

III. Спомини

9. В. Кобринський. Спомини гуцульського музейника. Володимир Кобринський (наукові статті, спомини). Творчі особистості Західної України. Ред.-упорядник Б. Ткачук. Коломия. «Вік». 88 с. С. 11 – 25.

IV. Нормативно-правові документи

10. Закон України «Про освіту» Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
11. Концепція Нової української школи. Концептуальні засади реформування середньої школи. Ухвалено рішенням МОН 27.10.2016. 40 с.
12. *Літопис Коломийський*. 1991. Травень.
13. Указ Президента України Про надання Коломийському музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського статусу національного. *Урядовий кур'єр*. 2009. 23 жовтня.
14. Хроніка наукового товариства ім. Шевченка. 2000 рік. Діяльність осередків НТШ в Україні. Львів – Нью-Йорк – Торонто. 2001. С. 149–153.
15. Хроніка наукового товариства ім. Шевченка. 1998 рік. Діяльність осередків НТШ в Україні. Львів – Нью-Йорк – Торонто, 1999. С. 113–115.

V. Монографії і статті

16. Арсак М. Хроніка Музею історії міста Коломиї 1900–2005. Коломия. 2005. 21 с
17. Арсак М. Скарбниця коломийського часу. *Коломия в європейській історії та культурі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції присвяченій 775-річчю першої літописної згадки про Коломию*. Львів: Тріада плюс. 2007. С. 4–12.
18. Арсак М. Михайло Арсак: «Музей – це живий організм». *Коломийські вісті*. 2012. 17 травня (№ 19). С. 3.
19. Арсак М. Музей історії міста Коломиї. *Музеї України*. 2006. № 3. С. 9–11.
20. Арсак М. Скарбниця місцевого часу. *Діло*. 2005. № 1. С. 37–40.

21. Арсенич П. Засновник музею В. Кобринський. *Гуцульський календар на 2003 рік*. С. 35–37.
22. Бойків М. Наш музей – візитівка Коломиї. *Вільний Голос*. 2010. 1 жовтня (№ 74). С. 8.
23. Вайнберг Т. Музейна педагогіка – продуктивний напрям у сучасній системі національної освіти. *Вивчаємо українську мову та літературу. Позакласна робота. Основа*. 2014. № 2. С. 2–7.
24. Дорошенко Т. Найстаріша писанка – в Коломиї. *Вісті Прикарпаття*. 2013. № 27 (листопад). С. 16.
25. Кіреєва Р. Він залишив нам безцінний спадок. *Голос Покуття*. 2006. 18–25 травня. С. 5.
26. Кочерган М. Загадкова Гуцульщина. Івано-Франківськ: Фоліант. 2010. 68 с.
27. Костюк О. Забуттю не підлягає. *Коломийський вісник*. 2003. 25 листопада.
28. Кратюк О. Твердиня національного духу. *Вільний голос*. 1998. № 71. С. 2.
29. Кратюк О. Охоронець народних скарбів. *Перевал*. 2002. № 3. С. 195–197.
30. Кречковський Л. Унікальне зібрання народного мистецтва. *Музеї України*. 2006. № 3. С. 6–8.
31. Кречковський Л. Невмируща Писанка. *Писанка. Верховина*. 1997. № 1 (18). С. 25.
32. Кречковський Л. Століття інституту «Руський Народний Дім» у Коломиї: імена і факти. *Народний дім*. 1993. № 1. С. 3–8.
33. Крохмалюк О. Оаза меланхолійної минувшини. *Захід*. 2006. 6 квітня. С. 5.
34. Ласійчук В. Перший у світі музей писанки в Коломиї. *Вільний голос*. 2000. 22 вересня. С. 6.
35. Ласійчук В. Яйце, віск і трішечки душі. *Писанка*. 1996. № 18. С. 24
36. Малащук А. Хто є автором ідеї музею писанки? *Вільний голос*. 2000. 1 листопада. С. 3.
37. Музей «Писанка». *Музеї України*. 2006. № 3. С. 11.

38. Нагірний В. Тяжкий хліб щасливої жінки. *Коломийський вісник*. 1998. 7 травня. С. 3.
39. Нагірний В. Відродження почалося з заснування музею писанки в Коломиї 1987. *Коломийський вісник*. 2001. 27 листопада. С. 6.
40. Никорак О. Гуцульська вишивка в колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського: Монографія. К.: Родовід. 2010. 200 с.
41. Паска Т. Вивчення декоративно-прикладного мистецтва Гуцульщини як засіб формування художньо-творчих здібностей і професійного самовизначення здобувачів освіти. Професійна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій: монографія. Івано-Франківськ: Видавництво «Наїр». С. 210–241.
42. Паска Т. Писанкове мистецтво Гуцульщини і формування християнських цінностей та етнокультурної ідентичності сучасної молоді. *Наукові записки Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Педагогіка»*. Тернопіль. 2019. № 1. С. 163–171.
43. Паска Т. Роль гуцульщинознавства в українській національній школі. *Парадигма етнокультурної спрямованості педагогічного середовища Поліського регіону: збірник наукових праць*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2013. С. 78–83.
44. Пастернак Н. Візитна картка Коломиї – музей Писанки. *Культура і життя*. 2012. 13 квітня. (№ 15). С. 11.
45. Пожоджук Д. Різдвяний Космач у Коломиї. *Галичина*. 2015. 7 лютого (№ 19). С. 8.
46. Плай Д. Остання гончарка Коломиї. *Галицький кореспондент*. 31 січня 2008. № 1. С. 17.
47. Рудницька Ю. Отака історія з музеєм історії. *Коломийський вісник*. 1998. 23 травня С. 11.
48. Самсакова І. Виховання особистості учня засобами музейної педагогіки. *Педагогічний пошук*. 2015. № 3. С. 119–123.

49. Ткачук Я. Європейські устремління коломийських музейників. *Галичина*. 2011. 14 квітня (№ 55–56). С. 3.
50. Ткачук Я. Музейник із Коломиї. *Народне мистецтво*. 2009. № 1. С. 14–17.
51. Ткачук Я. Зберегти для нащадків. *Вільний голос*. 2000. 9 лютого. С. 2.
52. Туркавський М. Етнографічна виставка Покуття в Коломиї. Коломия: Народний дім, 2004. 40 с.
53. Уйсімбаєва М. Проектна діяльність: теоретичні аспекти. *Витоки педагогічної майстерності* / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. 2014. Вип. 13. С. 258–262.
54. Фрела О. У музеї не пусто, глядачів – не густо. *Вісник Коломиї*. 1993. 18 травня.
55. Ярий М. Тут дримає історія. *Вільний Голос*. 1997. 1 квітня. С. 8.

VI. Матеріали конференцій

56. Беженар О. Буковинські писанки: традиції, символіка, сучасність. *Мистецтво писанкового розпису – соціокультурний скарб України. Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої 30-річчю заснування Музею писанкового розпису (у рамках проведення XI Всеукраїнського фольклорного фестивалю «Писанка, м. Коломия 21 квітня 2018 р.)*. Львів: Растр 7, 2021. С. 64–66.
57. Блонська І. Науково-освітня діяльність Музею писанкового розпису. *Сучасний контент. Музейна галузь. Історія, здобутки та перспективи. Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року)*. Коломия : Вік, 2016. С. 45–48.
58. Венгриновська О. Фондові збірки Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського в період Незалежності України (1991 – 2015 рр.). *Сучасний контент. Музейна галузь*.

Історія, здобутки та перспективи. Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року). Коломия : Вік, 2016. С. 198–206.

59. Двилюк М. Мистецька школа Олекси Новаківського к колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського. *Сучасний контент. Музейна галузь. Історія, здобутки та перспективи. Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року).* Коломия : Вік, 2016. С. 223–226.
60. Каркадим К., Баран Р. Етапи становлення і розвитку. *Сучасний контент. Музейна галузь. Історія, здобутки та перспективи. Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року).* Коломия : Вік, 2016. С. 20 – 33.
61. Королько А. Виставка домашнього промислу в м. Коломиї 1912 р. (за матеріалами української газетної періодики початку ХХ ст.). *Етнокультурна спадщина Прикарпаття. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Етнокультурна спадщина Прикарпаття (на пошану Михайла Паньківа з нагоди його 75-річчя)» (м. Івано-Франківськ, 4 грудня 2015 р.)* / Науковий редактор А. Королько. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2016. С. 53–78.
62. Королько А. VI з'їзд українських музеологів Галичини в Коломиї 1938 року: передумови, хід та результати проведення. *Сучасні акценти музейництва. Історія, здобутки, перспективи. Матеріали науково-теоретичної конференції (Івано-Франківськ, 14 травня 2018 р.)*. Івано-Франківськ. 2018. С. 5–18.

63. Кречко В., Королько А., Прокопів Л. Особливості впровадження музейної педагогіки в сучасному інноваційному освітньому просторі України (на прикладі музеїв міста Коломиї). *Гірська школа Українських Карпат*. 2020. № 22. С. 88 – 93.
64. Манько В. Покутські писанки. *Мистецтво писанкового розпису – соціокультурний скарб України. Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої 30-річчю заснування Музею писанкового розпису (у рамках проведення XI Всеукраїнського фольклорного фестивалю «Писанка, м. Коломия 21 квітня 2018 р.)*. Львів: Растр 7, 2021. С. 23–30.
65. Михалевич І. Способи виготовлення та застосування рослинних барвників у писанкарстві. *Мистецтво писанкового розпису – соціокультурний скарб України. Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої 30-річчю заснування Музею писанкового розпису (у рамках проведення XI Всеукраїнського фольклорного фестивалю «Писанка, м. Коломия 21 квітня 2018 р.)*. Львів: Растр 7, 2021. С. 92–95.
66. Пожоджук Д. Еволюція космацької писанки. *Мистецтво писанкового розпису – соціокультурний скарб України. Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої 30-річчю заснування Музею писанкового розпису (у рамках проведення XI Всеукраїнського фольклорного фестивалю «Писанка, м. Коломия 21 квітня 2018 р.)*. Львів: Растр 7, 2021. С. 107–109.
67. Сіленко В. Писанки української діаспори у збірці Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського. *Мистецтво писанкового розпису – соціокультурний скарб України. Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої 30-річчю заснування Музею писанкового розпису (у рамках проведення XI Всеукраїнського фольклорного фестивалю «Писанка, м. Коломия 21 квітня 2018 р.)*. Львів: Растр 7, 2021. С. 44–47.
68. Ткачук Я. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського: історія і сьогодення. *Етнокультурна спадщина Прикарпаття: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції*.

- (Івано-Франківськ, 4 грудня 2015 р.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2016. С. 203–217.
69. Ткачук Я. Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата Кобринського (1818 – 1901). *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Історичні постаті Греко-католицької церкви та їх роль у культурно-просвітницькому й національному відродженні» (м. Коломия, 18 жовтня 2013 року)*. Коломия: Вік, 2013. С. 186–195.
70. Ткаченко В. Орнаментальні мотиви писанок Західного регіону України. *Мистецтво писанкового розпису – соціокультурний скарб України. Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої 30-річчю заснування Музею писанкового розпису (у рамках проведення XI Всеукраїнського фольклорного фестивалю «Писанка, м. Коломия 21 квітня 2018 р.)*. Львів: Растр 7, 2021. С. 110–113.
71. Фурик О. Писанкарство Покуття в колекції Музею писанкового розпису. *Мистецтво писанкового розпису – соціокультурний скарб України. Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої 30-річчю заснування Музею писанкового розпису (у рамках проведення XI Всеукраїнського фольклорного фестивалю «Писанка, м. Коломия 21 квітня 2018 р.)*. Львів: Растр 7, 2021. С. 58–63.
72. Фурик О. Формування колекції музею писанкового розпису. *Сучасний контент. Музейна галузь. Історія, здобутки та перспективи. Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року)*. Коломия : Вік, 2016. С. 305–309.
73. Ясінська О. Музей писанкового розпису: витоки становлення, етапи та перспективи розвитку. *Сучасні акценти музейництва. Історія, здобутки, перспективи: матеріали науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 14 травня 2018 р.)*. Івано-Франківськ, 2018. С. 56–62. [Бібліотека наукових записок].

74. Ясінська О. Інноваційні форми та інтерактивні програми й проекти для дітей і молоді в Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського. *Сучасний контент. Музейна галузь. Історія, здобутки та перспективи. Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року)*. Коломия : Вік, 2016. С. 379–383.
- 75 Ясінська О. «Традиція гуцульської писанки» в національному переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. *Мистецтво писанкового розпису – соціокультурний скарб України. Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої 30-річчю заснування Музею писанкового розпису (у рамках проведення XI Всеукраїнського фольклорного фестивалю «Писанка, м. Коломия 21 квітня 2018 р.)*. Львів: Растр 7, 2021. С. 6 – 11.

VII. Буклети, путівники, альбоми

76. Ганна Василяшук: Альбом / Автор-упорядник В. Качкан. К.: Мистецтво, 1985. 111 с.
77. Ганна Вінтоняк. Альбом / Упорядник О. Никорак. Львів: Інститут народознавства Національної академії наук України, 2011. 208 с.
78. Євгенія Генік. Альбом-каталог / Автор-упорядник Є. Шевченко. К.: Народні джерела, 2007. 72 с.
79. Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини. Альбом / Автор-упорядник О. Кратюк. К.: Мистецтво, 1991. 208 с.
80. Ласійчук В. Музей Писанкового розпису. Путівник. Івано-Франківськ: Облполітграфвидав, 1989. 12 с.
81. Музей Писанкового розпису. Фотоальбом / Керівник проекту Я. Ткачук, ред. Б. Ткачук. Тернопіль: Наш світ, 2013. 36 с.
82. Мистецька палітра Прикарпаття: Альбом / Регіональний туристично-інформаційний центр Прикарпаття. 2013. 30 с.

83. Павлина Цвілик: Альбом / Автор-упорядник О. Слободян. К.: Мистецтво, 1982. 101 с.
84. Родина Шкрібляків: Альбом / Автор-упорядник Р. В. Захарчук-Чугай. К.: Мистецтво, 1979. 99 с.
85. Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського / Упоряд. та автор проекту Я. Ткачук; [наук. ред. І. Федів; ред. Б. Ткачук; макет та світлини А. Кіся; літ. ред А.-М. Волосацька]. Львів: Манускрипт–Львів, 2015. 423 с.
86. Соломченко О. Народні таланти Прикарпаття. К.: Мистецтво, 1979. 158 с.

VIII. Підручники і посібники

87. Гнатюк М. Красою гір натхненні: народне мистецтво Гуцульщини і Покуття (кінець XIX – початок XXI ст.). Майстри, школи, музеї. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2010. 322 с.
88. Кара-Васильєва Т. Творці дивосвіту. К.: Радянська школа. 1984. 164 с.
89. Молинь В. Василь і Микола Девдюки. Косів: Писаний камінь, 2016. 200 с.
90. Удовиченко І. Музейна педагогіка : теорія і практика : науково-методичний посібник. К.: Логос, 2017. 72 с.
91. Пометун О, Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. К.: Генеза, 2006. 328 с.
92. Фіцула М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с.
93. Яковенко Г. Методика навчання історії. Навчально-методичний посібник. Харків: ХНАДУ, 2017. 324 с.

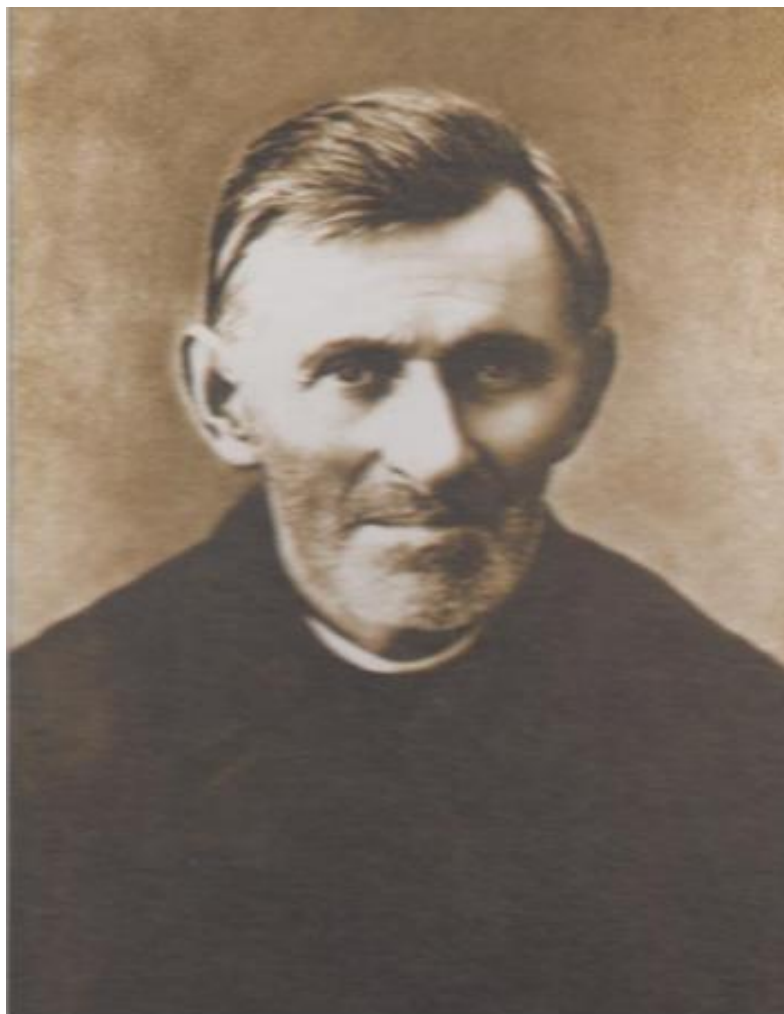
ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток А.1.

Фундатори музею

Йосафат Кобринський (1818–1901)

Джерело: Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського [Каталог]. – Львів : «Манускрипт–Львів», 2015. – С. 12.

Додаток А.2

Володимир Кобринський (1873–1958)

Джерело: Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського [Каталог]. – Львів : «Манускрипт–Львів», 2015. – С. 12.

Додаток Б

Афіша виставки домашнього промислу в м. Коломиї 1912 р.

Худ. В. Розвадовський

Джерело: Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського [Каталог]. – Львів : «Манускрипт-Львів», 2015. – С. 17.

Додаток В

Діяльність Музею у 1930-х рр.

Додаток В.1

Запрошення на VI з'їзд українських музеологів 5-6 червня 1938 р.

в м. Коломиї

Програма VI з'їзду українських музеологів у м. Коломиї. 5-6 червня 1938 р.

Джерело: Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського [Каталог]. – Львів : «Манускрипт–Львів», 2015. – С. 16.

Делегати VI з'їзду українських музеологів у м. Коломиї. 5–6 червня
1938 р.

Джерело: Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського [Каталог]. – Львів : «Манускрипт–Львів», 2015. – С. 13.

Володимир Кобринський в експозиційних залах музею. 1930-ті рр.

Джерело: Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського [Каталог]. – Львів : «Манускрипт–Львів», 2015. – С. 15.

Додаток Г

Діяльність Музею у радянський час

Музейні співробітники. 1986 р.

Джерело: Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського [Каталог]. – Львів : «Манускрипт–Львів», 2015. – С. 19.

Додаток Д
Діяльність Музею у період незалежності України

Додаток Д.

Наукові співробітники музею. 2011 р.

Джерело: Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського [Каталог]. – Львів : «Манускрипт–Львів», 2015. – С. 21.

Додаток Е

**Павлина Йосипівна Цвілик (1891 – 1964 рр.) – видатна майстриня
кераміки**

Джерело: <https://hutsul.museum/collection/explore/masters/378/651/>

Дата звернення: 17 листопада 2021 р.

Додаток Є
Надія Никорович-Кахнікевич у своїй майстерні

Джерело: https://hutsul.museum/events/2021/vesilne_diystvo/

Дата звернення: 17 листопада 2021 р.

Додаток Ж
Юрій Іванович Шкрібляк (1822 – 1884 рр.) – видатний різьбяр
Яворівщини

Джерело: <https://hutsul.museum/collection/explore/masters/211/583/>

Дата звернення: 17 листопада 2021 р.

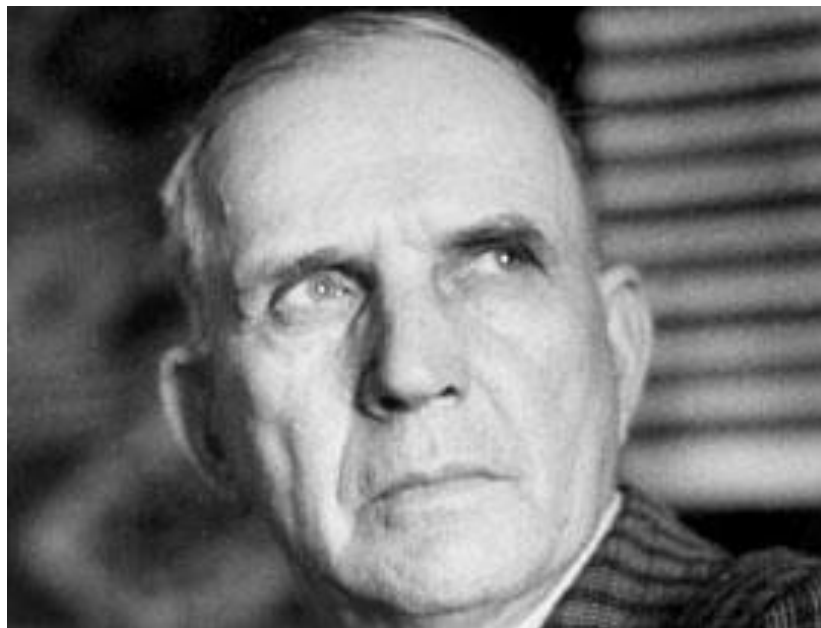
Додаток 3**Ганна Юліанівна Герасимович (1899 – 1974 рр.) – видатна майстриня****ВИШИВКИ**

Джерело: <https://hutsul.museum/collection/explore/masters/337/440/>

Дата звернення: 17 листопада 2021 р.

Додаток І

**Микола Юрійович Ганущак (1913 – 2005 рр.) – майстер килимарства з
Косова**

Джерело: <https://hutsul.museum/collection/explore/masters/337/424/>

Дата звернення: 17 листопада 2021 р.

Додаток Й
Ганна Василівна Василящук (1924 – 2004 рр.) – майстриня ткацтва та вишивання

Джерело:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D1%89%D1%83%D0%BA_%D0%93%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B0_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0

Дата звернення: 17 листопада 2021 р.

Додаток К
Євгенія Петрівна Генік (1926 – 2016 рр.) – видатна майстриня
ВИШИВКИ

Джерело: <https://hutsul.museum/collection/explore/masters/337/442/>

Дата звернення: 17 листопада 2021 р.

Додаток Л

«Писанкові фантазії» у Музеї писанкового розпису

Джерело: <https://hutsul.museum/events/master-classes/Yuliya-Dolinska-florystuka-pysanka/>

Дата звернення: 25 листопада 2021 р.

Додаток М

Школа писанкового розпису. Ірина Блонська навчає писанкарству дітей

Джерело: <https://hutsul.museum/events/2016/school-of-painting-eggs/#lg=1&slide=0>

Дата звернення: 25 листопада 2021 р.

Додаток Н

Презентація дитячих листівок вихованців Коломийської художньої школи імені Ярослава Пстрака у Музеї історії міста Коломиї

Джерело: <https://dzerkalo.media/news/dityachi-listivki-ta-kalendar-iz-zobrajennjam-kolomii-prezentovali-u-muzei-istorii-mista-fotovideo>

Дата звернення: 25 листопада 2021 р.